

155. Keskiviikkona 1 päivänä joulukuuta 1993

kello 14

S.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden
markkinointirahastosta 4628

Hallituksen esitys n:o 273
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
n:o 22

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi lapsilisälain ja tu-
loverolain muuttamisesta, kansaneläkelain
62 §:n väliaikaisesta muuttamisesta, vuo-
delta 1994 suoritettavasta vakuutetun sai-
rausvakuutusmaksusta sekä asumistuki-
lain 5 §:n muuttamisesta 4629

Hallituksen esitys n:o 75
Lakialoitteet n:ot 24 ja 26
Toivomusaloitteet n:ot 188, 210 ja 213
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö
n:o 46

3) Ehdotus laiksi luonnonsuojelulain
5 a §:n kumoamisesta 4668

Hallituksen esitys n:o 266
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 23

4) Ehdotus laiksi lukiolain muuttamisesta
..... 4675

Hallituksen esitys n:o 176
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

5) Ehdotus laiksi Kera Oy -nimisestä
osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta
ja väliaikaisesta muuttamisesta 4684

S. Hallituksen esitys n:o 274
Talousvaliokunnan mietintö n:o 48

6) Ehdotus laiksi työsopimuslain 4 §:n
muuttamisesta 4686

Hallituksen esitys n:o 239
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12

Esitellään:

7) Hallituksen esitys n:o 289 ilmaston-
muutosta koskevan Yhdistyneiden Kansaa-
kuntien puitesopimuksen hyväksymisestä 4688

Pöydällepanoa varten esi- tellään:

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o
15 ed. Moilasen ja viiden muun edustajan
ehdotuksesta valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n
4 momentissa tarkoitetun, edustajantoi-
men pysyvyyttä koskevan asian tutkimises-
ta 4696

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toi-
nen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Anders-
son, Anttila S.-L., Bell von, Biaudet, Gustafsson,
Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Karhunen,
Kauppinen, Lamminen, Laurila, Lehtosaari,
Näsi, Ojala A., Paasio, Pekkarinen, Pietikäinen
S., Pokka, Polvi, Seppänen, Turunen, Uosukai-
nen ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Seppänen, Karhunen, Gustafsson, Jaakonsaari, Ojala A., Jansson, Juhantalo, Polvi ja Pietikäinen S.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat S. Pietikäinen, Pokka ja Uosukainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Andersson, S-L. Anttila, von Bell, Jansson, A. Ojala, Pesälä, Polvi ja Seppänen sekä kuluvan kuun 8 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Laurila.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 273

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 22

P u h e m i e s : Viime maanantaina pidetyssä istunnossa keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Iivari vastustanut lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi.

Lisäksi on ed. Iivari ed. Lahikaisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

P u h e m i e s : Ensin on päätettävä lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi.

Joka hyväksyy ehdotuksen lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi, äänestää ”jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää ”ei”. Jos vähintään 5/6 annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten ehdotus on hylätty.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila U., Antvuori, Aula, Björkenheim, Don-

ner, Dromberg, Enestam, Haavisto, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Ihämäki, Isohookana-Asunmaa, Jokiniemi, Jouppila, Järvi-lahti, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtinen, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Moilanen, Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Niinistö, Nikula, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Paloheimo, Pekkarinen, Peltari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Puhakka, Pulliainen, Pura, Pykäläinen, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryyänän, Rätty, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Toivonen, Ukkola, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Alho, Apukka, Astala, Backman, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nyby, Ojala O., Paakkinen, Polvinen, Puisto, Rajamäki, Ranta, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rönnholm, Savolainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

”Tyhjää” äänestää ed. Laukkanen V.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Andersson, Anttila S-L., Bell von, Biaudet, Gustafsson, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Karhunen, Kauppinen, Lamminen, Laurila, Lehtosaari, Ojala A., Paasio, Pesälä, Pietikäinen S., Pokka, Polvi, Seppänen, Tiuri, Turunen, Uosukainen ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 24. (Ään. 1)

Eduskunta on hylännyt ehdotuksen lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi.

P u h e m i e s : Nyt on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään yli vaalien tai sen hylkäämisestä.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila U., Antvuori, Aula, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Haavisto, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Ihämäki, Isohookana-Asunmaa, Jokiniemi, Jouppila, Jurva, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtinen, Lepänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mölsä, Niinistö, Nikula, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Puhakka, Pulliainen, Pura, Pykäläinen, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryyänen, Rätty, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Suhonen, Taina, Takala, Toivonen, Ukkola, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Apukka, Astala, Backman, Donner, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helte, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Nyby, Ojala O., Paakkinen, Polvinen, Puisto, Rajamäki, Ran-

ta, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rönnholm, Savolainen, Skinnari, Steenius-Kaukonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

”Tyhjää” äänestää ed. Laukkanen V.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Andersson, Anttila S-L., Bell von, Biaudet, Gustafsson, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Karhunen, Kauppinen, Korhonen, Lamminen, Laurila, Lehtosaari, Ojala A., Paasio, Pesälä, Pietikäinen S., Pokka, Polvi, Rehn E., Seppänen, Tiuri, Turunen, Uosukainen ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 63 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 26. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laeiksi lapsilisälain ja tuloverolain muuttamisesta, kansaneläkelain 62 §:n väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1994 suoritettavasta vakuutetun sairausvakuutusmaksusta sekä asuistukilain 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 75

Lakialoitteet n:o 24 ja 26

Toivomusaloitteet n:o 188, 210 ja 213

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 46

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 46.

Keskustelu:

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Toivoisi, että eduskunnalla olisi mahdollisuus keskittyä asiaan, joka koskee Suomen lapsia ja lapsiperheitä. Edellinenkin asia oli tärkeä, mutta tämäkin asia on varmasti monessa muussa mielessä vielä tärkeämpi.

Hallituksen esitys annettiin keväällä, ja kesäkuussa sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta yksimielisesti päätti, että tästä hankitaan lisäselvityksiä,

koska meillä lapsiperheille suunnattujen tukien kohdalla on tapahtumassa ratkaiseva muutos. Kun nykyperusteisesti lakien mukaan tuki on vuodessa ollut 5,3 miljardia markkaa, niin tämän uudistuksen myötä muutettuna, kuten hallituspuolueet ovat esittäneet, markkamäärä nousee 8,8 miljardiin markkaan. Laskelmissa on otettava huomioon, että verovähennysten merkitys lapsiperheille on ollut noin 4 miljardia markkaa.

On ehkä hyvä myös kansanedustajille muistuttaa mieliin jonkin verran lapsilisäjärjestelmän historiaa, joka alkoi sodan jälkeen vuonna 1948, jolloin senaikaisia markkoja maksettiin ensimmäisestä lapsesta 72 markkaa. Kolmesta lapsesta alettiin maksaa lapsilisää vuonna 1962 ja useammista lapsista vuoden 1974 alusta. Alun perin tämä oli, kuten monet muutkin sosiaalipoliittiset asiat, osa palkkaa sillä tavoin, että työnantajat maksoivat lapsilisän menot. 80-luvun lopussa kuitenkin osana työmarkkinaratkaisua ensiksi väliaikaisesti ja sitten väliaikaisen pysyvästi työnantajien lapsilisämaksut on kuitenkin poistettu eli käytännössä alun perin työnantajille annettiin noin 5 miljardin markan maksuhelpotus, joka senaikaisen runsaan 200 miljardin markan palkkasummasta oli tietenkin työmarkkinaneuvotteiluissa hyvä pohja nostaa palkkoja, kun samaan aikaan työnantajien menot lapsilisien osalta vähenivät. Tämä oli 80-luvun lopun tilannetta, jolloin meillä yritettiin yrityksiä tukea, jotta ne paremmin pärjäisivät Euroopassa uuden Euroopan yhdentymiseen liittyvän, ulkomailta saapuvan lainoituksen lisäksi.

Miten sitten lapsia Suomessa perhetyypeittäin on? Valiokunnassa käytiin paljon keskustelua siitä, pitäisikö hallituksen viime vaiheessa esittää 300 miljoonaa markkaa suunnata ensimmäiselle lapselle, toiselle lapselle vai mitä tässä pitäisi tehdä. Hallituksen esityksestä oli nähtävissä se, että nyt haluttiin suosia nimenomaan niitä lapsiperheitä, joissa lapsia on paljon.

Valiokunnan mietintöön liittyvistä ehdotuksista vastalauseineen käyvät selville ne erilaiset painotukset, jotka eri eduskuntaryhmillä on ollut. Vastalauseissa on lähdetty siitä, että tuki nimenomaan suunnattaisiin ensimmäiseen lapseen lähtökohtana se, että ensimmäinen lapsi, hankinnat huomioon ottaen, käytännössä on kalliimpi. Se on myös valtiontaloudellisesti kalliimpi ratkaisu, sillä yksilapsisia perheitä Suomessa on yli 46 prosenttia kaikista, kaksilapsisia vajaan 38 prosenttia, kolmilapsisia runsaat 12 prosenttia ja useampilapsisia on 2,5 prosentista alaspäin niin, että 12-lapsisia perheitäkin näyt-

tää tämän tilaston mukaan vuonna 1992 olevan 0,01 prosenttia.

Kun valiokunta lähes 30:tä asiantuntijaa kuuli, siinä yhteydessä käytiin läpi myös sitä, millä tavoin perhepoliittiset tuet ovat esimerkiksi 20 vuoden aikana muuttuneet. Kun vuonna 1971 lapsilisien osuus perhepoliittisista tuista oli 47 prosenttia, verovähennykset silloin olivat noin 20 prosenttia, päivähoito oli vajaa 8 prosenttia ja esimerkiksi vanhempainrahat noin 6 prosenttia, niin lapsilisien merkitys vuonna 1991 oli pudonnut 47 prosentista noin 19 prosenttiin. Samaan aikaan lasten päivähoiton osuus lapsiperheitten tulonsiirroista oli kasvanut 28 prosenttiin ja vanhempainrahatkin 14 prosenttiin. Verovähennysten merkitys oli pudonnut mainitusta 20 prosentista 15 prosenttiin.

Painopisteasettelun muutos kuvastaa sitä suomalaisen yhteiskunnan muuttumista, jossa naiset työelämässä ovat ottaneet entistä suuremman vastuun. Naisten koulutustaso on selvästi nousut niin, että monissa yliopistoissa ja korkeakouluissa naiset tiedekunnissa ovat enemmistönä. Tämä on tietenkin merkinnyt sitä, kun yhteiskunta on panostanut korkean koulutuksen saaneisiin naisiin, että on tietenkin järkevää, että yhteiskunnan kustannuksella korkean koulutuksen saaneilla on mahdollisuus niin halutessaan, lapsistaan huolimatta, osallistua työelämään miesten tavoin. Tällainen hinta on mielestäni ollut ihan oikein maksaa.

Keskieuropalainen kehitys on menossa tähän suuntaan. Siellä ollaan myös tilanteessa, jossa sinänsä suuri ulkomaisten pakolaisten ja siirtotyöntekijöiden määrä on saanut ihmiset myös rajoittamaan tai vastustamaan omilla ehdotuksissaan ulkomaalaisten osuutta ja korvaamaan uuden työvoiman tarpeen naisilla, jonkalaisen ratkaisun Suomikin teki 60-luvun alussa. Silloin meillä tietoisesti tehtiin ratkaisu siitä, että naiset tulevat työelämään ja meillä ei suosita sitä, että vaihtoehto ulkomaisen työvoiman osalta tapahtuisi samalla tavoin kuin Ruotsissa.

Yksinhuoltajat oli yksi sellainen ryhmä, joka lähestyi valiokuntaa, ja se näkyy myös valiokunnan mietinnössä niin, että hallituspuolueet muuttivat yksinhuoltajien korotettua lapsilisää korkeammaksi summan puitteissa, jonka hallitus oli heille antanut valtiovarainministeriön toimesta lähinnä. Yksinhuoltajat vaativat, että hallituksen esityksen 160 markan sijasta korotus olisi 250 markkaa. Hallituspuolueet päätyivät omassa esityksessään, joka on nyt täällä pohjana, 200 markkaan.

Kokonaisuudessaan hallituksen esityshän lähti siitä, että ensimmäisestä lapsesta markkamäärä olisi 546 markkaa, toisesta 663, kolmannesta lapsesta 912 markkaa, neljännestä 1 045 ja viidennessä lapsesta 1 242 markkaa. Hallitusryhmät korottivat ensimmäisen lapsen lapsilisää 560 markkaan ja toisen 700 markkaan, pyöristivät kolmannen 910 markkaan ja samaten pyöristivät neljännen ja viidennen lapsen lapsilisää 1 030 ja 1 220 markkaan.

Opposition vastalauseissa on lähdetty pääasiassa siitä, että ensimmäinen lapsi saisi 700 markkaa ja toinen lapsi saisi vähemmän. Kokonaisuutena näissä ei ole ensimmäisen ja toisen lapsen osalta kovin suuria eroja, mutta opposition ehdotuksissa kuitenkin on päädytty yhteissummaltaan korkeampaan lopputulokseen eli 1 300 markkaan ja siitä ylöspäin, kun hallituksen esityksessä se jää muutaman kympin tämän alle. Mutta kuten totesin, ensimmäisiä lapsia on niin paljon, että se on kalliimpi ratkaisu.

Asiantuntijalausunnossahan tuotiin esille se, että jos otetaan huomioon tämän vuoden muutokset lapsivähennykseen ja hallituksen esitys lapsiperheiden tuen muuttamiseksi, niin lapsiperheiden kohdalla on tapahtunut kaiken kaikkiaan noin miljardin markan vähennys. Tämän aukon hallituspuolueet halusivat täyttää osittain ja oppositio halusi täyttää sen vastalauseesta riippuen vähintään kokonaan.

Aika suuri yksimielisyys oli elatusvelvollisten osalta. Meillähän on sellainen tilanne, että elatusvelvollinen voi vähennyksenä, verotukena, vähentää vuotta kohti ja lasta kohti 50 markkaa kuukaudessa. Meillä on tällaisia elatusvelvollisia ollut noin 50 000, ja tämän tuen merkitys on ollut noin 30 miljoonaa markkaa. Tässä saavutettiin se yksimielisyys, että asia jäi ennalleen siinä mielessä, että nyt edellytettäisiin, että hallitus tämän kokonaisuuden selvittäisi ja koettaisi löytää sellaisen ratkaisun, että elatusmaksut suoritettaisiin, tulisi sellainen järjestelmä, jossa ne olisi edullisempaa suorittaa kuin jättää suorittamatta. Itse pidän tätä hyvin tärkeänä, koska jokaisella lapsella on ainoastaan yksi isä ja yksi äiti, ja vaikka elämäntilanteet muuten vaihtuisivat, niin lapsen näkökulmasta tämä tilanne ei vaihdu koskaan.

Valiokunnan mietinnössä on kiinnitetty huomiota valtioneuvoston päätökseen toimeentulotuen perusteista. Uskon, että yleiskeskustelussa tähän asiaan tullaan kiinnittämään paljon voimaperäisemminkin huomiota kuin valiokunnan mietinnössä, mutta yksimielisesti kuitenkin valiokunta lähti siitä, että tämä valtioneuvoston

päätös pitäisi ottaa uudelleen harkittavaksi. Tämä on tullut erityisen ajankohtaiseksi sosiaali- ja terveysturvavaliokunnassa kesken olevan työmarkkinalakipaketin yhteydessä, jossa tulee esille se, mitä kotona oleva nuori tulee käytännössä rahaa saamaan, kun hän asuu vanhempiensa luona, ja mitä hän saa silloin, kun hän asuu vanhempiensa luona, on opiskelussa tai on töissä.

Kaiken kaikkiaan tilanne meillä Suomessa on se, että parin viime vuoden aikana on tapahtunut niin paljon uudistuksia — en tiedä, ovatko ne niinkään uudistuksia kuin nimenomaan muutoksia — leikkauksia sosiaali- ja terveysturvaan, että kokonaiskuvan aikaansaaminen on nimenomaan jo perheittenkin näkökulmasta erittäin hankalaa. Siinä mielessä toivoisi, että tähän saataisiin pikku hiljaa kokonaisarvio, kun näitä menoja on vähennetty erittäin tietojen mukaan koko valtion budjetissa yli 30 miljardia ja sosiaali- ja terveysturvan lohkolle tästä on kasautunut parikymmentä miljardia markkaa.

Kaiken kaikkiaan toteaisin lopuksi, että vaikka nimenomaan sosiaali- ja terveysturvavaliokunnassa on ollut ruuhkaa näinä vuosina ja tänä syksynä erityisesti, kun noin 50 lakiehdotusta on käsitelty, tämä yhtenä esimerkkinä, valiokunnan jäsenet ovat kuitenkin rakentavassa hengessä olleet samaa mieltä tai eri mieltä. Se koskee myös tätä asiaa, joka on erittäin tärkeä siinä mielessä, että ellei lapsiperheitä Suomessa tueta ja anneta parempia mahdollisuuksia selviytyä, tilastot kun osoittavat, että nämä leikkaukset ovat aika tavalla kasautuneet myös lapsiperheiden ja pienituloisten lapsiperheiden kohdalle, niin silloin itsenäisen kansakunnan tulevaisuuden kannaltakin ollaan tekemisissä todella tärkeän asian kanssa.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari jätti esittelypuheenvuorossaan mainitsematta kokonaan sen, että tämän lain käsittelyn aikana hallitus muutti esitystä niin, että yhteisöveron tuottoa ohjataan kirkkoille. Tämä yhteisöverojen ohjaaminen kirkkoille on monella tavalla kyseenalaista. Sille käytännölle ei löydy vero- eikä yhteiskuntapoliittisia perusteita, koska yhteisöt eivät voi käyttää hyväkseen kirkon palveluja. Kirkko ei ”kasta” perustettavaa tai syntyvää uutta yritystä eikä kirkko ”vihi” yritysfuusioita eikä kirkko ”hautaa” konkurssiin kaatuneita firmoja.

Tätä tulonsiirtoa kirkkoille on hallituksen esityksessä perusteltu sillä, että kirkkollehan koituu lisäkustannuksia kiinteistöverosta ja suunnitellusta arvonnalisäverosta. Mutta näiden kustannus-

ten korvaamista kirkolle ei voi perustella tasaver-taisuuden nimissä, koska samat verot koituvat kustannuksiksi myös kotitalouksille ja erityisesti kotimarkkinoilla toimiville pienyrityksille ja kuitenkin näille ei tarjota vastaavaa kompensaa-tiota, päinvastoin niiden asemaa kiristetään.

Eli mikäli seurakunnille haluttaisiin kompen-soida verotuksen kiristymistä, se pitäisi tehdä alentamalla kirkon välillisiä työvoimakustan-nuksia mutta ei sotkemalla tätä verotusta eli ei ohjaamalla yhteisöverojen tuottoa kirkolle.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa herra puhemies! Vastaan ensiksi ed. Luukkaiselle, että olen täysin samaa mieltä hänen kanssaan yhteisöveroasiasta, mutta huomautan hänelle vain sen, että toki kirkonmiehet nykyään vihkivät vaikka ostoskeskuksia käyttöön, niin että on tämä toimiala huomattavasti laajentunut. Sanoisin vielä siitä, että on tietysti suurin synti jo se, että kirkko ylipäänsä suostuu ottamaan mark-kaakaan valtiolta ja suostuu olemaan riippuvai-nen valtiosta. Se on perusvirhe, ja se on pienempi virhe, että yritykset pakotetaan maksamaan niille veroa.

Olisin lähinnä ed. Skinnarin puheenvuorossa kiinnittänyt huomiota siihen, että hän ei sanalla-kaan maininnut, olisiko valiokunta edes käsitel-lyt minusta tämän esityksen räikeintä virhettä, nimittäin sitä, että nyt lapsilisät maksetaan kai-kille niille perheille, joilla lapsia on, täysin riippu-matta siitä, onko siihen minkäänlaista taloudel-lista tarvetta. Tämähän tietää sitä, että ensi vuo-den alusta pääministeri Ahokin saa yli 2 000 markkaa perheellensä lapsilisää. Mutta silloin, kun varat ovat äärettömän niukat — ja me tie-dämme, kuinka vakavalla tavalla rahaa puuttuu vanhuksilta ja eläkeläisiltä, köyhiltä; oppositio, jos joku tietää tämän asian varsin hyvin — niin en oikein ymmärrä sitä, onko koko oppositio ollut valmis hyväksymään tämän erittäin epäoikeu-denmukaisen käytännön, jossa vaikka kuinka rikkaassa asemassa olevat henkilöt, joilla on vielä se suuri siunaus, että heillä on lapsia, saavat lap-silisän, johon heillä ei ole minkäänlaista taloudel-lista tarvetta.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täsmentäisin hiukan edustajatoveri Luukkaisen väitettä, että yritykset eivät saisi mi-tään hyötyä kirkolta. Kyllä ne saavat. Nykyään-hän piispat mumisevat siunauksia ostoskeskuk-sille ja tämän kaltaisia palveluja tehdään, mitä minä syvästi paheksun.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ensinnä-kin toteaisin, että olen hyvin iloinen siitä työjär-jestyksen muutoksesta, joka on tehty, eli että nyt päästään käsittelemään lapsiperheiden asiaa päi-vänvalossa eikä niin kuin normaalisti täällä on ollut työjärjestyksen mukaan, jolloin on edetty vähän toisessa järjestyksessä tai on menty vakio-kaavan mukaan, jolloin hyvin usein sosiaali- ja terveydenhuollon asiat on käsitelty juuri budjetti-kiireiden aikana yömyöhällä siten, että täällä on ollut hyvin vähän kuulijoita ja myöskään tiedo-tusvälineet eivät luonnollisesti ole voineet olla niin aktiivisia ja paikan päällä. (Ed. Stenius-Kau-konen: Ei täällä nytkään ole kuin yksi toimittaja paikalla!) — Toivottavasti ainakin kuulevat huo-neisiinsa, jos eivät ole paikalla. — Kyllä näiden asioiden tulee kestää päivänvaloa, olivat ne kuin-ka ikäviä tahansa, niin kuin tässäkin tapauksessa on.

Arvoisa puhemies! Pelkäsin jo hetken aikaa, että tämä keskustelu lähtee aivan harhateille eli sivujuonteille, niin kuin näytti seurakuntien vero-keskustelun osalta, että se menee aivan pois itse pääasiasta. Nimittäin kuudenhän on nyt siitä, että sinällään tarpeellinen uudistus eli se, että verovä-hennyksistä luovutaan ja siirrytään yhä enem-män suoraan tulotukeen lapsiperheille korotta-malla lapsilisiä, on aivan oikea ja vihdoin se ollaan saamassa aikaiseksi. Mutta tämän lain osalta on muistettava, että kyseessä on edelleen säästölaki. Kyseessä on laki, jolla Ahon hallitus heikentää lapsiperheiden asemaa entuudestaan.

Suomessa on 648 000 lapsiperhettä, ja heidän asemastaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportissa todetaan mm. näin: ”Nämä lapsi-perheet ovat taloudelliselta asemaltaan hyvin eri-laisia, ja lama ja työttömyys haittaavat niitä eri tavoin. Keskiarvotiedot, joita yleensä tilastoissa käytetään, kuvaavat normaalitilaa ja sellaista normaalitilaa, jota yleensä ei ole olemassakaan, ja tilaa, joka oli ennen suurtyöttömyyttä. Nämä keskiarvotiedot eivät myöskään tavoita köyhien ja velkaantuneiden uusköyhien kasvavan joukon todellisuutta.”

Väestöliitto on myös selvittänyt lapsiperhei-den saamaa yhteiskunnallista tukea. Lapsilisien osalta voidaan todeta, että kun tällä hetkellä lap-siperheet saavat lapsilisinä suoraa tulotukea yh-den päiväpalkan nettona, niin vastaava luku vuonna 52 oli neljä päiväpalkkaa. On muistetta-va, että toki lapsiperheitä nykyisin tuetaan enem-män muuta kautta, nimenomaan erilaisten palve-lujärjestelmien kautta, kuten terveys-, päivähoi-to- ja koulutuspalveluiden kautta, joten siis lapsi-

lisien osuus on vähentynyt siten kuin äsken totesin.

Arvoisa puhemies! Edelleen, paitsi että kyseessä on nyt oikean suuntainen uudistus, kuten vasemmistoliiton vastalauseessa todetaan, kyseessä on säästölaki, jolla siis yli 400 miljoonaa rokotetaan ensi vuonna lisää lapsiperheitä. Tänä vuonahan on jo, kun verotuksen lapsivähennystä on pienennetty, rokotettu lapsiperheitä yli 300 miljoonaa markkaa. Alun perin hallitus kaavaili yli 700 miljoonan leikkauksia ensi vuoden osalta, eli pelkästään kahden vuoden aikana tätä kautta lapsiperheitä aiottiin viedä yli miljardi. Ja sitten, kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, monta muuta kautta on myös heikennetty ja erityisesti heikennetty lapsiperheiden asemaa; siihen palaan myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Kuten myös valiokunnan puheenjohtaja totesi, tämä lakiesitys annettiin jo keväällä. En tiedä, mikä kiire oli antaa se keväällä, kun sitten kuitenkin kävi ilmi, että koko ajan valiokunnassa me tarvitsimme lisää selvityksiä, jotta saimme säästöjen vaikutukset eri lapsiperheisiin selvitettyä. Ja kuten kävi ilmi, hallitus oli pakotettu tekemään tarkistuksia ja parantamaan hieman tätä esitystä, vaikka ei meidän mielestämme riittävästi. Mikä kiire oli antaa niin suurella tohinalla lakiesitys, joka sitten kaiken kaikkiaan oli huono?

Edelleen totean, että kun puhuttiin suorasta tulotuesta, lapsilisien korotuksesta lapsille, niin sinnehan oli kätkeyty myös hyvin arveluttavia asioita kuten se, että kun kunnat nyt olisivat muuten saaneet lisää verotuloja, kun verovähennykset poistetaan, niin aiottiin korottaa kuntien kansaneläkkeen lisäosaosuutta. Vastaavasti tänne oli ympätty asumistuen korotus, muka korotus, lapsiperheille; ja se puolestaan aiottiin rahastaa sillä tavalla, että vakuutetun sairausvakuutusmaksua korotetaan yli 80 000 veroäyriä ylittävältä osalta. Onneksi, kun asia kävi sekä perustuslakivaliokunnassa että valtiovarainvaliokunnassa, nämä kaksi elementtiä nyt tiputetaan pois. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei niitä tiputeta, ne tulevat vain toista kautta!) — Ne tulevat toista kautta. Nyt onkin kysymys tästä lakiesityksestä, ed. Stenius-Kaukonen. Kyllähän ne tulevat. Me tiedämme sen, että ne tulevat. Kela-osuus ei tule, mutta sairausvakuutusosuus tulee, mutta se ei tule nyt tässä yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Se, mikä tässä on todella ongelmallista, on se, että selvästi nyt suositetaan monilapsisia perheitä ja yksi- ja kaksilapsisia perheitä ei suosita. Päinvastoin heitä rokotetaan, ei

kaikkia mutta hyvin monia riippuen tulotasosta ja perhemuodosta rokotetaan reilusti. On muistettava, että 83 prosenttia Suomen lapsiperheitä on yhden tai kahden lapsen perheitä. Siis 83 prosenttia eli huomattava enemmistö nyt joutuu kärsijöiksi, ja monilapsiset perheet hyötyvät, jotkut, eivät hekään kaikki.

Yksinhuoltajien kohta, aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, on erittäin ongelmallinen. Vaikka sitä hieman saatiin parannettua, niin ei riittävästi. Se on tosiasia. On myös muistettava se, että tässä nyt valiokunnan hyväksymässä muodossa otetaan käyttöön yksinhuoltajien osalta ns. yhteisen jääkaapin teoria, jota on jo monissa kunnissa sovellettu myös päivähoiton osalta. Tämä on vasemmistoliiton mielestä erittäin arveluttavaa. Me olemme myös vastustaneet tätä ja tulemme vastustamaan toisessa käsittelyssä. Toivomme, että tullaan äänestämään sillä tavoin, että 7 §:stä ei äänestetä koko pykälänä vaan se voidaan purkaa momenteiksi, koska on aivan kohtuutonta, jos esimerkiksi yksinhuoltajan asemaa ei voida käsitellä erikseen vaan kaikki niputetaan yhteen ja samaan pakettiin.

On myös syytä muistaa, että poistetaan myös alle kolmivuotiaiden osalta ns. vaippalisä. Tämä oli yksi syy, miksi esimerkiksi ne vasemmistoliiton kansanedustajat olimme sitä mieltä, että nyt lisätukea olisi pitänyt nimenomaan suunnata yksi- ja kaksilapsisille perheille. Meidän osaltamme tämä esitys poikkesi siitä, mitä sosialidemokraattien ja vihreiden esitys oli, koska me nimenomaan halusimme suunnata juuri ensimmäiseen ja toiseen lapseen enemmän. Myönnämme myös, että kaiken kaikkiaan meidän osaltamme kustannusvaikutus olisi ollut suurempi kuin sosialidemokraattien ja vihreiden, mutta me esitimme sekä ensimmäisen että toisen lapsen lapsilisäksi 700 markkaa. On muistettava, että todella ollaan vaippalisä nyt poistamassa.

Arvoisa puhemies! Edelleen toteaisin sen, että en oikein ymmärrä, mistä johtuu se, että Ahon hallituksen hampaissa näyttävät nyt erityisesti olevan 17—18-vuotiaat lapset. Se on täysin kummallista. Minä en ole kuullut yhdenkään hallituspuolueiden kansanedustajan perustelevan, kuinka te voitte olla hyväksymässä sellaisia esityksiä ja lakeja, joita tulee, joissa nimenomaan 17—18-vuotiaat joutuvat kärsimään tai ne perheet, joissa on 17—18-vuotias lapsi. Niin käy tämän lain yhteydessä. Lapsilisää maksetaan 17 ikävuoteen saakka, mutta tähän asti lapsista on voitu tehdä verovähennys ja se on voitu tehdä 18 ikävuoteen saakka. Nyt, kun verovähennyksen tekomahdol-

lisuus poistuu, kun se korvataan lapsilisällä, tätä ei kompensoida millään tavalla niille perheille, joilla on 17—18-vuotiaat lapset. Tämä on todella totta, ed. Häkämies. On aivan turha katsella parvekkeelle. Näin on ja näin tulee käymään.

Aivan vastaavasti hallituksen esityksen kohdalla työmarkkinatuesta kokoomus ja keskusta ovat olleet valmiita hyväksymään sen, että 17—18-vuotiaalle ei maksettaisi ollenkaan työttömyysajalta peruspäivärahaa. Miten ihmeessä te olette voineet hyväksyä sellaisen lähtökohdan, että 17—18-vuotiaat eivät tarvitse mitään tukea tai avustusta yhteiskunnalta? He ovat ykskaks sellaisia aikuisia, joiden pitäisi ilmeisesti pärjätä itse yhteiskunnassa. Se on minusta aivan käsittämätön lähtökohta. Kuitenkin heidät lasketaan lapsiksi. Ei heillä ole äänioikeutta, eivätkä he voi vaikuttaa yhteiskunnassa edes äänestämällä. Ilmeisesti sen takia heitä on helppo myös rokottaa tältä osin.

Arvoisa puhemies! Me todella halusimme yksinhuoltajien asemaa myös paikata toisin kuin tuossa esityksessä oli. Me esitimme, että yksinhuoltajien osalta ensimmäisestä lapsesta olisi maksettava 250 markkaa yksinhuoltajalisää ja seuraavista 200 markkaa. Tässä suhteessa myös sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton ehdotukset poikkesivat hieman toisistaan siten, että sosialidemokraatit esittivät kaikista lapsista 250 markan suurista lisää.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja viittasi myös puheessaan siihen, että niin kuin valiokunnan mietinnöstä käy ilmi, valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtioneuvoston hiljattain, marraskuun 18 päivänä, tekemä päätös heikentää tietyissä tilanteissa ja hallituksen esityksessä olevien perustelujen vastaisesti toimeentulotukea saavien lapsiperheiden asemaa. Hurskaasti valiokunta on kirjannut sen, että tilanteet on selvitettävä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin päätöksen muuttamiseksi. Olisi tietysti ollut reilumpaa tehdä tästä vähintään edes ponsi, mutta tähänhän ei valiokunnasta löytynyt valitettavasti yksituumaisuutta. Kuten jo aikaisemmin kerran totesin, nimenomaan nyt on käynyt ilmi, että hallituksen tekemä päätös toimeentuloton osalta ja lapsilisien laskemisesta tuloksi merkitsee sitä, että alle kymmenvuotiaiden perusturva hieman paranee mutta sitä vanhempien vastaavasti heikkenee.

Alkaa olla — tai ei ala olla vaan on ollut jo pitkän aikaa — sillisalaattia tämän hallituksen sosiaali- ja terveystalitiikka niin kuin työllisyyspolitiikkakin. Tuntuu, että ei ole enää minkään-

laista kokonaiskäsitystä siitä, mihin ollaan menossa, mitä tavoitellaan, leikataan ja säästetään sieltä ja täältä. Lopputulosa saattaa olla todella ja onkin ilmeisesti karmaiseva lapsiperheille niin kuin työttömillekin.

Arvoisa puhemies! Eilisiltana tutustuin eduskunnan asiakirjoista kesäkuussa 57 käytyyn lapsilisäkeskusteluun. Keskustelun eräs vaihe eli lapsilisien suoritusajankohdasta päättäminen, sen kolmas käsittely, alkoi lauantaiyönä 29 päivänä kesäkuuta kello 0.30 ja jatkui 30 päivän ylitse eli heinäkuun puolelle. Se oli ns. jarrutuskeskustelu, joka silloisen SKDL:n toimesta aikaansaatettiin tilanteessa, jossa nimenomaan eduskunnassa ja silloisen Sukselaisen hallituksen toimesta oltiin lykkäämässä pitkälti lapsilisien maksatusta. Tuohon aikaanhan lapsilisät maksettiin vuosineljänneksittäin. Valtiontaloudellisiin syihin vedottiin. Hallituksen kassa oli kuulemma niin tyhjä, ettei riittänyt rahaa maksaa lapsilisiä, ja Suomen Pankista ei kuulemma anomuksista huolimatta saatu lainaa. En tiedä, kuinka tosissaan sitä yritettiin, kun tuntuu, että rahaa silloinkin riitti muuhun mutta lapsilisiin sitä ei riittänyt. Todellakaan, kun ei lakiesitystä pystytty riittävällä enemmistöllä hylkäämään ja oli tiedossa, että silloisen huonon lakiesityksen hylkääminen ei onnistu eikä sen lepäämäänjättäminen, silloin ei ollut käytössä mitään muuta keinoa kuin käydä pitkä jarrutuskeskustelu eduskunnassa.

Toivoisin, että muutkin tutustuisivat näihin pöytäkirjoihin. Nimittäin on aika mielenkiintoista todeta, että todella silloin käytettiin vähän samoja argumentteja kuin nykyisin Ahon hallituksen aikana käytetään, että kun leikataan lapsiperheiltä, työttömiltä ja pienituloisilta eläkeläisiltä, aina on valtion kirstu tyhjä, on niin vaikea tilanne. Mutta kun pitäisi leikata ja ottaa suurituloisilta, silloin tuntuu, että valtion kirstussa on riittävästi rahaa ja sinne ei lisää rahaa tarvita. On todella ollut mielenkiintoista tutustua tähän pöytäkirjaan. En ole tietysti kokonaisuudessaan sitä ehtinyt eilisiltana lukea, koska se on hyvin pitkä keskustelu, joka on käyty, mutta hyvin mielenkiintoisia yhtymäkohtia juuri tähän aikaan on. On muistettava, että silloinkin tässä maassa istui porvarihallitus, niin kuin istuu nytkin.

Ed. H a s s i (vastaaspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala kiinnitti pariin mielestäni aika oleelliseen seikkaan huomiota. Sehän on kaikkien tiedossa, että nyt tehtävä ns. uudistus on lapsiperheiden tuen heikkennys. Mutta sen lisäksi

siihen sisältyy pari ajattelullista epäjohdonmukaisuutta. Toinen on suhtautuminen avioliittoon, ja toinen on suhtautuminen 17—18-vuotiaisiin lapsiin.

Mielestäni yleisen oikeusturvan kannalta pitäisi olla niin, että suhtautuminen avioliittoon on johdonmukaista eri systeemeissä. Nyt tuntuu siltä, että aika monissa tilanteissa tulkinta tehdään ihmisten vahingoksi, eli kun on heille vahingoksi rinnastaa avioliitto avioliittoon, silloin se rinnastetaan, ja kun on heille vahingoksi, että sitä ei rinnasteta, silloin sitä ei rinnasteta. Mielestäni pitäisi saada selvät kriteerit siitä, milloin avioliitto rinnastetaan avioliittoon ja milloin ei. Kun on kysymys lapsiperheiden tuesta, pitäisi olla jokin näyttö siitä, että avopuoliso myös osallistuu lapsen huoltamiseen.

Sitten 17—18-vuotiaat lapset. Pitäisi päättää, oletetaanko vanhempien huoltavan heitä vai ei. Jos oletetaan, silloin pitäisi olla jokin tuki, lapsilisä tai verovähennys. Nyt verovähennys poistetaan antamatta lapsilisää tilalle. Samanaikaisesti hallitus suunnittelee poistaa myös 17-vuotiaiden oikeuden työttömyyskorvaukseen. Siinä kohtaa hallitus siis olettaa, että vanhemmat elättävät 17-vuotiaita.

Ed. Seppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Asiasta, joka meillä nyt on käsittelyssä, on puhuttu, että se on perhetukipaketti. Se sisältää tietysti ajatuksen sellaisesta mukavasta asiasta, että perheitä tuettaisiin, vaikka itse asiassahan lapsiperheet tukevat nyt omalta osaltaan muutamalla sadalla miljoonalla markalla valtiota.

Ed. O. Ojala puheenvuorossaan nosti monia tärkeitä asioita esille. Erityisesti 17- ja 18-vuotiaiden lasten kohta on hyvin hankala asia sen tähden, että verovähennys nyt poistetaan ja aika moni tämän ikäisistä käy lukiota. Jokainen, joka on lukiolaisen vanhempi, tietää, kuinka paljon esimerkiksi kirjat maksavat. Tämä on hyvin vaikea asia, koska kun kuljetaan toimeentulon ääri-rajalla, siinä joudutaan sitten miettimään, onko meillä varaa kouluttaa lastamme. Tässä ollaan menossa huimaa vauhtia taaksepäin yhteiskunnassa. Hallituksen ohjelmissa on todettu mm. se, kuinka tärkeätä sivistys on. Mutta tämä on yksi osa taaksepäin menoa.

Ed. Karhunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala puuttui mielestäni kahteen oleelliseen asiaan.

Ensimmäinen on se, että lapsilisät tai yleensä perheiden tuki täytyisi kohdistaa siihen vaiheeseen, kun perheet ovat kaikkein heikoimmilla eli kun lapset ovat nuoria, asuntovelat päällä, opintovelat päällä. Lapsilisälaki ei siinä mielessä vastaa niitä suunnitelmia taikka on siinä mielessä huono.

Sen sijaan voi kysyä, miksi ei päästä yhtenäiseen järjestelmään perheitten ja yleensä tukipolitiikassa. Ed. O. Ojala oli aivan oikeassa kysyessään, mihin ollaan menossa ja mitä tavoitellaan. Kenelläkään ei ole minkäänlaista linjaa. Toisin sanoen kysymys on siitä, miten pitkälle, ketä ja millä markkamäärillä tässä yhteiskunnassa on tuettava vai onko järjestelmä tehtävä sellaiseksi, että tuki on automaattinen ja tietyllä tavalla lähtee verotuksella pois. Lähinnä tarkoitan, että pitäisi olla jonkinlainen käsitys siitä, millä tavalla halutaan perusturvaltaan heikommassa asemassa olevien ihmisryhmien ja perheitten tuki järjestää. Tämä nykyinen paikka paikan päälle -politiikka ei kyllä enää pitkän päälle käy. Niin perheitten kuin yleensä muittenkin tukipolitiikassa on päästävä yhtenäiseen kattavaan järjestelmään, jonka ihmiset ymmärtävät. (Ed. Kemppainen: Tämä on sellainen!) — Ei tämä ole sellainen, ei tämä ole linjassa muitten tukimuotojen kanssa. — Minä puhun lähinnä kansalaisen perustulosta, johon myös lapsilisät tietyllä tavalla on tulevaisuudessa integroitava.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kiinnitin erityisesti huomiota ed. O. Ojalan puheenvuorossa siihen 17-vuotiaita lapsia koskevaan tukiaukkoon, josta hän mainitsi. On uskomatonta, että Suomessa tehdään lainsäädäntöä, jossa tällaisia katkoksia lisätään, ihan kuin kasattaisiin 17-vuotiaitten päälle lisää ongelmia.

Huomaatan siitä, että valtioneuvoston päätös toimeentulotuen yleisistä perusteista, joka tehtiin 18 päivä tätä kuuta, oli erittäin radikaali siinä suhteessa, että se siirtää elatusvelvollisuutta, josta ed. Hassi puhui, todella jo nyt 18 vuodesta eteenpäin silloin, jos lapsi asuu vanhempiensa luona. Kiinnitän huomiota siihen, että mitään yläikärajaa tässä uudistetussa huoltovelvollisuudessa ei edes ole mainittu. Herää kysymys, onko

tämä lain vastainen teko, koska laki säätelee meillä kuitenkin sen, että huoltovelvollisuus päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Toisaalta ei ole tultu tukipuoella vastaan siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta — siellä on se yhden vuoden aukko — ja toisaalta käytännöllistä huoltovelvollisuutta valtionneuvoston päätöksen tasoisella säädöksellä on nyt jatkettu 18-vuotiaasta ilmeisesti vaikka 60-vuotiaaksi, jos niin pitkään asutaan yhdessä. Sitähän tuo päätös tarkoittaa.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että tähän verovähennyksen poistoon liittyy ongelmia ja ne eivät tule kompensoiduksi täydellisesti perhetuella. Palaan tähän asiaan varsinaisessa puheenvuorossani myöhemmin.

Mutta haluaisin muistuttaa kuitenkin siitä, että perhetukiuudistuksessa on kysymys noin 9 miljardin tukipaketista lapsiperheille. Olemme päättämässä erittäin suuresta, periaatteeltaan merkittävästä asiasta ja myös merkittävästä sosiaalipoliittisesta uudistuksesta. On muistutettava myös siitä, että tätä asiaa ovat aktiivisesti ajaneet esimerkiksi sosialidemokraatit. Haluan tämän sanoa siksi, että täällä kuulostaa siltä, ikään kuin tämä uudistus ei olisi lainkaan myönteinen. Tässä on todella paljon myönteisiä puolia. On muistutettava myös siitä, että pienituloiset lapsiperheet hyötyvät todella tästä uudistuksesta, koska he eivät ole hyötynneet näistä verovähennyksistä.

Ed. Ukkolan kanssa olen samaa mieltä siitä, että me olemme menneet liian monimutkaiseen sosiaaliturvajärjestelmään ja on ilman muuta tarkasteltava tulevaisuudessa jonkinlaista perustulojärjestelmää tai yhtenäistettävä jollakin tavalla näitä järjestelmiämme, koska me helposti aiheutamme näillä tuilla köyhyysloukkuilmiöitä, joissa omilla tuloillaan selviävät perheet jäävät pienemmille nettotuloille kuin ne, jotka saavat tukimuotoja; tämäntapaiset tilanteet tulee estää.

Muuten olen sitä mieltä, että lapsilisän ei tule kuitenkaan kuulua tähän perustulojärjestelmään sinänsä. Perustulon tulee koskea vanhempien tuloja.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola ei ole kyllä lakiesitykseen tutustunut. Tämähän selvästi yksinkertaistaa ja selkeyttää perhetukimuotoja.

Sitten hän tekee myös siinä virheen, että hän liittää lapsilisän kaavailtuun perustuloon. Lapsilisä on korvausta lapsen aiheuttamista kuluista

perheelle, siis perhetuki. Perustulo on henkilökohtainen tuki yksilöille. Jos me nämä sekoitamme keskenään, tulee entistä monimutkaisempi järjestelmä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulen puuttumaan puheenvuorossani myös näihin asioihin laajemmin, mutta tässä yhteydessä vastaisin ed. Tainalle ja ed. Kemppaiselle: On hyvä, että tapahtuu jotakin myönteistä lapsiperheille, mutta ei pidä nyt manipuloida ihmisten mielipiteitä ja antaa väärää käsitystä asioista. Tosiasiahan on se, että lapsiperheiltä imuroidaan pois 700 miljoonaa markkaa, josta palautetaan huonoa omaatuntoa puuduttaen 300 miljoonaa, 400 miljoonaa jätetään palauttamatta. Onko tämä merkittävä tuki lapsiperheille? Tämä on vain fiilausta sille suurelle tukien leikkaukselle, jonka hallitus päätti tehdä lapsiperheille heikentäen lapsiperheiden taloudellista asemaa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauspuheenvuoro oli pakko pyytää ed. Tainan puheenvuoron johdosta, koska hän ihmettelee, miksi tätä esitystä kritikoidaan. Siihen on erittäin yksinkertainen syy: Lapsiperheiden yhteiskunnalta saamat tuet alenevat yhteensä 400 miljoonaa markkaa, ja jos otetaan tätä vuoden 300 miljoonaa huomioon, niin yhteensä 700 miljoonaa markkaa. Ei tähän mitään sen kummallisempaa selitystä tarvita.

Vasemmistoliitto, tai oikeastaan SKDL, on se, joka ensimmäisenä on lähtenyt ajamaan sitä, että lapsiperheiden tuki uudistetaan niin, että siirrytään suoraan tukeen eli lapsilisien muodossa annettavaan tukeen, koska se nimenomaan hyödyttää niitä perheitä, joilla on niin pienet tulot, etteivät maksa veroa. Mutta emme me todellakaan ole missään vaiheessa vaatineet sitä, että kun tämä uudistus toteutetaan, niin lopputuloksena on, että yksinhuoltajaperheet ja yksilapsiset perheet, jotka usein ovat vaikeassa taloudellisessa asemassa, ovat juuri ne, jotka jäävät miinuksen puolelle. Tällaisena tätä esitystä ei voi pitää hyvänä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaiselle olisin sanonut, että jos kansalaisen perustulo-, kansalaistulo- tai mihin tahansa järjestelmään päästään, niin siinä kyllä voidaan myös yhdistää lapsille tuleva tulo samalla tavalla kuin aikuisille tuleva tulo, jolloin lapsilisäkin olisi osa perustulojärjestelmää, kansalaistulojärjestelmää.

Nyt on kyllä epäselvää, onko tämä tuki perheille lapsista vai lapselle. Tiedän tapauksia, joissa on valitettu sitä, että kun vammaista lasta hoidetaan laitoksessa, kulut maksaa yhteiskunta ja lapsilisät tulevat perheille eikä perheiltä tahdo millään saada lapsilisää, joka on tarkoitettu lapsesta koituvien menojen tueksi perheelle, sinne, minne se kuuluisi, eli vammaishoitolaan eikä suinkaan muun perheen elatuskulujen peittämiseen.

Myönnän ed. Kemppaiselle sen, että tässä on paljon sellaisia asioita, jotka ovat ihan hyviä, (Ed. Kemppainen: No niin!) eli se, että mennään suoraan tulotukeen, jolloin pienituloiset perheet siitä toki hyötyvät. Mutta minun mielestäni heidän tulisi hyötyä paljon nykyistä enemmän siinä mielessä, että tässä vaiheessa nimenomaan nuorten perheiden asema on kohtuuton: On asuntovelat, opintovelat ja sitten lapset päälle. Minä en kyllä ymmärrä sitä ideologiaa, että mitä suurempi lapsiperhe, niin sitä enemmän tukea. Minä en ymmärrä sitä. Eikö sen pitäisi olla toisin päin, koska minun mielestäni yhden lapsen hoitaminen tulee kyllä lasta kohden kalliimmaksi kuin viiden.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajat Taina ja Kemppainen ihmettelivät, miksi jotkut ihmettelevät, että tämä ei olekaan niin hyvä uudistus. Tämä on toki ihan oikean suuntainen mutta jättää monia epäoikeudenmukaisuuksia.

Eriyisen suuri epäoikeudenmukaisuus on, että yksinhuoltajaperheet jäävät tässä niin heikkoon asemaan. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan suhteellisesti eniten menettävät uudistuksessa yksilapsiset yksinhuoltajat, joita on 65 prosenttia kaikista yksinhuoltajaperheistä. Yksinhuoltajat ovat yliedustettuina alemmissa tuloryhmissä. Toimeentulo yhdellä palkkاپussilla on helposti haavoittuvaa. Kun kahden huoltajan perheistä 5 prosenttia sai vuonna 91 toimeentulotukea, niin yksinhuoltajista tukea sai peräti 25 prosenttia. On todella väärin, että tässä isossa remontissa ei korjattu tämän heikoimmin toimeen tulevan perhemuodon taloudellista tilannetta riittävästi. Se olisi ollut suhteellisen helppo tehdä, ja siinä mielessä niin vasemmistoliiton kuin sosialidemokraattien vastalauseet ovat tällä asialla.

Minusta tässä pitäisi nyt huomiota kiinnittää, jos tämä uudistus menee näin kuin menee, todella siihen, että asumistukiasiassa edetään siten, että yksinhuoltajaperheitä tuetaan. (Ed. Kemppainen: Näinhän tehdäänkin!) Asumistukileikkauk-

set myös kohdistuivat eniten yksinhuoltajaperheisiin, joten tämä uusi lapsiperheiden asumistuki pitäisi suunnata tälle ryhmälle voittopuolisesti.

Ed. Alarja: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on todella merkittävä lapsiperheiden taloudellisen tukijärjestelmän uudistus, jonka avulla tuki kohdennetaan sosiaalipoliittisesti nykyistä tarkoituksenmukaisemmin ja, sanokaamme myös, oikeudenmukaisemmin. Tukijärjestelmä yksinkertaistetaan, lapsilisä korotetaan ja huoltajakohtaisuudesta siirrytään lapsikohtaisuuteen.

Kun kokoomukselainen kansanedustaja Kyllikki Pohjola vuonna 1947 teki lakialoitteen, jonka pohjalta lapsilisälaki tuli voimaan vuonna 48, (Ed. Laine: Hallitus sen antoi!) — kyllä hallitus antoi mutta tämän pohjalta — lapsilisää maksettiin yhdelle lapselle. Vasta vuonna 62 lapsilisää ruvettiin maksamaan kolmelle ja vuodesta 74 neljälle lapselle. Samana vuonna tuli myös tämä alle kolmevuotiaiden korotettu lapsilisä.

Lapsilisä on korotettu viime vuosina enemmän kuin pitkään aikaan sitä ennen, esimerkiksi vuodesta 87 lähtien viisi kertaa yhteensä, ja se on tehty monilapsisia perheitä suosivaan suuntaan ja myös lapsilisien maksu on tehty jokakuukauteksi. Aikaisemmin ne maksettiin neljännesvuosittain. Kaiken aikaa lapsilisä on pysynyt verotto- mana, mikä on kokoomuksen periaate ja linja.

Huolimatta viime vuosien korotuksista on lapsilisan osuus perhepoliittisen tuen kokonaisten- tässä kuitenkin pienentynyt. Vuonna 71 lapsilisan osuus oli lähes puolet koko perhepoliittisesta tukiryhmästä. Vuonna 91 lapsilisan osuus oli enää vain 19 prosenttia. Tämä johtuu osittain siitä, että 90-luvulla on tullut voimaan alle kolmevuotiaiden lasten oikeus päivähoitoon tai vaihtoehtoisesti oikeus kotihoidon tukeen. Nämä yhteensä käsittävät koko perhetukipaketista 40 prosenttia.

Lapsiin kohdistuva verovähennysoikeushan riippuu vanhempien verotettavasta tulosta, ja se hyödyttää tällä hetkellä eniten suurituloisia. Kaikkein pienituloisimmat perheet, joilla ei ole riittävästi verotettavaa tuloa, jäävät verotukien ulkopuolelle, ja silloin he eivät saa myöskään tätä hyötyä. Siis lapsivähennys kunnallisverotuksessa, yksinhuoltajavähennys kunnallisverotuksessa ja lapsenhoitovähennys valtionverotuksessa ovat jääneet näiltä pienituloisilta kokonaan käyttämättä. Tällaisia perheitä Suomessa on yli 10 000. Kaikkiaan, kuten täällä on tullut esiin, lapsiperheitä on yli 600 000. Epäsosiaalisin on siis

valtionverotuksessa tehtävä lapsenhoitovähennys. Eniten hyötyvät suurituloiset ja yksiläpiset perheet tällä hetkellä. Myös yksinhuoltajaperheet ovat keskimäärin verrattain pienituloisia ja jäävät verovähennyksistä paitsi. Osa vähennyksistä ei huomioi myöskään lainkaan monilapsisuutta.

Käsiteltävä lakiesitys korjaa edellä kuvattuja epäkohtia ja perhetuessa siirrytään huoltajakoh- taisuudesta lapsikohtaisuuteen. Se on aivan oikea suunta, kun verotuet poistetaan ja tuki ohjataan korotettuna lapsilisänä perheille. On selvitetty useilla laskelmilla, miten ja minkä suuruise- na lapsilisä parhaiten korvaa tämän menetyksen.

Hallituksen esityksen mukaan uudistuksesta eniten hyötyvät pienituloiset ja moniläpiset perheet. Sen sijaan yksi- ja kaksiläpiset perheet, varsinkin jos lasten ikä on 3—7 vuotta ja jos vanhempien tulo on 100 000 markan paikkeilla vuodessa, olisivat hallituksen esityksen mukaan hävinneet noin 200—300 markkaa kuukaudessa. Koko uudistuksella säästetään 700 miljoonaa markkaa lapsiperheiltä. Valiokuntakäsittelyn aikana uusien laskelmien ja neuvottelujen jälkeen, joita kokoomuksen eduskuntaryhmä on voimak- kaasti vaatinut, saatiin 300 miljoonaa markkaa, jolla korjattiin yksi- ja kaksiläpisten perheiden ja yksinhuoltajien menetyksiä.

Laskelmien ja neuvottelujen jälkeen päätettiin nostaa siis ensimmäisen lapsen lapsilisää nyky- sestä 366 markasta 560 markkaan. Samoin nostetaan toisen lapsen lapsilisä 413 markasta 700 markkaan, kolmannen lapsen lapsilisä 910 mark- kaa, neljännen yli 1 000 markkaan ja viidennen 1 220 markkaan. Myös yksinhuoltajien lapsilisää nostetaan 200 markalla edellä mainittujen nostojen lisäksi. Kun lapsilisä pysyy siis verottomana, on se kaikille perheille saman kokoinen, lap- sikohtainen ja siinä mielessä mielestäni oikeuden- mukainen.

Minne hävisi se 400 miljoonaa markkaa, joka lapsiperheiltä jäi säästöön? Kokoomus olisi ha- lunnut, että tämän 400 miljoonan markan edestä saataisiin valtionverovähennysoikeutta. (Ed. Laakso: Vieläkin on mahdollisuus tehdä se!) — Kyllä, mutta nämä päätökset on nyt tehty ja laskelmat lyöty lukkoon. — Mutta emme pääs- seet tähän tulokseen, että olisi säilytetty valtion- verovähennysoikeus lapsenhoitokustannuksista.

Myös asumistukea korotetaan pienituloisille lapsiperheille 370 miljoonalla markalla. Tämäkin on oikean suuntainen toimenpide, vaikka on vai- kea hyväksyä näiden rahojen keräämistä. Ne kerätään korotetun sairausvakuutusmaksun

avulla. Kaikilta yli 80 000 markkaa vuodessa an- saitsevilta kerätään korotettua sairausvakuutus- maksua 0,4 prosenttia enemmän. Tähän ryh- mään kuuluu myös lapsiperheitä. On mielestäni väärin, että sairausvakuutusmaksulla rahoite- taan toisen tukimuodon eli asumistuen maksa- mista. Yksinhuoltajat hyötyvät myöskin asumis- tuen korotuksesta, koska tietojen mukaan jo tällä hetkelläkin yli puolet yksinhuoltajista saa asu- mistukea.

Vaikka periaatteessa perhetukiuudistuksessa pyritään luopumaan perhepoliittisista verotuista, valiokunta katsoi, ja tämäkin on kokoomuksen linjan mukaan, että elatusapunsa maksaneita ela- tusvelvollisia voidaan edelleen tukea verotuksen kautta ja motivoida näin maksamaan elatusmak- sut korostaen, että lapsella on oikeus molempiin vanhempiin.

Vaikka tämän lain mukaan nyt poistuvat vero- tuet ja ne korvataan korotetulla lapsilisällä, per- heiden tukipalvelut, jotka vievät lähes 30 prosent- tia perhetuesta kokonaisuutena, ovat maksullisia ja voivatkin kohdentua niin, että sellaiset perheet, joiden tuloluokka on 100 000 markan paikkeilla ja jotka jäävät monista tuista paitsi, joutuvat näiden maksujen maksajiksi. Monen tällaisen perheen käytettävissä olevat rahat ovat pienem- mät kuin sellaisten perheitten, joilla ei ole tuloja juuri lainkaan ja sama lapsimäärä. Tätä on selvi- tettävä ja korjattava nämä väliinpuotoajien oikeu- det.

Alle kolmivuotiaan päivähoiton maksut on vuodesta 1990 tähän vuoteen nousseet alimmassa maksuluokassa 54 prosenttia, ylimmässä maksu- luokassa jopa 104 prosenttia. Tämä on esimerk- kinä siitä, että monet tukimuodot kohdentuvat pienituloisiin, kertyvät samoille, kun taas koh- tuullisella palkalla elävät, esimerkiksi yksinhuol- tajat, joutuvat korkeitten käyttömaksujen mak- sajiksi.

Arvoisa puhemies! Vaikka Suomessa lapsiper- heiden tuki kokonaisuutena on kansainvälisesti katsoen korkeaa tasoa ja tukimäärä sekä lapsili- sien taso on noussut, Suomi ponnistelee vanhen- tuvan väestön ja ikääntyvien ihmisten tuomien ongelmien kanssa ja syntyvyys on matala. Voi- daan nyt kysyä, onko lisääntynyt lasten ja per- heitten tuki ja kohonnut lapsilisä lisännyt synty- vyyttä. Ei ole, päinvastoin. Syntyvyys laski jyr- kästi vuodesta 1968 aina vuoteen 1985, jonka jälkeen syntyvyys on hieman noussut, vaikka sa- manaikaisesti lapsilisät ovat nousseet kolminker- taisiksi. Tästä voi vetää vain sen johtopäätöksen, että pelkällä taloudellisella tuella ei syntyvyyttä

saada nousemaan. Perhepoliittiset tuet ovat tietysti välttämättömyys ja hyvä apu, mutta sen lisäksi tarvitaan asennemuutosta meissä aikuisissa, jo lapsemme kasvattaneissa. Tarvitaan lapsimyönteistä yhteiskuntaa ja tulevaisuudenuskoa, että myös uusia suomalaisia syntyisi.

Käsiteltävä lakiesitys on mielestäni hyvä ja kannatettava. Rakenteellisesti se on suuri muutos parempaan, vaikka aina voidaan kritisoida. Voidaan vielä muistuttaa, että siinä ankarista valtion säästötoimenpiteistä huolimatta voidaan korottaa lapsilisiä kaikille lapsille suosien monilapsisuutta ja lapsilisien verottomuus säilyy.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja pohti sitä, miksi syntyvyys ei ole noussut lapsilisien noususta huolimatta. Kun ed. Ala-Harja laskee yhteen kaikki ne heikennykset ja taloudelliset rasitteet terveydenhuollon puolella ja palvelumaksuina jne., jotka kohdistuvat nuoriin lapsiperheisiin, niin löydätte itse vastauksen siihen, miksi syntyvyys ei ole lisääntynyt.

Kun puhuitte lapsilisän oikeudenmukaisesta kohdentumisesta kaikille lapsille, unohditte mainita sen, että valtioneuvosto on antanut toimeentulotuen yleisistä perusteista uuden päätöksen, jolla on muutettu lasten toimeentulotuen perusosan suuruutta ja päätetty, että lapsilisät otetaan huomioon perheen tulona toimeentulotukea myönnettäessä. Tämä tarkoittaa sitä, että se, joka on varakas, voi laittaa tämän korkeakorkoiselle tilille odottamaan lakkiaispäivää, kun taas se lapsiperhe, joka joutuu hakemaan toimeentulotukea yhä kiristyvin kriteerein, joutuu heikentämään kokonaistaloudellista tilannettaan tämän päätöksen vuoksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Harja väitti, että kokoomuksen linjana on ollut ja on se, että lapsilisiä ei panna verolle. Ed. Ala-Harja ei taida muistaa sitä, että osana suurta verouudistusta silloinen toinen valtiovarainministeri Ulla Puolanne, kokoomuslainen, esitti lapsilisien panemista verolle.

Tiedän, että myös tämän ns. suuren perhetukipaketin valmistelussa yhtenä vaihtoehtona oli panna lapsilisät verolle. Väitän vieläkin enemmän: Kun tämä perhetukipaketti nyt on saatu suurin piirtein ajetuksi lävitse — se on päätöksiä vailla — niin välittömästi alkaa uuden sellaisen perhepoliittisen paketin valmistelu, jossa yhtenä keskeisenä lähtökohdana on lapsilisien paneminen verolle. Verollepanoa ei ole tässä yhteydessä

haluttu tehdä siksi, että itse tämä perhetukipaketinkin on kohdannut niin suuria vaikeuksia. Syy siihen, että tämä perhetukipaketti annettiin viime toukokuussa, oli tietenkin se, että tarkoitus oli ajaa paketti lävitse käyttäen hyväksi kesän hiljaisia kuukausia. Se ei kuitenkaan onnistunut. Lapsiperheiden liikettä me saamme taas kiittää siitä, että hallituspuolueet, niiden ohessa myös kokoomus, pelästyivät ja olivat pakotettuja pieniin, noin 350 miljoonan markan myönnytyksiin lapsiperheille. Mutta minä väitän siis, että lapsilisien verollepano elää ja se on tarkoitus toteuttaa, kun hallitus siihen vain löytää otollisen ajankohdan. Itse en sitä kannata.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Poliitiikan uskottavuuden kannalta on hyvin kuvaavaa se, että lapsiperheiden tukea huonontavasta lakiesityksestä käytetään sanaa uudistus. Vastaavasti kun sairauskuluvähennys poistettiin, luvattiin aikuisten hammashoitoa laajentaa. Mitään ei tullut vastapainoksi. Verovähennysten poiston yhteydessä on jäljet jo aikaisemmin tehdyistä päätöksistä näkyvissä.

Tosiaan tilanne on erittäin vakava. Meillä oli vuonna 1991 181 000 perhettä huoltoavun ja toimeentulotuen varassa, tällä hetkellä noin 300 000 perhettä eli joka kymmenes suomalainen. Silloin ei missään nimessä pidä tehdä uudistus-sanan varjolla sellaisia järjestelyjä, joilla lapsiperheiden tukea heikennetään.

Tältä osin hyvin kuvaavana heikennyksenä pidän myös elatusvelvollisten kohtelua. Tässä yhteydessä se vähäkin verovähennysmahdollisuus poistetaan heiltä. Ei tässä, ed. Ala-Harja, auta yhtään se, että metinössä pohditaan, että käypäs hassusti. Ei ministeri Iiro Viinanen pahemmin iltojansa vietä näitä mietintöjä lukien, hyvä että lausumia ottaisi edes huomioon.

Ei tässä tarvitse toivoa ja selvittää. Hallituspuolueilla on enemmistö. Ne voisivat ottaa opposition esitykset huomioon ja korjata näitä asioita tältä osin. Kyllä nimenomaan turvattomuus tällä hetkellä on suurin syy, työttömyys ja sosiaalinen turvattomuus, joka selittää sitä, että syntyvyys ei ole menty, niin kuin olemme kaikki toivoneet, eteenpäin. Tämäkään uudistuksen nimellä kulkeva esitys ei tätä asiaa edistä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja mielestäni pystyi puhumaan tästä uudistuksesta todella kauniisti. Luulen, että lehterillä kuuntelemassa olevat lapsiperheet huulivat jo jotakin tässä perhetukipake-

tissa saaneensakin ja jotakin hyötyneensä. Kysymyksen on tällaisesta leikkausten psykologiasta, jossa toistuvaan tapaan hallituksen puolelta ensin synnytetään suuri uhka, sitten tehdään kauhean sinnikkäästi työtä, ja kun leikataankin vähemmän kuin oli uhattu, niin jo luulevat kansalaiset jotakin saaneensa. Me täällä oppositiossa haluamme kiinnittää teidän lapsiperheiden huomiota siihen, että tällaista poliittisen puheen retoriikkaa ei hyväksyttäisi vaan huomattaisiin aina, mikä todellinen asiantila puheen takana on.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Rajamäelle haluan todeta, että elatusvelvollisuusvähennys säilyy. Valiokunta on nimenomaan tältä osin muuttanut ehdotusta. Se johtuu siitä, että elatusvelvollisille ei ole muita tukimuotoja. Se löytyy tekstistä, jossa todetaan, mitkä lait kumotaan, ja sitä pykälää ei kumota.

Mitä tulee verovähennyksiin, niin haluan vielä korostaa sitä, että minunkin mielestäni on ongelma ehdottomasti se, että verovähennyksiä ei pystytä kompensoimaan tai niitä ei lainkaan jää jäljelle. Nimenomaan kokoomus on tätä asiaa ajanut koko tämän käsittelyn ajan. Sen ansiosta 300 miljoonaa markkaa on pystytty leikkausta lieventämään. Se, etteivät muut puolueet ole suostuneet meidän vaatimuksiimme, on erittäin valitettavaa. Me toivomme, että tulevissa veroratkaisuissa, joita toivottavasti pystytään tekemään, lapsiperheet asetetaan etusijalle. Tämä on myös otettu sosiaali- ja terveystalouden mietinnöissä huomioon.

Mutta kyllä edelleenkin toivoisin, että myös oppositiossa tunnustettaisiin se, että 9 miljardin tuki lapsiperheille on erittäin suuri summa rahaa siitä huolimatta, että tähän jää ongelmia. Se 9 miljardia taitaa olla noin kolmannes verotuloista. Se ei ole mikään merkityksellinen tukimuoto. Se, että tässä taloudellisessa tilanteessa tähän jää tietyllä tavalla tämä pieni miinus, on ongelma, jonka ainakin minä haluan tunnustaa ja totean, että nimenomaan kokoomus on yrittänyt tätä ongelmaa poistaa, mutta ei silti vähätellä tämän suoran tuen merkitystä.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistutan ed. Puustolle, että esimerkiksi alle 15-vuotiaat lapset eivät maksa lainkaan terveyskeskusmaksua eikä lapsilla ole myöskään sairaalassa hoitopäivämaksua. On totta, että monet terveydenhuollon maksut, lääkkeiden omavastuuosuudet ja muut, koskevat

myös lapsia. Tämän ihan totuuden nimissä tuon esiin, että lapset ovat erikoisasemassa.

Mitä sanoi ed. Laakso? Aivan oikein, kyllä meidän veroministerimme viime kaudella oli sitä mieltä, että lapsilisätkin verolle. Mutta ei kokoomuksen eduskuntaryhmä ollut sitä mieltä, eikä ole ollut tämäkään eduskuntaryhmä, kun suunniteltiin, että korotettu lapsilisä pantaisiin verolle. Laskelmathan osoittivat, että se tuli niin epäedulliseksi, että siitä lapsilisästä olisi pitänyt voida kieltäytyä, koska kokonaistulo kääntyi negatiiviseksi, jos isompituloisilla olisi lapsilisä pantu verolle. Pidämme edelleen kiinni lapsilisien verotomoudesta.

Elatusvelvollisten vähennysoikeuden säilyttämisestä ed. Taina jo vastasikin.

Ed. Vehkaojalle: Sanoitte, että täällä tapahtuu leikkaus. Aivan oikein. Tässä leikataan isompituloisilta pienempituloisille, koska juuri ne perheet, jotka eivät ole voineet hyödyntää verovähennysoikeuksia, saavat korotetun lapsilisan yhtä suurena kuin isompituloiset, jotka ovat voineet jo aikaisemminkin saada siitä hyötyä. Kyllä se on suuri leikkaus. Katson, että se on juuri se sosiaalinen leikkaus, jonka kannalla itsekin olen.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ensin täytyy vastata ed. Laaksoille, että kylläpä löytyy voimakkaasti asenteellinen kanta sosiaalisesti oikeudenmukaista uudistusta vastaan. (Ed. Laakso: Ette siis kannata lapsilisien verovapautta?) — Keskusta ei aja lapsilisien verollisuutta tässä vaiheessa, mutta jos yhteiskunnan perheille kohdistama sosiaaliturki halutaan kohdistaa sosiaalisesti oikeudenmukaisemmin, niin se kohdistuu selvästi sillä tavalla, että korotetaan reilusti lapsilisiä sillä varalla, joka pystytään verotuksella keräämään takaisin. (Ed. Laakso: Näinhän se on sanoissa!) — Ei se ole sanoissa. Me voimme laskea aivan tarkkaan, minkä verran yhteiskunta nettona lapsiperheille antaa. Sen takia minä olen huomannut, että ed. Laakson mielipide on hiekan toinen kuin esimerkiksi ed. Stenius-Kaukonen. Jos joku sosiaalinen uudistus haluttaisiin tehdä, niin näin pitäisi tehdä.

Ed. O. Ojala aloitti puheenvuoronsa olemalla tyytyväinen, että me keskustelemme tähän aikaan. Oma kokemukseni lapsen huoltajana on ollut sellainen, että julkisiin rientoihin on pystynyt osallistumaan vasta lasten nukkumaanmenon jälkeen. Sen verran huoltajuus on vienyt aikaa.

Koko uudistuksesta on sanottava, että tämä on ensimmäinen suuri rakenteellinen uudistus

lapsilisiin pariin vuosikymmeneen. Tämä merkittävällä tavalla uudelleen kohdentaa ja oikeudenmukaisesti kohdentaa perhetukea. Tähän asti lapsituessa olleet epäjohtomukaisuudet, vaikka ne ovat lisätukea tuoneetkin — vaippalisä plus 3—7-vuotiaiden valtionverovähennys, tässä oikeenevat. Tietenkin sillä hetkellä perheelle niiden menettäminen tulee tietämään menoja. Kokonaisuutena lapsen kasvuikään ja kulutukseen suhteutettuna lapsiperheiden tuki nousee. Sitä paitsi tällä esityksellä poistetaan se epäjohtomukaisuus, joka on 16 vuotta täyttäneiden lapsilisässä, eli heitä ei ole porrastuksessa laskettu kokonaislapsilukuun. Minusta se on ollut suuri epäoikeudenmukaisuus, ja se tässä nyt poistuu.

Uudistusta on ajettu siitä asti, kun ensinnäkin Sailaksen paperissa edellytettiin miljardin markan säästöä, jolloin siihen tavallaan sitouduttiin. Seuraavan kerran, kun sitä konkretisoitiin, oli esillä erityislapsilisen verollisuus jne. Pikkuisen on jäänyt kaivelemaan se kokoomuspuolueessa ollut epäily tämän esityksen toteuttamisesta, joka on jatkunut ihan viime metreille asti. Ed. Ala-Harjan puheenvuoro oli sinänsä ihan oikean suuntainen: Nimenomaan tämä suurempituloiselta kohdistaa tukea pienempituloiselle. Mutta käytännössä kokoomuspuolue ei ole näin toiminut. Muun muassa viime keväänä, kun neuvottelut perhepaketin läpiviemisestä aloitettiin, keskusta nimenomaisesti vaati, että edes miljardin säästöä ei olisi tehty. Eikä se ollut ministeri Viinanen, joka sen neuvotteluissa tyrmäsi. Siellä istuivat aivan muut ihmiset kokoomuksesta, eikä sitä silloin ajettu. Silloin saatiin tämä ensimmäinen kompensatio, jossa lapsiperheiden asumistukeen saatiin 370 miljoonaa. On tietysti hyvä, että lapsiperheiden nimissä on koko ajan esiinnytty, mutta jokainen puolue näkyy kertovan itsellensä parhaan puolen tästä asiasta. (Ed. Laakso: Tosi asia kuitenkin on, että lapsiperheet häviävät!)

Tämä uudistus on sosiaalipoliittisesti oikein, niin kuin todettu. Toistan: se suuntaa perhetukea pienempituloisiin. Se on perhe- ja myös väestöpoliittisesti oikein. Tässähän tulee porrastus lapsiluvun mukaan. Ensimmäisen lapsilisän jälkeen lapsilisä toisesta kohoaa 140 markalla ja kolmannesta tulee suurin porrastus 210 markkaa. Kyllä tämän pitäisi olla rohkaisu perheille hankkia lapsia. (Ed. Backman: Eivät he hanki ensimmäistäkään!) — Ensimmäisiä on hankittu 600 000, toisia on hankittu 330 000. — Tämän minun mielestäni pitäisi rohkaista hankkimaan myös se kolmas. Ja nimenomaan, kun lapsien keskiluku on 1,6 perheissä, tämä on siinä mielessä väestöpoliit-

tisesti ihan oikea porrastus. Seuraavasta lapsesta porrastus on 120 markkaa ja viidennestä 90 markkaa. Sen jälkeen porrastusta ei ole.

On syytä korostaa, että tämän uudistuksen jälkeen, ja tämä on nimenomaan uudistus, vaikka tämä säästölakina osittain meneekin, yhteiskunnan koko perhetuki säilyy vuoden 91 korkealla tasolla. Ainakaan sosialidemokraattien, jotka olivat silloin hallituksessa, ei ole syytä esiintyä niin kuin tässä olisi kovin suuri tason lasku, koska sille tasolle tässä päädytään silloin, kun laskeaan päivähoito, kotihoidon tuki ja lapsilisät yhteen, eli korkeasuhdanteen huippuajan tasolle. Tietysti siinä jonkun verran lapsiperheet ovat menettäneet, koska päivähoitopakettistahan osa on mennyt palkkojen korotukseen. Se on jaettu tupopöydässä. Sen takia päivähoitomaksut ovat nousseet, mutta joka tapauksessa perhetuen taso säilyy tällä korkealla tasolla.

Tietysti osa perhetuestahan menee edelleen tietyllä tavalla tehottomuuteen, se ei mene kustannustehokkaasti. Sen takia nimenomaan lasten päivähoiton suunnalla pitää etsiä ennakkoluvottomasti sellaisia ratkaisuja, jotka tekevät mahdolliseksi myös halvempien vaihtoehtojen käytämisen. Tässä odotamme mielenkiinnolla selvityksiä päivähoitotestin, voucherin, käytöstä.

Se esitys, joka alkuperäisenä säästöesityksenä Sailaksen paperissa oli miljardin markan säästö, perustui siihen tasoon, että perhetuki olisi palautettu sille tasolle, joka edelliseltä hallitukselta jäi lokakuun alkuun mennessä ennen vaaleja. Silloinhan vaalitäkynä hallituspuolueet nostivat lapsilisiä ja kotihoidon tukea sille tasolle, millä se nyt on, mutta kuitenkin vaikka oli korkeasuhdanne, ne eivät maksaneet sitä kuin kolmen kuukauden ajalta. Tämä ei leikkauksena tarkoita sitä enempää. Mutta sen jälkeen on todella tästä miljardin markan säästöstä saatu nipistettyä asumistukeen 380 miljoonaa ja valiokuntavaiheessa on tullut 300 miljoonaa markkaa, joka laitetaan lapsilisien eri porrastusvaiheisiin sekä lisäksi vielä elatusvelvollisten verovähennys 30 miljoonaa. Eli säästövaikutus jää 280 miljoonaan markkaan tämänkin hetken tasolla.

Herra puhemies! Kaiken kaikkiaan ensi vuoden alusta, vaikka täällä hyvin negatiivisesti onkin opposition taholta uudistusta arvioitu, voi sanoa, että lähes kaikilla lapsiperheillä, joilla kuukausitulot vanhemmilla ovat 10 000—12 000 markkaa kuukaudessa, lapsilisät tulevat nousemaan. Vaikka väitätte toisella tavalla, niin kyllä perheet sen tulevat näkemään. Tietysti se otetaan huomioon, että silloin pitää tämä uudelleen koh-

distettu asumistuki ottaa huomioon. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kuinka monta perhettä on sellaisia?)

Paljonko on niitä perheitä, jotka nimenomaan menettävät? Kun täällä todettiin, että tämä tietää pääministerin perheessä lapsilisien nousua tai kansanedustajatasolla, sen voi rehellisesti sanoa, että hallituspuolueet uskaltavat tehdä sellaisen lapsiperheudistuksen, jossa kansanedustajan tulotasolla esimerkiksi allekirjoittaneella kahden lapsen huoltajalla vähennys on noin 500 markkaa kuukaudessa. Täällä tapahtuvat ne leikkaukset. Sen me uskallamme tehdä, niin kuin aikoinaan uskalsimme tehdä kansanedustajan lomarahaleikkauksenkin. Sitäkin oppositio vastusti. (Ed. Puisto: Meneepä härskiksi!) Mutta joka tapauksessa sekä yksinhuoltajilla että alhaisilla tulotasoilla lapsiperheillä tuki tulee nousemaan. Tietysti meidän on turha väittää sitä, mutta sen tulevat lapsiperheet näkemään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Laskelmat osoittavat toista, ministeriön laskelmat!) — Ministeriön laskelmat, joita meille on toimitettu, ovat nimenomaan ilman lisäystä, jota nyt on 300 miljoonaa jaettu tänne, plus ilman asumistuen kohdentamista, joka kohdentuu nimenomaan niihin tilanteisiin, joissa se leikkaus olisi ollut suuri. (Ed. Laakso: Kaikilla muilla menee hyvin paitsi ministereillä ja kansanedustajilla!) — Sillä tulotasolla! Kyllä minä uskallan ja me uskallamme leikata kaikilta muiltakin lapsiperheiltä, joilla tulotasot ovat kansanedustaja- ja ministeritasoa. Voi niitä ollakin ja niitä onkin muutamia kymmeniätuhansia varmaan.

Kaiken kaikkiaan sillä negatiivisella kampanjoinnilla, joka on ollut perhepaketin uudistamisen aikana, on tietenkin voinut olla ja onkin ollut se myönteinen vaikutus, että on saatu tähän lisävaroja. Mutta kyllähän tässä on ollut sitä vaikutusta, joka jossain puheenvuorossa tuli esiin, että asenne ihmisten keskuudessa perhetukeen on ollut hyvin negatiivinen. Kun täällä on käyty kampanjaa, niin esimerkiksi Veronmaksajain Keskusliitto, Väestöliitto ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto ovat hyvin tarkoitushakuisesti hakenneet tietyistä kohdista menetyksiä, ja sitten on esiinnytty kuin viimeistä päivää. Kun kokonaisuutena katsotaan, mikä näiden järjestöjen uskottavuus tällaisena asianajajana on, kun nimenomaan tämä on sosiaalisesti oikeudenmukainen ja niiltä järjestöiltä odottaisi sellaista esiintymistä?

Herra puhemies! Ehkä vielä lopuksi menen valiokuntakäsittelyn vaiheeseen ja lapsilisien porastusvaiheeseen. Kun meille ovat eri lobbarit

tuoneet aineistoa, niin voi sanoa, että siihen suuntaan, joka suosisi monilapsisia perheitä, meillä on yksi ainoa liuska, artikkeli, jonka Tampereelta Hannele Strömberg ja Liisa Simola toimittivat ja jossa he ovat sitä mieltä, että lapsilisiä perheitä pitäisi suosia. Muut lobbariryhmät, joita on hyvin paljon, ovat sitä mieltä, että sosiaalipoliittisesti on oikein tukea yksilapsisia perheitä.

Tässä on sosiaalipoliittikka sekoittunut pahasti politiikkaan. Kaikki sosiaalipoliittiset selvitykset, mm. ministeriön tekemät, osoittavat, että suurin tuen tarve on monilapsisissa perheissä. Se logiikka perustuu siihen, että lapsilisät eivät korvaa tälläkään tasolla eivätkä vielä, vaikka niitä kovin nostettaisiin, lapsesta aiheutuneita kaikkia kuluja. Kun yhdestä lapsesta jää korvaamatta tietty määrä, toisesta lapsesta jää vielä enemmän ja kolmannelle enemmän ja enemmän, niin on aivan itsestäänselvää, että monilapsisilla perheillä korvaamatta jäävät kustannukset ovat suuret.

Minua on oikeastaan ihmetyttänyt se kampanja, jota täällä on käyty, että tässä joku tällainen yksilapsinen perhe kärsisi. On ollut ihan kuin kostomentaliteetti, että niiden valtakunnassa muutaman sadan yli viiden lapsen perheen olisi pitänyt maksaa poliittinen hinta siitä, että täällä olisi saatu yksilapsisille perheille markka tai muutama penni lapsilisien korotukseen. (Ed. Puisto: Ei kukaan ole esittänyt!) — Tällaisia esityksiä on tehty. Te olette täällä puheenvuoroissa esittäneet, että monilapsisilta perheiltä pitää leikata yksilapsisille. Tällaisia esityksiä te olette tehneet, ja tällaisia puheenvuoroja täällä on käytetty. (Ed. Puisto: Missä?) Toivottavasti jatkossa puhutte samalla tavalla. Tai korjaatte puheitanne niin, ettette tällaisia esityksiä tee, jos tuli väärin sanottua. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tuli väärin sanottua, kaikki oli väärin, mitä puhuja sanoi!) — Toivottavasti osoitatte ne puheet vääräksi, koska näin on, kuin sanoin.

Onneksi, voi sanoa, ministeriö piti kanttinsa, että se ei lähtenyt tätä reivaamaan enemmän. Sen verran mitä tätä muutettiin valiokunnassa, tämä on ihan hyväksyttävä ja sopiva esitys. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kenenkäs lakialoitteesta ne markkamäärät on otettu?) — Voin sanoa, etten ainakaan itse ole käyttänyt ed. Stenius-Kaukonen aloitetta. Olen ne tiedot hankkinut ministeriöstä mutkan kautta. Jos siellä on käytetty, niin menköön kunnia sitten ed. Stenius-Kaukoselle. Mutta meillä oli useampi vaihtoehto, joista me parhaan valitsimme.

Kaiken kaikkiaan, herra puhemies, minusta

tämä esitys on saanut huomomman kohtelun kuin se olisi ansainnut. Tämä oikeudenmukainen esitys leikkaa suurempituloisilta. Mielestämme ei olisi pitänyt leikata lapsiperheiltä ollenkaan. Silloin kun se kohdennetaan sosiaalisesti oikeudenmukaisesti — se aina toki leikkaa isompituloisilta, kun tuki on mennyt verotuksena — vähintään kompensaaion olisi pitänyt tulla toimeentulohaitarin alapäähän.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kemppainen antoi kyllä kokoomuspuolueen suhtautumisesta tässä asiassa väärän kuvan.

Kerrataan nyt lyhyesti, mitä on tapahtunut. Hallituksen alkuperäisessä esityksessähän oli tämä, kutsuttiinko sitä ylimääräiseksi lapsilisäksi, jonka oli tarkoitus olla veronalaista tuloa. Se oli nimenomaan keskustapuolueen esitys ja tahdot, mikä olisi merkinnyt sitä, että kaikkien, myös pieni- ja keskituloisten, lapsiperheiden käytettävissä olevat tulot olisivat pienentyneet.

Tämän jälkeen tätä kokoomuksen vaatimuksesta muutettiin ja tultiin siihen lopputulokseen, jossa oli edelleen lapsiperheiden vahingoksi 700 miljoonan markan aukko. Tämän jälkeen kokoomuksen puoluehallitus ja eduskuntaryhmä ottivat tähän asiaan kantaa ja keskustapuolueen kanssa väännettiin sillä tavoin, että siihen lisättiin 300 miljoonaa markkaa. Edelleen kuitenkin keskustasta vastusti toisin kuin kokoomuksen jäsenet esimerkiksi verojaostossa sitä, että valtionverotuksessa vähennys olisi sillä tavoin, että nyt tapahtuva 300 tai 400 miljoonan markan erotus olisi lapsiperheille korvattu. Toivon, että Suomen keskusta tuntisi lapsista huolta muuallakin kuin omalla korkeakannatusalueellaan.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilen ed. Kemppainen todisti täällä, että oli ihan oikein, että eläkeläisiltä riistettiin indeksikorotukset. Tänäpäin hän todistaa, että on ihan oikein, että lapsiperheet menettävät 400 miljoonaa markkaa tämän uudistuksen perusteella.

Hän myöskin kaiveli historiatietoja ja totesi, ettei tässä ole kummemmasta kysymys, kuin että perhetuki on vuoden 91 tasolla. Mutta hän ei kiinnittänyt huomiota siihen, että samanaikaisesti vuosien 91 ja 93 välillä esimerkiksi päivähoiton maksut esimerkiksi ovat lisääntyneet huomattavalla tavalla. Kaksilapsisissa keskituloisissa perheissä maksetaan vuositulolla nyt yli 8 000 markkaa enemmän kuin vuonna 91 pelkästään päivä-

hoidon kustannuksia. Lisäksi kannattaa muistaa, että terveydenhuollon maksut ovat lisääntyneet ja on tehty myöskin palveluvähennyksiä esimerkiksi terveysneuvonnan suunnalla. Ne kaikki vaativat lisäkompensaatiota jostakin muualta.

Lisäksi on sanottava, ette väite 400 miljoonan menetyksestä ei ole riittävä, koska valtioneuvosto on tehnyt jo päätöksen toimeentulotuen uusista perusteista, joissa koko lapsilisa otetaan vähentävänä tekijänä huomioon toisin kuin hallitus yleisperusteluissaan oli väittänyt. Siellä se vielä meille todisteli, että vain lapsilisien lisäys tulee vähennyksenä huomioon otettavaksi.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jatkokeskustelussa varmasti vastataan ed. Kemppaisen moniin väitteisiin, jotka liittyvät välittömästi käsittelyssä olevaan asiaan.

Mutta halusin puuttua erääseen osaan ed. Kemppaisen äskeistä puheenvuoroa, kun hän sanoi, että oppositio vastustaa ja oppositio vastusti lomarahojen poistamista. Ed. Kemppainen, tarkistakaa nyt tämä tietonne. Lomarahojen poistamista vastustivat monet edustajat hallitusryhmistä ja myös monet edustajat oppositiosta, mutta oppositiossa oli erittäin paljon myös lomarahojen poistajia, esimerkiksi tässä takanani olevia, jotka olivat samaa mieltä kuin ed. Kemppainen, poistamassa lomarahoja. Me emme kuulu hallituspuolueisiin, emme nyt, ehkä emme tulevaisuudessaakaan.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sikäli oli hyvin lohduttavaa kuulla ed. Kemppaisen puheenvuoroa, että täällä lehterillä olevat lapsiperheiden edustajat tietävät, että he ovat vain ymmärtäneet väärin sen, että heiltä häviää parisataa markkaa kuukaudessa. Itse asiassa on ymmärrettävä, että se on parannus nykyiseen tilanteeseen. Voin tämän saman ilouutisen kertoa myös omille lapsiperheystävilleni, jotka ovat havainneet, että heidän tulotasoaan se pudottaisi 200—300 markkaa kuukaudessa, vaikka he eivät ole hyvätuloisia, vaan keskituloisia. Nyt keskustasta on tehnyt sellaisen ihmelain, jolla otetaan lapsiperheiltä pois 300—400 miljoonaa markkaa, ja kuitenkin se on uudistus, joka tuo kaikille jotain uutta hyvää ja on vielä sosiaalisesti oikeudenmukainen.

Ed. Kemppainen sekoittaa myös matemaattisesti käsitteet, kun hän puhuu yksiläpsisen perheen tuesta ja sitten esimerkiksi viisiläpsisen perheen tuesta. Kysymys on nimenomaan ensimmäisen lapsen tuesta, joka tulee myös sille viisi-

lapsiselle perheelle aivan samalla tavalla. Ei kysymys ole siis yksi-, kaksi- tai kolmilapsisesta perheestä vaan ensimmäisestä, toisesta, kolmannesta jne. lapsesta. Tämä ei ole sama asia.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli järkyttävää kuulla, kun ed. Kemppainen puhui täällä perhetuen uudistamisesta. Todellisuudessa tämän esityksen myötä lapsiperheet tulevat häviämään, ja ennen kaikkea pienituloiset yksinhuoltajaperheet häviävät tämän uudistuksen myötä.

Vaikka valiokunnan sitkeällä työllä parannettiin hallituksen esitystä, emme saaneet siihen kuitenkaan riittävästi parannuksia niin, että yksi- tai kaksilapsisten perheiden ja pienituloisten yksinhuoltajien asemaa olisi voitu parantaa niin, kuin me halusimme. Lapsiperheissä menot yleensä kasaantuvat: Opintolainat, asuntolainat ja kodin perustamiseen liittyvät lainat kohdistuvat juuri ajankohtaan, jolloin ensimmäinen lapsi syntyy. Olisi ollut todella tärkeää, että olisimme voineet antaa lapsiperheille ja juuri yksi- ja kaksilapsisille ja yksinhuoltajaperheille todellista tukea, joka pitkällä tähtäimellä olisi varmaan myös valtiollekin säästää.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajille Backman ja Hurskainen toistan vielä, että tässä perhetuen taso menee ylemmäs kuin se, mikä oli lähes koko sosialidemokraattien hallituksessaoloajan. Ed. Backmanille on ilmeisesti ihan liian vaikeata matematiikkaa laskea, että kun useammasta lapsesta jää korvaamatta kuluja, miten ne kasaantuvat.

Sitten toteaisin ed. Häkämiehelle, että tietysti me voimme täällä puolueiden edustajina esiintyä eri lailla ja ilmeisesti niin pitää tehdäkin, mutta kyllä se tosiasia oli, että kokoomus ei ollut vielä viime keväänä halukas palauttamaan kaikkea suunniteltua leikkausta lapsiperheille sen miljaradin osalta, ja itse olin monessa tilanteessa sen leikkauksen poistamista vaatimassa.

Sitten päivähoidon maksuista. Kyllähän ne ovat nousseet, mutta minusta ne osoittavat vain sitä, mitä puhujakorokkeeltakin sanoin, että kylä päivähoito pitää pystyä järjestämään erilaisilla vaihtoeidoilla ja kustannustehokkaammin niin, että sitä pystytään kaikille järjestämään.

Totean vielä, että perhepoliittinen tuki säilyy lähes samana, mutta jostain syystä varat menevät vain muihin isoihin kustannuksiin tai väärin tasuihin.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen on täällä toiminut hyvin tuntemallamme tavalla hallituksen ja keskustapuolueen reippaana sotilaana ja pyrkii leikkaukset todella kääntämään saaduiksi tuiksi. Kun sanoitte puheessanne, jossa väititte mustaa valkoiseksi, että lapsiperheet tulevat tämän todella huomaamaan, olen aivan samaa mieltä kanssanne: Lapsiperheet huomaavat sen jo alkuvuodesta.

Puheessanne väititte myös, että on esitetty vähennyksiä ja poistoja monilapsisille perheille. Olen kanssanne samassa valiokunnassa, jossa asiaa on käsitelty, enkä ole kuullut yhtään esitystä, että monilapsisilta perheiltä otettaisiin pois. Monilapsisten perheiden tuki on ollut keskustelun aiheena silloin, kun on todettu, että tukea tarvitaan lisää myös yksi- ja kaksilapsisille perheille. Tämä ei ole vastakkainasettelua, vaan tämä on todellisuutta, sillä valtaosa lapsiperheistä on yksi- ja kaksilapsisia, ja näille haluttiin myös kohdentaa tukea.

Tätä perhetukipakettia todella on julkisuudessa kuvattu suureksi sosiaalipoliittiseksi uudistukseksi. Uudistus se todella on leikkauksiltaan, mutta siihen on lisätty myös määre: uudistus, joka oleelliselta osalta lisää lapsiperheiden taloudellista tukea. Tämä ei pidä paikkaansa. Se ei ole pelkästään tämän esityksen kritisointia, vaan se on vain tosiasioiden ääneen sanomista. Jos hallitus joutuu taloudellisessa tilanteessa tekemään säästöleikkauksia ja katsoo säästöjen kohteen olevan oikea silloin, kun säästöt kohdistuvat lapsiperheisiin taas kerran, hallituksen jokaisen puolustajan, jokaisen pikku soturin, on voitava olla esityksen takana.

Tämän esityksen oleellisia osia on se, että lapsiperheiden perhepoliittiset verovähennykset poistetaan. Yhdyn niihin, jotka ovat esittäneet, että on oikeudenmukaisempaa, että annetaan suoraa taloudellista tukea lapsiperheille kuin verovähennyksiä, joista hyötyvät suurituloiset. Se on totta.

Valitettavaa sen sijaan on se, että nyt kun lapsilisät jaetaan tasasuuruksina kaikille perheille riippumatta siitä, mitkä ovat vanhempien tulot ja taloudellinen tilanne, samanaikaisesti valtioneuvosto on antanut toimeentulotuen yleisistä perusteista uuden päätöksen, jossa toimeentulotuki ja lapsilisät yhteensovitetaan. Se vähentää silloin näiden perheiden käytössä olevaa rahaa summaa ja ostovoimaa. Tämä todettiin valiokunnassa, ja mietinnössä lukee: "Tällaiset tilanteet on selvitettävä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin päätöksen muuttamiseksi. Lisäksi on yleensäkin

selvitettävä toimeentulotuen yhteys perhetukeen.”

Tämä ei paljon lohduta niitä perheitä, jotka toimeentulotuen varassa elävät ja joiden tilannetta tämä vaikeuttaa tai joilta tämä vähäisenkin osuus, josta nyt puhutaan suurena tukena lapsiperheille, leikkautuu toimeentulotuen ja lapsilisien yhteensovituksessa. Tämä ei liene voinut olla tarkoitus. Tämä kuitenkin oli täysin tiedossa valtiokunnassa, kuten mietinnöstä näkee. Silloin mielestäni selvitysten paikka olisi ollut juuri sillä hetkellä, mutta ennen kaikkea silloin, kun näitä lakeja tehdään. Tämä kuvastaa sitä, miten näitä juosten tehdään.

Täällä on korostettu erityisesti hallitusryhmien puheenvuoroissa sitä, että tämän perhepaketin yhteydessä asumistuki paranee. Siitä on muistettava se, että vaikka asumistukea ja sen heikennyksiä pyritään nyt korjaamaan, niin se ei tarjota kuitenkaan sitä lisätukea, joka tarvittaisiin korvaamaan sairausvakuutusmaksun korotuksen ja toimeentulotuen leikkauksen aiheuttama aukko lapsiperheiden elinolosuhteissa. On muistettava, että asumistuki on lisäksi alempi kuin vuonna 1992 ja tämä tulee sairausvakuutusmaksujen korotuksella maksettavaksi eli monet lapsiperheet itse rahoittavat sitä asumistukea, jonka nyt suuren hallituksen kädenojennuksena saavat.

Täällä on puhuttu myös siitä, että on muistettava, että lapsiperheet saavat myös kotihoidon tukea ja että yhteiskunta tulee vastaan päivähoitodossa. Ed. Kemppainen mainitsi, että hän odottaa mielenkiinnolla, mitä päivähoitotielit tuovat mukanaan. (Ed. Kemppainen: Kustannustietoisuutta!) — Se varmasti tuo kustannustietoisuutta kyllä. Päivähoitotielit kuten yleensä maksutielit eri yhteiskunnan palvelujen saamiseksi tarkoittavat suomeksi sitä, että kaikille annetaan tasasuuruinen seteli käteen. Jolla on rahaa, pistää siihen puolet tai kaksinkertaisesti lisää, mahdollisesti palkkaa kotiin hoitajan. Hallituksella on jo valmisteilla lakiesityksiä, jotka mahdollistavat näin palkatun henkilön työllistämiskulujen vähentämisen verosta. Eli näin voidaan todella tehdä monitasoisesta väkeä lapsiperheisiin. Jolla ei ole pistää siihen lisää, (Ed. Kemppainen: Hän käyttää kunnallisia palveluita!) joutuu etsimään ympäri kaupunkia tai kuntaansa, mihin hän saisi tällä setelillä lapsensa hoitoon.

Samanaikaisesti on muistettava myös se, kun lapsilisää vertaillaan päivähoitomaksuihin ja kotihoidon tukeen, että päivähoitomaksut on kuntien taloudellisesta tilanteesta johtuen hinattu niin ylös kuin se ikinä on mahdollista. Me tiedäm-

me, että maksuluokkia ei ole riittävästi. Siellä ovat lääkäriperheen lapset ja keskituloisen yksinhuoltajan lapset samassa maksuluokassa tänä päivänä.

Tämänhetkiset muutokset ovat myös hyvin roolihakuisia ja kyseenalaisia tasa-arvon kannalta, sillä kotihoidon tuen kautta voi kaksilapsinen perhe saada kaksi kertaa enemmän tukea kuin vastaava perhe, joka ei saa kotihoidon tukea mutta jonka lapsilisät eivät kuitenkaan riitä päivähoitomaksuihin. Tämä on sitä käytäntöä, jota hallituspuolueidenkin taholta on tuotu esiin ja jolla halutaan ohjata naiset työvoimareserviksi. Ehkä tämä on tapa siivota työttömyyslukuja.

Yksinhuoltajien asema on lakiesityksessä hyvin erikoinen. Laissa esitetään, että ”yksinhuoltajana ei kuitenkaan pidetä henkilöä, joka avioliittoa solmimatta jatkuvasti elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa toisen henkilön kanssa”. Tämä on mielenkiintoinen heitto lakitasolla. Kuka kontrolloi tämän? Kuka on se, joka ilmoittaa, milloin ollaan avioliitonomaisissa olosuhteissa ja milloin on normaalista aikuisten välisestä kontaktista kysymys, joka ei ole avioliitto eikä avioliitonomainen yhdessäolo?

On myös sinänsä mielenkiintoinen kysymys, onko odotettavaa, että huoltovelvollisuutta todella jaetaan satunnaisesti siten, että kun yksinhuoltajana elävä äiti seurustelee vaikka pitkäaikaisesti, niin katsotaan, että seurustelusuhteet voittaa hänen kumppaninsa osallistumaan tämän yksinhuoltajan lasten elatukseen. Voi yksinhuoltajaparati, ei varmasti löydy kyllä seuraa! Ehkä kontrolli menee Tanskan malliin. Niin tietysti voidaan tulkita sitä. Siellä on malli, jossa tulkitaan sitä niin, että käydään iltasella ihmisten kotona katsomassa, löytyvätkö sieltä kahdet toista sukupuolta olevan henkilön kengät. Jos on yhdet, niin hän on kylässä. Jos on kahdet, hän asuu. Eli ilmeisesti asetuksessa tulee sitten esiin, mitkä menettelytavat ovat. Tämä kuvaa lain laadintatapaa.

Vielä se yksinhuoltajista, että sosialidemokraatit ovat esittäneet yksinhuoltajien korotukseksi 250 markkaa, joka sekään ei lähellekään korvaa niitä heikennyksiä, joita yksinhuoltajiin on kohdistettu. Yksinhuoltajat ovat joutuneet myös useiden yksittäisten kaltoinkohtelujen kohteeksi, esimerkkinä kotihoidon tuen ja työttömyysturvan yhteensovittaminen, jossa nimenomaan työtön ei voi saada kotihoidon tukea. Jos perheen toinen osapuoli käy työssä, voidaan kotihoidon tuki laittaa työssä käyvän nimiin, mutta jos molemmat vanhemmat ovat työttömiä tai

yksinhuoltaja on työtön, heitä rangaistaan tässä yhteiskunnassa. Tämä on tyyppiesimerkki siitä, minkä tyyppistä perhepolitiikkaa nykyinen hallitus harrastaa.

Lapsilisien määrää eduskuntaryhmät ovat korjanneet hallituksen esityksestä, ja niihin sosiaalidemokraateilla on oma esitys. Kuten aiemmin sanoin, olemme kolmannen, neljännen ja viidennen lapsen kohdalla samassa kuin hallitusryhmien valiokunnassa tekemät esitykset, mutta esityksemme poikkeaa ensimmäisen ja toisen lapsen kohdalla. Tämä ei ole huutokauppaa eikä sattumaa, vaan lähdemme siitä tosiasiasta, että ensimmäinen lapsi on kallein lapsi.

Emmekä voi yhtyä niihin käsityksiin, joita valiokunnassa mm. keskustan naiskansanedustaja esitti kertoen, että ensimmäinen lapsi ei tarvitse lisäkorotusta, koska ensimmäinen lapsi saa kaiken sukulaisiltaan, ystäviltä ja tuttavilta. Toivon, että on sellaisiakin lapsia tässä maassa mahdollisimman monta, mutta valitettavasti kaikilla lapsiperheillä ei ole sellaisia isovanhempiä tai ystäviä, joilla olisi taloudellinen mahdollisuus tähän. Tahtoa varmasti on ja rakkautta voidaan antaa, mutta se ei korvaa sitä, että on hankittava kaikki tarvikkeet ja vaatteet ensimmäiselle lapselle.

Toisen lapsen kohdalla esityksemme on 600 markkaa, joka on pienempi kuin hallituksen esitys, mutta yhteensä kaksilapsisen perheen kohdalla muutaman kymmenen markkaa enemmän kuin hallitusryhmien tekemä kaksilapsisen perheen tuki yhteenlaskettuna. Lähdemme siitä tosiasiasta, että oletamme, että perheessä, johon tulee toinen lapsi, olisi myös ensimmäinen.

Arvoisa puhemies! Kun perhetukipaketin käytännön toteutus tulee meille tosiasioina vastaan, toivon, että mahdollisimman pikaisesti puututaan sen epäkohtiin ja epäkohtien korjaamisessa tehdään huolellisempaa valmistelutyötä kuin tämän lakiesityksen kohdalla.

Ed. Perho - Santala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin laaja yksimielisyys vallitsee tämän uudistuksen peruseriaatteesta, joka perustuu jo edellisen hallituksen aikana asetetun työryhmän valmisteluun eli siihen, että erilaisia etuuksia kootaan yhteen ja tässä tapauksessa lapsilisiin.

Ongelma, mikä on monta kertaa todettu, on tietysti se 400 miljoonan markan kuppaus, joka menee valtion kassaan ja jota kompensoidaan asumistukien nostolla. Ed. Puisto vähätteli asumistuen noston merkitystä sillä, että se kerätään toisaalta savamaksun korotuksella takaisin. Kui-

tenkin tämä keräys kohdistuu kaikkiin, ei pelkästään lapsiperheisiin.

Ed. Puisto puheenvuoronsa yhteydessä kiinnitti huomiota myös lasten päivähoitojärjestelyihin ja palveluseteliasiaan. Hän näki sen hyvin kielteisenä. Mielestäni tämän asian selvittäminen on kuitenkin perusteltua nimenomaan sen vuoksi, että jatkossa pystyttäisiin turvaamaan päivähoito kaikille alle kouluikäisille lapsille nimenomaan siten, että myös ne palvelut, joita palvelusetelillä rahoitettaisiin, olisivat kuntien asianomaisten viranomaisten valvonnassa. Ei ole tarkoitus palata 60- ja 70-luvun huutolaisaikoihin, vaan nimenomaan hakea paras mahdollinen ratkaisu, hylätä tästä ne elementit, jotka eivät ole kelpollisia.

Ed. Hä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Peruseriaatteesta, tuen myöntämisestä lapsiperheille suorana tukena, on hyvä pitää edelleen kiinni. Valitettavasti edellisen hallituksen aikana, ed. Perho-Santala, ei nimenomaan ollutkaan tästä periaatteesta yksimielisyyttä. On valitettavaa, että niinä vuosina, kun meillä oli varaa ohjata lapsilisien korotuksiin parikymmentäkin prosenttia vuotuudessa budjetissa, tätä periaatteellista rakenteellista korjausta ei suostuttu toteuttamaan.

Nyt, kun valtiolla on rahapula ja tarvitaan ennen kaikkea ministeri Viinasen kirstun täyttämistä, on tehty tämä rakennemuutos. Ennen kaikkea sillä nyt on rahastettu lapsiperheiltä ministeri Viinasen arkkuun eikä lapsiperheiden arkkuun. Tämähän on suurin ongelma eikä sitä miksiään muuta se, että matkan varrella on hienosäätöä tehty ja nipistetty pieniä korjauksia ensimmäiselle lapselle jne.

Tosiasiaa lapsiperheet häviävät tässä uudistuksessa satoja miljoonia, siitä ei päästä yli eikä ympäri. Näitä nimenomaan pienimpien lasten perheitä kohtaa useiden satojen markkojen vähennys kuukausittain. Minä haluan kyllä olla näkemässä, kun hallituspuolueiden kansanedustajat tämän kansalaisille selittävät, sen oikeudenmukaisuuden, mikä tässä piilee. Samaan aikaan kun sanotaan, että tänä aikana pitää erityisesti panostaa tuleviin sukupolviin, ollaan viemässä nyt nimenomaan tuki ja toisaalta myös palvelut tulevilta sukupolvilta. Päivähoitoahan ollaan ra-justi karsimassa.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e r h o - S a n t a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Leikkauksen suuruudesta me tiedysti olemme kaikki murheellisia, mutta muistuttaisin kuitenkin siitä, että kun valiokunnassa nähtiin alkuperäisen ehdotuksen seurausvaikutukset, pystyttiin leikkaukset miltei puolittamaan. Varmasti tämä sali tietää myös sen, että 300 miljoonan markan, joka nyt on lisätty hallituksen ehdotukseen lapsilisiksi mielestäni oikeudenmukaistamalla jakoa lapsimäärien mukaisesti, kiristäminen valtiovarainministeri Viinaselta ei todellakaan ollut helppoa. Mielestäni valiokunnan työ tässä mielessä on ollut rohkaisevaa. Ei ole kovin yleistä täällä, että hallituksen esityksiin ylipäättään on saatu muutoksia.

Se, että emme pystyneet parempaan tulokseen, johtuu mm. hallituspuolueiden erimielisyydestä koskien verovähennyksiä. Kokoomuksen ryhmä olisi nähnyt varsin perustelluksi sen, että osa valtionverotuksen lapsenhoitovähennyksestä olisi voitu säilyttää juuri siitä syystä, että suurimmat häviäjät ovat tässä uudistuksessa nimenomaan 3—7-vuotiaiden lasten perheitä.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Turvallisen suomalaislapsuuden suurimpia uhkia ovat lapsiperheiden asunto- ja toimeentulo-ongelmat. Lapsiin kohdistuvat riskit ovat lisääntymässä myös sen vuoksi, että ekologiset tekijät ja elinympäristön terveyshaitat on jätetty liian vähälle huomiolle hyvinvointia kehitettäessä. Haavoittavissa oloissa elävien lasten aseman parantamiseen tarvitaan yhä lisäponnisteluja.

Edelleen lapsiperheiden tuloista kuluu asumiin enemmän kuin muilta ryhmiltä. Asumiskustannukset ovat liian korkeita, eikä kaikille ole asuntoa tarjolla. Asuntoon liittyvä epävarmuus ja kohtuuttomat kustannukset rasittavat perheitä ja sitä kautta lapsia. Eri väestöryhmiä vertailtaessa nuorten lapsiperheiden ostovoima on alhaisin. Alhaisimmat käytettävissä olevat tulot ovat yksinhuoltajaperheissä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia.

Tärkeää olisi pitää lapsiperheille välttämättömien palvelujen maksut kohtuullisina. Vanhempien erotessa lapsen oikeutta kumpaankin vanhempaansa olisi vahvistettava päätavoitteena yhteishuoltajuus ja lähtökohtana lapsen etu. Päivähoidossa ja koulussa tulisi lasten yksilölliset tarpeet ja ominaisuudet entistä joustavammin ottaa huomioon. Alle kouluikäisten osalta tätä edesauttaa päivähoitoryhmien säilyttäminen riittävän pieninä. Viimeksi: Haavoittavissa olosuh-

teissa eläviä lapsia ja nuoria on tuettava niin, että heidän sosiaaliset ongelmansa vähenevät.

Tämä ei ollut mistään vasemmistoliiton lapsiperheitä koskevasta ohjelmasta, vaan nämä olivat valikoituja lainauksia tiedotteesta, jossa kerrottiin lapsen aseman parantamista koskevasta kansallisesta toimintaohjelmasta, jonka hallitus hyväksyi maaliskuussa 1992 YK:n lapsen asemaa käsitelleen huippukokouksen päätösten toteuttamiseksi. Jäsenmaiden hallitukset nimittäin veloitettiin tuolloin laatimaan päätösten pohjalta kansalliset toimintaohjelmat, ja Suomi ratifioi tämän sopimuksen ja sitoutui virallisesti poistamaan lasten huono-osaisuuden. Tätä taustaa vasten kannattaa tarkastella nyt käsittelyssä olevaa perhetukipakettia.

Ensinnäkin vasemmistoliiton mielestä lapsilisä on lapsen oikeus. Tästä kannanotosta seuraa, että lapsilisä on mielestämme maksettava kaikille. Toimeentuloerojen tasauksen tulisi tapahtua tuloverotuksen progression kautta niin, että hyvätuloiset osallistuvat korkeammalla veroprogressiolla myös lapsiperheiden tuen rahoittamiseen.

On viime aikoina tehty selvityksiä siitä ja lainaukset, joita jo luin, osaltaan kertovat sen, mikä tilanne on vielä 1993 syksyllä. Se ei 1992 keväästä ole muuttunut ainakaan parempaan suuntaan. Mutta selvitykset nimenomaan osoittavat sen, että ihan viimeisen puolentoista vuoden aikana lapsiperheiden toimeentulovaikeuksia ja köyhyysloukkuilmiötä ovat aiheuttaneet nimenomaan päivähoitomaksujen rajut korotukset. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt oman suosituksensa, mutta kunnat eivät ole välittäneet noudattaa niitä tulorajoja, joita ministeriön suosituksissa on esitetty. Sen takia erittäin tärkeä asia, jolla lapsiperheiden vaikeuksia ja toimeentulon heikkenemistä ensi vuonna voidaan poistaa, on se, että kunnissa päivähoitomaksuja alennettaisiin ja näitä tulorajoja muutettaisiin. Valitettavasti valtio ei siihen anna kovin hyviä lähtökohtia kunnille, kun meillä on vielä valtionosuus uudistus käsittelemättä. Tosin vähän leikkauksia pienennetään, mutta edelleen huomattavat leikkaukset jäävät.

Sitten problematiikkaan, mille perheen lapselle lapsilisä tulisi maksaa. Lainaukset hallituksen kansallisesta toimintaohjelmasta vahvistavat myös sitä käsitystä, joka meillä vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä on. Se on se, että ensimmäinen lapsi perheessä aiheuttaa suurimmat toimeentulo-ongelmat, koska nämä perheet ovat nuoria ja silloin yleensä tulotaso on alhainen.

Kaikissa perheissä myös ensimmäinen lapsi on ja pysyy. Siinä mielessä, jos ensimmäisen lapsilisää korotetaan, se hyödyttää myös niitä perheitä, joissa on paljon lapsia. Meidän ehdotuksemme on, että ensimmäisen lapsen lapsilisä nostettaisiin valiokunnan nyt ehdottamasta 560 markasta 700 markkaan.

Muiden lasten osalta vasemmistoliiton vastalauseen lapsilisien määrät vastaavat valiokunnan mietintöä sen vuoksi, että hallituspuolueet ottivat ne markkamäärät meidän lakialoitteestamme. Olisimme muuten siitä erittäin tyytyväisiä, mutta valiokunnan mietinnössä on yksi ongelma. Siinä ensimmäisen lapsen lapsilisä ei ole 700 markkaa vaan se on 560 markkaa. Näin ollen valiokunnan kombinaatio ei ole riittävä. Me ehdotamme sen ratkaistavaksi nimenomaan niin, että ensimmäisen lapsen lapsilisää korotetaan.

Mitä tulee monilapsisiin perheisiin, kuten ed. Kemppainen totesi, selvityksissä, joita valiokunta on saanut ei vain tämän lain käsittelyn yhteydessä vaan myös aikaisempina vuosina, on todettu se, että mitä useampi lapsi perheessä on, sitä vaikeampi on perhettä elättää. Mielestäni on täysin selvä asia, että näin on. Kun me olemme esittäneet, että lapsilisää korotetaan ensimmäisen lapsen osalta, niin emme me suinkaan ole sillä tarkoittaneet sitä, että me olisimme jotenkin monilapsisten perheiden toimeentulon parantamista vastaan. Päinvastoin meidän mielestämme tämä on oikea tapa, jolla parannetaan niin yksi- ja kaksilapsisten kuin useampilapsisten perheiden asemaa, kun myös niissä perheissä on ensimmäinen ja toinen lapsi. Sen vuoksi haluan tässä oikaista ed. Kemppaisen antaman väärän kuvan.

Kaiken kaikkiaan lapsilisää pitäisi mielestämme ajatella niin, haluan vielä toistaa tämän, että se on tuki nimenomaan lapselle. Tähän tulee olla oikeutettu jokaisen lapsen, ja sitä voidaan ajatella myös niin, että kun lapsi kasvaa aikuiseksi ja pystyy elättämään itsensä, hän tavallaan osallistumalla verojen maksuun maksaa takaisin sitä, minkä hän on aikaisemmin saanut. Tässäkin mielessä on perustelu sille, että se kuuluu myös suurituloisille. Ne, joista tulee suurituloisia, maksavat suhteessa enemmän veroja.

Monilapsisten perheiden kohdalla kaikki laskelmat osoittavat, että lapsilisä uudistus lisää näiden perheiden lapsilisien määrää. Nämä lapsilisät jättävät myös suuremman tulon näille perheille, kuin mitä ne ovat verovähennysten kautta saaneet. Mutta meille on myös kerrottu, että hyvin monet monilapsisista perheistä saavat toimeentulotukea, koska on aivan selvä, niin kuin jo

sanoin, että kun perheessä on 5—12 lasta, eivät siihen yhden puolison tulot, joka yleensä silloin vain pystyy olemaan töissä, millään riitä vaan siihen tarvitaan yhteiskunnan tukea. Nämä perheet ovat siis tähän mennessä saaneet toimeentulotukea. Periaatteessa pidän oikeampana sitä, että tätätoimeentulotukea ei maksateta kunnilla — kunnat maksavat siitä suurimman osan — vaan yhteiskunnan tuki ohjataan lapsilisien kautta ja silloin yhteisistä valtion verovaroista.

Kun hallitus antoi esityksen, sen perusteluissa lukee — minulla ei ole sitä nyt tässä, mutta puhun ulkomuistista — siinä sanotaan suurin piirtein niin, että on tarkoitus, että lapsilisät tullaan ensi vuoden alusta alkaen ottamaan huomioon näiden lasten toimeentulotukea määrättäessä. Tähän astihan lapsilisä ei ole laskettu vaan ne ovat olleet toimeentulotuen päälle. Myös hallituksen esityksessä sanottiin, että tämän muutoksen johdosta lasten toimeentulotuki säilyy ennallaan.

Mitä nyt on tapahtunut, kun valtioneuvoston päätös toimeentulotuesta on annettu? Lapsiperheiden toimeentulotuki ei säily ennallaan. Siis nyt, kun lasketaan yhteen tänä vuonna annettu toimeentulotuki ja tänä vuonna annettu lapsilisä, siitä pitäisi tulla yhtä suuri summa, kuin ensi vuonna on toimeentulotuen määrä, jossa on otettu huomioon lapsilisä. Kun olen nyt ynnälaskua suorittanut, voidaan todeta, että kun 10—16-vuotiaiden lasten osalta ensi vuonna toimeentulotuki on 1 338 markkaa ensimmäisen, toisen jne., kaikkien, lasten kohdalla, tämä on 200—300 markkaa vähemmän kuin on tänä vuonna ollut toimeentulotuki plus lapsilisä yhteensä. Jos katsotaan 3—10-vuotiaita lapsia, heidän kohdallaan tilanne paranee 50—100 markkaa. Jos katsotaan 0—3-vuotiaita lapsia, kaikkien lasten osalta tuki pienenee 50—150 markkaa.

Mikä on tästä johtopäätös? Johtopäätös on se, että monilapsisten perheiden toimeentulo ensi vuonna heikkenee, koska ne tulevat saamaan pienempää toimeentulotukea kuin ne tähän mennessä ovat saaneet. Nämä perheet ovat juuri niitä, jotka ovat tähänkin asti olleet toimeentulotuen varassa. He tulevat olemaan edelleen ensi vuonnakin. Tosiasiassa tämä uudistus tosiasiassa heikentää näiden monilapsisten perheiden asemaa. Tämä on erittäin valitettavaa. Hallituksen esityksen perusteluissa on annettu täysin harhaanjohtava kuva. Silloin on suunniteltu toista, kuin nyt on marraskuun 18 päivänä tehty.

Vielä on otettava huomioon, että kaikille, jotka ovat 17 vuotta täyttäneet ja asuvat vanhempiensa luona, tulee myös nykyistä alempi toimeen-

tulotuki: 1 448 markkaa. Se on yli 200 markkaa alhaisempi kuin nyt. Kun nämä 17-vuotiaat lapset jätetään ilman lapsilisää, heidät jätetään tietysti ilman verovähennystä, heidät jätetään ilman työttömyyspäivärahaa, heidät jätetään ilman kaikkia nykyisiä etuuksia, ainoastaan opintotuki on mahdollista saada, siis toimeentulotukea heikennetään, minkä ihmeen takia tätä yhtä ikäluokkaa kohdellaan tällä tavalla?

Tässä yhteydessä en voi olla sanomatta, että ihmettelen myös suuresti en ainoastaan hallituspuolueiden toimintaa vaan niin sosialidemokraattien kuin vihreiden toimintaa, että he eivät tulleet mukaamme siinä, kun ehdotimme, että lapsilisää maksetaan 18-vuotiaaksi. En voi lakata ihmettelemästä tätä, mutta ehkä tähän joku antaa selvityksen.

Yksinhuoltajien osalta ehdotamme, että ensimmäisen lapsen osalta maksetaan 250 markan korotettu lapsilisa. Kun otetaan huomioon nämä meidän ensimmäisen lapsen lapsilisäehdotuksemme ja muut ehdotukset, tämä merkitsee tietysti parannusta hallituksen esitykseen, ja se on välttämätön, koska niin kuin sanoin, yksinhuoltajat ovat yleensä niitä, joilla tilanne on kaikkein huonoin, ja he ovat usein tietysti myös nuoria.

Elatusvelvollisten osalta ehdotimme, että olisi ryhdytty maksamaan elatusvelvollisen lapsilisää 150 markkaa kuukaudessa. Me emme ole luopuneet tästä ehdotuksesta, vaikka nyt se ei meillä tässä vastalauseessa ole. Hallitusryhmät päättivät palauttaa elatusvelvollisen verovähennysoikeuden, mutta se on epäoikeudenmukainen. Vain ne, jotka maksavat valtionveroa, sen saavat eli noin puolet elatusvelvollisista. Me ehdotimme, että vähennys tehdään kunnallisverosta, jolloin myös työttömät ja pienituloiset olisivat sen saaneet.

Herra puhemies! Toisessa käsittelyssä tulemme ehdottamaan esittelemämme vastalauseen mukaiset ehdotukset.

Edustajat Jaakonsaari, A. Ojala ja Jansson merkitään läsnä oleviksi.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Esitys perhetuen uudistamiseksi merkitsee huomattavaa suoraan tukea lapsiperheille. Nykyisen noin 5 miljardin sijasta käytetään perhetukeen tai siis lapsilisiin noin 9 miljardia markkaa. Markkamäärältään ja periaatteiltaan kyseessä on merkittävä sosiaalipoliittinen ratkaisu.

Verovähennysten siirtämistä suoraan tukeen on kauan harkittu. Oikea aika uudistuksen toteuttamiseen olisi ollut verouudistuksen yhteydessä viime eduskuntakaudella aivan niin kuin ed. Hämäläinen totesi. Nyt taloudellisesti vaikeana aikana muutoin myönteisen uudistuksen kielteiset verovaikutukset korostuvat. Uskon kuitenkin, että uudistuksen myönteinen merkitys kasvaa taloudellisen tilanteen kohentuessa ja toivottavasti myös tuloverotuksen keventyessä. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että vaatimuksestamme perhetuki säilyy verottomana eikä alkuperäistä ajatusta veronalaisesta erityislapsilisästä toteuteta.

Valiokunnassa on muutettu jonkin verran perhetuen markkamääräistä jakoa ensimmäisen ja toisen lapsen suuntaan. Edelleen kuitenkin muiden lasten lapsilisät ovat korkeampia. Jaon määrittely oli vaikeaa, koska toisaalta tiedetään, että ensimmäisen lapsen hankinta-aikaan perheet ovat nuoria ja velkaisia ja perheen taloudellinen tilanne on yleensä heikoimmillaan. Toisaalta taas monilapsisen perheen kustannukset ovat monella tavoin suuremmat kuin pienen perheen. Toivottavasti olemme kuitenkin onnistuneet saamaan aikaan perhetuen oikeudenmukaisen jaon.

Valiokunnan mielestä on huolehdittava siitä, että palvelujärjestelmä ja tulonsiirrot muodostavat kokonaisuuden, joka on johdonmukainen ja oikeudenmukainen. Huolestuttavaa kehitysuuntaa tässä suhteessa edustaa päivähoitomaksun nousu, jonka merkitys perheen kannalta saattaa olla suurempi kuin tulonsiirtojen muutokset, todetaan mietinnössä. Palvelujen kustannukset, jotka perustuvat tuloihin, ja toisaalta kiristytvä verotus saattavat johtaa siihen, että tulonsiirtoja saavilla on paremmat käytettävissä olevat tulot kuin bruttoansioiltaan keskituloisilla perheillä. Nyt käsiteltävänä olevassa perhetukiudistuksessa on valitettavasti tätä kehityssuuntaa tukevia piirteitä.

Verovähennysten poistaminen luonnollisesti kiristää lapsiperheiden verotusta. Koska kaikkia vähennyksiä ei kompensoida lapsilisiillä eivätkä kompensaatiot kohdennu suoraan niihin perheisiin, joiden verotus kiristyy, jää osa lapsiperheistä miinuksen puolelle.

Kun on keskusteltu siitä, että verotusta olisi kotimarkkinoiden toimivuuden vuoksi pystyttävä helpottamaan, on kokoomus vaatinut lapsiperheiden veronkiristyksestä luopumista. Onnistuimme tavoitteessamme puolittain, mitä on pidettävä hyvänä saavutuksena tänä päivänä. Kompensatio siirtyy kuitenkin lapsilisiin eikä

verotukseen, josta syystä eniten menettävät perheet eivät edelleenkaan saa kompensatiota.

Lapsilisien korotus alkuperäisestä esityksestä on tietenkin myönteistä, mutta valitettavaa on, että ainoaksi lapsiperheiden puolustajaksi hallituksessa jäi kokoomus. Uskomme, että voimme kuitenkin palata vielä lapsiperheiden tilanteeseen, jos hallitus tekee uusia veroratkaisuja. Silloin on palattava lapsenhoitovähennyksen säilyttämiseen. Kaiken kaikkiaan on huolestuttavaa, ettei hallituksessa tiedosteta omilla tuloillaan toimeentulovien lapsiperheiden taloudellisen aseman heikentymistä.

Valtioneuvosto on päättänyt osana tätä uudistusta, että perhetuki otetaan huomioon toimeentulotuen perusteissa. Lapsilisäjärjestelmän asemaa lasten perusturvajärjestelmänä on haluttu korostaa tehdyllä päätöksellä. Pidän tätä päätöstä huonona ratkaisuna. Käsitakseni on, että lasten vanhempien elatusvastuu on lasten perusturva ei yhteisesti veromarkoista maksettu tuki. Lapsilisä on mielestäni lapselle annettu tuki, jonka tarkoituksena on antaa lapselle tasapuoliset mahdollisuudet lapsen omien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Me tiedämme, että perheet eivät koskaan ole tasa-arvoisia eivätkä tasapäisiä. Samoilla tuloilla elävät perheet elävät täysin erilaista elämää ja antavat lapsilleen erilaiset elämän eväät. Lapsilisän tulisi kuitenkin olla yhtä arvokas jokaiselle lapselle.

En pidä siitä kiinalaismallisesta ajatuksesta, että lapset ovat yhteiskunnan eivätkä perheen lapsia. Käsitakseni voi tietysti joidenkin mielestä olla vanhanaikainen, onhan täälläkin puhuttu siitä, että perhetuen pitäisi kattaa kaikki lapsesta aiheutuvat kustannukset.

Joka tapauksessa toivon, että toimeentulotukipäätös on vain vaikean taloudellisen tilanteen aikaansaama ja että parempina aikoina palaamme nykyiseen järjestelmään, jossa lapsilisä on lapsikohtainen tuki lapsen erityistarpeisiin, ei elatukseen. Valiokunta on myös todennut, että toimeentulotuen yhteys perhetukeen on selvitettävä ja harkittava uudelleen. Tulevaisuudessa toivotavasti tunnustamme vanhempien tulot ja huolenpidon lapsen perusturvaksi ja toimimme myös sen mukaan, että vanhempien omia mahdollisuuksia huolehtia lapsistaan parannetaan mm. veroratkaisuilla.

Perhetukilakiin liittyy ehdotus siitä, että yksinhuoltajien lapsille maksetaan erityinen lisäkorvaus 200 markkaa per lapsi. Yksinhuoltajat menettävät yksinhuoltajavähennyksen poistamisen vuoksi enemmän kuin muut. Koska pidän perhe-

tukea lapsikohtaisena tukena, en pidä nyt tehtyä ratkaisua erityisestä yksinhuoltajien lapsilisästä kovin hyvänä. Lapset ovat eri asemassa tuen määrän suhteen riippuen siitä, ovatko heidän vanhempansa yhdessä vai eivät tai onko toinen vanhemmista uudessa liitossa vai ei. Olisin toivonut, että yksinhuoltajien asema olisi edelleen turvattu verovähennyksellä tai kenties jollakin toisenlaisella tuella, mutta tämä ei saanut kannatusta.

Elatusvelvollisuusvähennyksen on valiokunta halunnut säilyttää. Siitä on ollut täällä salissa epäselvyyttä, onko näin ollut, ja se johtuu siitä, että mietintöön on epäselvästi kirjoitettu tämä asia. Joka tapauksessa valiokunta ehdottaa elatusvelvollisuusvähennyksen säilyttämistä. Siihen on monia perusteita.

Elatusapuvelka oli vuonna 91 1,7 miljardia markkaa. Velan arvioidaan kasvavan 100 miljonaan vuodessa. Tästä suurin osa koostuu yhteiskunnalle olevasta velasta. Osa velasta syntyy velvollisuuden pakoilusta, osa todellisesta maksukyvyttömyydestä. Joka tapauksessa kyse on erittäin suuresta velasta, jonka kasvun estämiseen tulisi kaikin tavoin pyrkiä. Yksi keino on kannustaa edes pienellä verovähennyksellä elatusvelvollisia suorittamaan elatusmaksuja.

Usein myös unohdetaan se, että elatusvelvolliset ovat isiä ja äitejä, jotka ovat lapsiperheen jäseniä. Jäsenyys on usein oikeaa perheen jäsenyyttä. Toisinaan rooli on vain maksajan rooli. Joka tapauksessa myös elatusvelvollisten tulee saada tukea lapsiperheen huoltajina. Koska mitään muuta tukimuotoa ei ole pystytty kehittämään, on paikallaan säilyttää elatusvelvollisuusvähennys, vaikka se on markkamäärältään pieni. Itse en kannata elatusvelvollisten lapsilisää tai vastaavaa suoraa tukea. Näiden tukien kohtaan-tuminen lapsien hyväksi on mahdollon taata.

Perhetuki uudistukseen liittyy lapsiperheiden asumistuen korotus. Se on hyvä asia, mutta rahoitustapa on väärä. Rahat asumistukeen kerätään sairausvakuutusmaksua korottamalla. Maksajana ovat myös lapsiperheet, joten sairausvakuutusmaksun korotus osaltaan heikentää lapsiperheiden asemaa. Sosiaaliturvajärjestelmän rahoituksen kannalta ratkaisu on myös väärä. Kun koko sosiaaliturvajärjestelmämme rahoitusta uudistetaan, on huolehdittava siitä, että maksut kohdentuvat niihin etuuksiin, joihin maksuja kerätään, ja että asumistuen tyyppiset sosiaaliturvan muodot rahoitetaan verovarilla.

Muutenkin on todettava se, että perhetuki uudistus ja vielä kesken oleva työmarkkinatuki

vauhdittavat keskustelua siitä, pitäisikö koko sosiaaliturvajärjestelmämme rahoitus uudistaa ja etuudet yhdistää ja yksinkertaistaa. Nykyinen järjestelmämme yhdistyneenä verotuksen vaikutuksiin ei enää välttämättä takaa kansalaisten oikeudenmukaista ja tasavertaista kohtelua.

Ed. Vehkaja: Arvoisa puhemies! Stakes on tutkinut laman vaikutuksia eri perhetyyppeihin ja kotitalouksiin ja saanut sellaisen tuloksen, että työttömät lapsiperheet, ylivelkaantuneet työttömien lapsiperheet, ovat kaikkein suurin kärsijöiden ryhmä. Toiseksi eniten ovat kärsineet lapset näissä työttömyysperheissä. Kolmanneksi eniten ovat kärsineet nuoret, näistä työttömät nuoret ja lisäksi koulutetut ja vastavalmistuneet työttömät nuoret. Haastateltujen joukossa oli erityisen suuri joukko alan asiantuntijoita.

Olen täällä puhunut tästä merkillisestä leikkauksen psykologiasta, joka tämänkin esityksen kohdalla on nyt toteutumassa. Hallituspuolelta tullaan ensin uhaten mämmittisyydellä leikkauksella, ollaan tekevinään kauheasti työtä, toteutetaan tämä uhka aiemmin todettua pienempänä, ja kansa luulee, että nyt on saatu jopa uudistus, josta se pääsee hyötymään.

On selvä, että porvarit pelästyivät lapsiperheiden reaktioita. Minusta on hyvä, että pelästyivät. Toivon, että lapsiperheet pysyvät jatkossakin yhtä valppaina. Kysymyksessähän on nyt säästölaki, jossa 700 miljoonan menetyksen sijasta lapsiperheet menettävät nyt 400 miljoonaa markkaa.

Puhutaan perhetukipaketista, mutta eihän tämä mikään paketti ole, koska siinä ei käsitellä lapsista johtuvien kustannusten kompensoimista laajasti ja lasten tarvitsemaa hoitoa yhtenä kokonaisuutena. Mainittakoon tässä esimerkiksi kotihoidon tuki ja päivähoito, sekä sen palvelutarjonta että sen päivähoiton hinta.

Täällä on keskustelussa tuotu esiin mm. palveluseteli. On hyvä kysyä, mitä lisäarvoa se tuo nykyiseen valikoimaan järjestää hyvällä tavalla lapselle päivähoito. On myös kysyttävä, miksi niukkuuden oloissa on lähdeettävä etsimään uusia systeemejä silloin, kun vanhatkin toimivat. Nimittäin tiedot kuntien järjestämästä päivähoitosta kyllä kertovat, että kunnat ovat pystyneet päivähoiton tähän saakka järjestämään. Nyt on kuitenkin synnytetty epävarmuuden ilmapiiri tulevaisuuden suhteen, mitä tällainen palvelusetelikeskustelu myös hyvin ilmentää.

Epävarmuuden ilmapiiri johtuu tietenkin siitä, etteivät kunnat näe helposti mahdolliseksi toteut-

taa palvelujaan, kun valtio on leikannut niiltä mahdollisuuksia. Niinpä kuntajärjestössä, Kuntaliitossa, on pohdinta menossa sen suhteen, onko päivähoito tulevaisuudessa enää itsestäänselvyys. Toivon, että lapsiperheet, jotka nyt perhetukipaketin yhteydessä olivat tyylikkäästi matkassa, olisivat seuraavaksi matkassa, kun tullaan taistelemaan päivähoiton tulevaisuudesta, sillä näen tämän taistelun silmieni edessä pian tulevana.

Arvoisa puhemies! Verovähennysten muuttaminen suoraksi tueksi on kannatettava rakenteellinen muutos perhetuessa. Lapsilisänä maksettava suora tuki on perheiden kannalta selkeämpi ja kohdentumiseltaan sosiaalisempi kuin nykyinen sekalinja. Pidän myös oikeana sitä, että lapsilisät säilytetään verovapaina.

Nyt esillä olevaan uudistukseen sisältyvää 700 miljoonan markan leikkausta, jos tämänvuotiset leikkaukset otetaan huomioon, en voi hyväksyä. Leikkauksen ansiosta suurin osa lapsiperheistä menettää tukea kohtuuttomasti samaan aikaan, kun veroja ja maksuja on jouduttu nostamaan.

On lisäksi muistettava, että lapsiperheiden toimeentuloa on jo parin viime vuoden aikana toistuvasti vaikeutettu muutoinkin. Äitiys- ja vanhempainrahoja on leikattu, palvelumaksuja muutoinkin kuin päivähoiton osalta on korotettu, asumistukea on kiristetty tänä vuonna, vaikka siihen nyt on jatkossa luvattu hyvitystä, ja veroja ja sosiaaliturvamaksuja on korotettu. Lupaus asumistuen lisäämisestä tosiaan on myönteinen, mutta se ei riitä kompensoimaan niitä menetyksiä, jotka jo ovat toteutuneet.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 5 todellakin todetaan: "Kun lapsilisä nyt ehdotetaan korotettavaksi huomattavasti, tulisi toimeentulotuen perusosia lasten kohdalla vastaavasti alentaa." Tällä kohdin on kuitenkin toteutettu petos, koska valtioneuvoston päätös, päivätty 18.11.93, sisältää sen ajatuksen, että lapsilisät kaikkineen, siis niin vanhan osuuden kuin tämän lisätyn osuuden osalta, tulevat vähentävänä tekijänä otettavaksi huomioon toimeentulotukea laskettaessa. Näin ollen nimenomaan pienituloisimmilta perheiltä imuroidaan lapsilisien korotus pois toimeentulotuen puolella täysin tehokkaasti.

Tämä valtioneuvoston päätös pitää sisällään toisenkin erittäin huolestuttavan kysymyksen, jota tämän päivän keskustelussa on jo hieman sivuttu. Se on kysymys huoltajuudesta. On ihmeeltävä tältä paikalta, miten on mahdollista, että lakia alemmalla päätöksellä tosiasiallinen huol-

tajuus ulotetaan yli 18-vuotiaisiin lapsiin. Ja niin kuin sanoin, ei ole edes esitetty mitään ylärajaa. Riittää vain, jos biologinen lapsi asuu vanhempiensa luona. Silloin toimeentulotukea pudotetaan neljäsosa tämänpäiväisestä määrästä. Tämä muutos astuu voimaan ensi vuoden alussa.

Arvoisa puhemies! Olen todennut tämän puutteen niin suureksi, että olen eilen jättänyt asiasta kantelun oikeusasiamiehelle. Toivon, että hän tulee tutkimaan, rikkooko tällainen ylimääräinen valtioneuvoston päätöksellä asetettava tosiasiallinen elatusvelvollisuus sosiaalihuoltolakia ja lapsen elatuksesta annettua lakia. Pitää myös selvittää, rikkooko täysi-ikäisten henkilöiden erillainen asumismuodosta riippuva kohtelu hallitusmuodon 5 §:ssä säädettyä kansalaisten yhdenvertaisuuden periaatetta, varsinkin kun tämä erillainen kohtelu perustuu lakia alemman asteiseen normiin. Kansalaisten yhdenvertaisuuden ja hallinnon lainalaisuusvaatimuksien sekä sosiaalihuoltolain yleisten periaatteiden perusteella pitää myös selvittää, onko asianmukaista, että toimeentulotuen yleisistä perusteista määrätään tosiaankin lakia alemman asteisella hallinnollisella säädöksellä.

Parhaillaan meillä on eduskunnassa sisällä vastaava kysymys työttömyysturvan osalta. Nimittäin työmarkkinatuen osalta ihmiset, jotka vanhempiensa luona asuvat, tulisivat saamaan vain 60 prosenttia työmarkkinatuesta. Tämä kysymys on tarkoitus kuitenkin käsitellä lain tasoisena kysymyksenä, mutta viimesijaisen toimeentulotuen kohdalla, siis kun on kaikkein köyhimmistä kysymys, niistä joilla sen jälkeen ei ole mitään enää tässä yhteiskunnassa tarjolla, valtioneuvosto lähtee tekemään tällaista uutta käytäntöä luovaa päätöstä.

Tukiaukko 17-vuotiaitten kohdalla on mielestäni huolestuttavin tämän perhetukipaketin yksittäinen kohta, enkä voi hyväksyä tämän aukon synnyttämistä. Lapsivähennykset kun poistetaan verotuksesta, samoin yksinhuoltajavähennykset, niitä ei nyt sitten millään tavalla kompensoida. 17-vuotiaita ei ole tarkoitus tuoda lapsilisän piiriin. Ja niin kuin täällä ovat muutkin todenneet, juuri muussa lainsäädännössä kuten työttömyysturvallainsäädännössä ovat vastaavat tukiaukot. Tätä ei voida hyväksyä. Meidän on kunnioitettava 18 vuoden täysikäisyysrajaa ja annettava sen alittavalle ikäryhmälle lapsen tarvitsema tuki ja sen ylittävälle henkilölle aikuisen oikeudet.

Kunnallisverotuksen lapsivähennyksen poistaminen 17-vuotiaista ja yksinhuoltajilta on aiheuttanut myös toisen mielenkiintoisen kysy-

myksen. Siinäkin on vähän petoksen maku. Nimittäin perustuslakivaliokunnan mietinnön II vastalauseessahan todetaan, että kun valtiopäiväjärjestystä muutettiin, niin eduskunta silloin edellytti, että hallitus ei tuo eduskuntaan verolakiesitystä, jonka perimmäisenä tarkoituksena on valtiopäiväjärjestyksen sisältämä lepäämäänjättämismahdollisuus sivuuttaen heikentää toimeentulon lakisäateistä perusturvaa. Nyt kun olemme moneen kertaan kuulleet, että lapsiperheiltä viedään 400 miljoonaa markkaa, ja suuri osa tästä rahamäärästä liittyy 17-vuotiaiden ja yksinhuoltajien kysymykseen, niin tässä lupaus on selvästi nyt peruttu. Toivon, että lapsiperheet kiinnittävät myös tähän petokseen huomiota.

Olen myös pahoillani siitä, että lapsilisälain 7 §:ssä ei saatu pyyhkäistyksi pois sellaista yksityiskohtaa, joka kuitenkin monelle voi olla tärkeä. Nimittäin lapsilisiä ei ole tarkoitus maksaa perhehoidossa oleville lapsille, vaan jos lapsi on perhehoidossa, lapsilisiä maksetaan kunnalle. Minusta tämä on hyvin huono asia, koska me samanaikaisesti kuitenkin olemme olleet ajamassa perhehoidon kodinomaisuutta, ja olen tätä asiaa pitkään yrittänyt pitää esillä.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä on tehnyt oman vastalauseensa tähän hallituksen esitykseen ja keskittyy siinä ensimmäisen lapsen lapsilisäkysymykseen samoin kuin yksinhuoltajien aseman parantamiseen. Nämä ovat ehkä päälinjoja. Niistä on täällä jo monta kertaa puhuttu, ja haluan toivoa, että myös muissa ryhmissä innostutaan tekemään nämä ihan perustellut muutokset valiokunnan enemmistön korjaamaan hallituksen esitykseen.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Kuulun siihen kansanedustajien joukkoon, joka tänään on ollut sitä mieltä, että rakenteellinen siirtyminen verovähennyksistä suoraan lapsilisään on painotuksena aivan oikean suuntaista. Tällöin kukin lapsi saa saman summan tukea riippumatta perheen taloudellisesta tilanteesta. Verovähennysjärjestelmään on sinänsä tukenut suurempituloisia. Tästä huolimatta en voi pitää esitystä oikeudenmukaisena. Onhan lapsiperheiden monia tukia pienennetty, monet sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvät maksut ovat kuluneina vuosina nousseet kohdentuen erityisesti lapsiperheisiin.

Nyt valiokunnan mietinnön sisältämä ehdotus on sen laatuinen, että yksilapsiset perheet menettävät kuukausittain tuloja melko huomattavassa määrin jo noin 3 000 markan tuloista alkaen eli jo

hyvin pienituloiset yksilapsiset perheet menettävät tuloja tämän uudistuksen myötä. Kaksilapsisista perheistä verraten pienituloiset menettävät kuukausittain tukea, ja erityisen kärjistynyt tilanne on yksilapsisten yksinhuoltajien kohdalla. Tämä siis siitä huolimatta, että varsinaiseen hallituksen esitykseen nähden valiokunta hieman lisäsi tukea niin yksinhuoltajille, yksilapsisille perheille kuin kaksilapsisille perheillekin.

Vaikka olen sitä mieltä, että suora tuki perheille on oikeudenmukaisempi malli kuin verovähennykset, niin mielestäni tässä keskustelussa on liian vähälle huomiolle jäänyt se kysymys, että pelkät perheen bruttotulot eivät kerro perheen taloudellista tilannetta. Jos verrataan eri ikäpolvia keskenään, niin nuorissa perheissä yleensä asumismenot ovat suuremmat kuin vanhemmissa perheissä, opiskelusta aiheutuvat kustannukset, kuten opintolainat, kasautuvat nuoriin perheisiin, ja tietenkin nuorissa perheissä on myös opiskelijaperheitä ja opiskeluun liittyviä kustannuksia. Mielestäni esimerkiksi useiden keskustan edustajien esittämä käsitys siitä, että katsotaan vain pelkkiin bruttotuloihin ja niissä arvioidaan perheen taloudellinen tilanne, on kerta kaikkiaan harhainen.

Huomioon tulee myös ottaa se, että suomalainen asuntopolitiikka sanelee perheille reunaehdot. Välttämättä ei ole kovin suurta valinnanvaraa, koska vuokra-asuntoja on niukasti tarjolla. Hyvin monet perheet käytännössä joutuvat hankkimaan omistusasunnon, ja tähän asumismuotoon liittyvät kustannukset ovat korkeat. Toki on myönnettävä, että myös vuokra-asumiseen liittyvät asumiskustannukset Suomessa ovat korkeat.

Esitystä on mielestäni kaunisteltu sillä, että tukisummat, lapsilisäsummat, perheissä, joissa on monia lapsia, näyttäivät verraten suurilta. Kuitenkin tulee muistaa, että viime vuonna yksilapsisia perheitä oli 46 prosenttia, kaksilapsisia perheitä 38 prosenttia ja perheitä joissa on 1–3 lasta, 96 prosenttia lapsiperheitä eli miltei kaikki kuuluvat näihin ryhmiin. Ei tule unohtaa sitä, että suomalaiset perheet ovat useistakin syistä lähinnä yksi- tai kaksilapsisia ja näissä perheissä myös taloudelliset ongelmat voivat olla huomattavia lama-aikana. Vain siihen vetoaminen, että nyt nelilapsiset ja sitä useampilapsiset perheet saavat tässä paketissa lisää, on mielestäni hurskastelua sen tosiasian edessä, missä tilanteessa perheiden enemmistö Suomessa on.

Kun valiokuntakuulemisten jälkeen ryhdyin harkitsemaan, millainen malli mielestäni olisi oikeudenmukaisin ratkaisu lapsilisien kohdenta-

misessa, päädyin lopulta sellaiseen malliin, jossa lapsilisiä ensimmäisen lapsen osalta olisi 700 markkaa, toisen lapsen osalta 600 markkaa. Tässä siis painotus olisi ensimmäisessä lapsessa. Lapsilisiä olisi 140 markkaa suurempi kuin se, mitä valiokunta esittää. Kolmannelta lapsesta lapsilisiä olisi 912 markkaa ja neljännestä ja jokaisesta seuraavasta 1 045 markkaa. Tässä mallissa en esitä viidennelle ja sitä useammalle lapselle erillistä korotusta, mutta siitä huolimatta, kun tarkastelin tilastotietoja, joita sosiaali- ja terveysministeriöstä annettiin, myös nämä erittäin monilapsiset perheet saisivat tämänkin mallin mukaan nykytilanteeseen nähden hieman enemmän tukea.

Huomioni kiinnittyi ja kiinnittyi edelleen myös yksinhuoltajien asemaan. Yksilapsiset yksinhuoltajat ovat joutumassa erityiseen ahdinkoon, ja tällä perusteella ehdotin, että ensimmäisen lapsen lapsilisen korotus olisi yksinhuoltajilla 250 markkaa ja muiden lasten 200 markkaa. Tämä ehdotus on siis yhteneväinen muiden oppositioryhmiä kanssa.

Mikä sitten olisi näiden ehdotusten taloudellinen merkitys? Tällainen lapsilisämalli ei olisi enää säästömalli, eli 400 miljoonan markan säästö poistuisi, mikä nyt on valiokunnan mietinnön mukaisessa esityksessä, ja tämän lisäksi menoja tulisi noin 300 miljoonaa markkaa. Kun otetaan huomioon se, että lapsiperheet ovat joutuneet jo vuoteen 1993 mennessä hyvin monien uusien kustannuserien kohteeksi, niin mielestäni 300 miljoonan markan lisä on vain kohtuullinen kompensatio. Onhan monia selvityksiä, joiden mukaan lamassa suurimpia tulonmenetyksiä ovat toistaiseksi kärsineet juuri lapsiperheet.

Arvoisa puhemies! Teen lapsilisälain kohdalla esitykset asian toisen käsittelyn yhteydessä.

Kiinnittäisin vielä huomiota lakipaketin toiseen lakiin, joka on siis tuloverolain muuttaminen. Tuloverolakia ehdotan toisessa käsittelyssä muutettavaksi siten, että kirkon yhteisöveroa ei toteuttaisi, vaan tilanteessa, jossa haluttaisiin kirkolle kompensoida esimerkiksi kiinteistöverosta aiheutuvat menetykset, se toteutettaisiin jollakin muulla tavalla, esimerkiksi erilaisia sosiaaliturvamaksuja alentamalla. Tämä olisi työllistävämpikin malli kuin tämä, mitä nyt esitetään. Veropoliittisia perusteluja valiokunnan esittämälle tuloverolain muutokselle näiltä osin ei ole olemassa.

Olen tuloverolain muutokseen sisällyttänyt myös sen esityksen, joka valiokunnassa hyväksyttiin, eli elatusvelvollisen verovähennysoikeuden palauttamisen. Pidän sitä oikeudenmukaisena ja kohtuullisena esityksenä tässä tilanteessa.

Ed. Antvuori: Herra puhemies! Hallituksen tavoitteena perhetuen uudistuksessa on yksinkertaistaa tukijärjestelmää ja saada säästöjä aikaiseksi. Lapsenhoitovähennykset niin kunnallis- kuin valtionverotuksessakin ehdotetaan poistettaviksi. Vastineeksi lapsilisiä korotetaan siten, että merkittävät muutokset tapahtuisivat monilapsisten perheiden lapsilisissä. Edelleen lapsilisiä pidetään verottomina. Erityisesti lapsiperheiden asumistukea korotetaan, ja sitä puolestaan rahoitetaan mm. verottamalla yli 80 000 äyriä ansaitsevia 0,4 prosentilla sairausvakuutusmaksujen kautta.

Valiokunnassa tehtiin hallituksen esitykseen joitakin muutoksia. Lapsilisien korotusten painopistettä haluttiin suunnata enemmän pieniperheiden suuntaan. Pienet perheet ovat yleensä kaikkein hankalimmassa elämäntilanteessa taloudellisesti. Opinto-, asunto- ym. velat sekä kodin perushankinnat osuvat samaan kohtaan, kun perheeseen syntyy ensimmäinen lapsi, joka lisäksi on ns. kallein lapsi.

Lapsilisien suuntaamisessa on selvät näkemyserot. Keskusta on halunnut pitää tiukasti kiinni monilapsisten perheiden lasten painotuksesta, kun taas mm. kokoomuksessa on haluttu tukea erityisesti ensimmäistä lasta ja pieniä perheitä. Hallituspuolueiden osalta päästiin kuitenkin jonkinlaiseen kompromissiratkaisuun. Valiokunnassa päätettiin, että lapsilisiä ensimmäisen lapsen osalta on 560 markkaa, toisen lapsen osalta 700, kolmannen 910 markkaa, neljännen osalta 1 030 markkaa sekä viidennen ja sitä seuraavien osalta 1 220 markkaa. Lisäksi yksinhuoltajalisä korotettiin 200 markkaan 160 markan sijasta. Elatusvelvollisen verovähennysoikeus päätettiin säilyttää lähinnä symbolisena eleenä elatusvelvollisia kohtaan.

Valiokunnassa tehdyt muutokset parantavat jonkin verran hallituksen esitystä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on tehty tänä syksynä kymmeniä säästölakeja, ja kaikissa on vaikeutena ollut se, ettei tarkalleen pysty hahmottamaan kokonaisuuksia, miten eri päätökset vaikuttavat toinen toisiinsa. Perhetukiuudistus saattaa omalta osaltaan kiristää ns. keskituloisten elämää erityisesti verotuksen kautta. Lapsenhoitovähennykset poistuvat, ja samalla verotusta kiristetään vielä asumistuen rahoittamiseksi, ei paljon, mutta kaikki pienetkin kiristykset yhteensä kasvattavat räsistystä. Eli lapsiperheet rahoittavat myös lapsiperheitä. Toisaalta lastenhoitokustannukset ovat voimakkaasti kohonneet juuri kohtuupalalla elävien kohdalla.

Minusta on aivan selvää ja oikein, että huonoimmassa asemassa tai tavalla tai toisella syrjäytyneitä on tuettava yhteiskunnan puolesta. Ristiriitainen tilanne syntyy kuitenkin silloin, kun kohtuullisella palkkatulolla elävä lapsiperhe, joka maksaa tiukimman päälle palveluista ja asumisestaan, ilman yhteiskunnan tukea sekä ankaran verotuksen kautta ajetaan köyhyysloukuun. Tämäntapainen asetelma synnyttää katkeruutta, passivoi ja herättää vaatimuksia erityyppisestä hyvinvoinnista.

Valitettava realiteetti on tietenkin se, että leikkauksia on tehtävä, valtion tulot ja menot on saatava edes jonkinlaiseen tasapainoon. Muutokset ovat vaikeita mutta välttämättömiä. Juustohöylämenetelmä ei ole ollut onnistunut eikä helppo tapa säästää. Varmaa on, että rakenteelliset muutokset ovat kuitenkin edessä ja ovat ehkä vieläkin kivuliaampia toteuttaa. Emme ole kovin kaukana siitä, kun on pakko todeta, etteivät minkäänlaiset automaattiset tulonsiirrot ole enää mahdollisia. Hyvinvoinnin sisältökyksymykset saattavat parin vuoden sisällä muuttua ratkaisevasti. Nyt jo on runsaasti merkkejä siitä, että halutaan mm. sen kaltaista hyvinvointia, jossa mahdollisimman pitkälle voisi itse päättää tulojensa käytöstä ilman verottajan tiukkaa ohjausta, ja vapautta valita, minkälaisina ja millä tavoin toteutettuina tarvitsemansa palvelut haluaa hankkia.

Oli miten oli, perhetukipaketti ei ollut yksinkertainen paketti ratkaistavaksi edes hallituspuolueiden sisällä. Keskusta on ansiokkaasti ja taitavasti taas kerran ajanut omat intressinsä pääosiltaan läpi. Näinhän tietysti politiikassa toimitaan ja pitääkin toimia ja varsinkin, jos on, mistä jaksaa.

Kansantalouden vaikea tilanne teettää raskaita päätöksiä ja sitä kautta voisi odottaa edes hallitusyhteistyöltä myös sen kaltaisia pelisääntöjä, joissa edes kohtuullinen oikeudenmukaisuus ja kokonaisnäkemys yhteiskuntaa kohtaan olisi yhtenä sääntönä. Itse olen pettynyt hallituspuolueiden yhteistyöhön. Se on enemmänkin salenupolitiikkaa isomman ehdoilla kuin mitään muuta. Selvää on tietenkin, että punakynän takana on yleensä ministeri Viinanen, mutta hän ei voi tietää painotuksista, ja me muut kokoomuksessa emme näköjään kykene tai suhtaudumme erittäin naiivilla tavalla keskustan tapaan tehdä politiikkaa. Tämä tulkoon tässä sanottua, vaikka kokoomus saikin jonkin verran parannusta aikaan perhetukipaketissa. (Ed. Hämäläinen: Mikä on johtopäätös?) Tärkeimpänä pidän yk-

sinhuoltajien lapsilisien korotusten nostamista ja sitä, että edes hieman saatiin painopistettä pieniin perheisiin päin. Veroratkaisuja pidän huonoina ja erityisen epäilyttävinä pidän asumistuen rahoitusmallia sairausvakuutusmaksujen kautta lapsiperheiden sisällä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lain käsittely ja yleensä sosiaali- ja terveyspolitiikan linjojen vetäminen tämän päivän Suomessa kulkee juuri niitä latuja, joita ed. Antvuori kuvaili. Haluaisin kuitenkin puutua ed. Antvuoren puheenvuorossa vapaasti valittaviin ja järjestettäviin palveluihin ja ymmärtää, että myös kokoomus on aika voimaperäisesti nyt tätä palveluseteliä tuomassa eri palveluihin. Mikäli meillä todella olisi antaa harkinnanvaraisesti riittävän suuri palveluseteli niille, joilla ei ole varaa itse laittaa siihen palveluseteliin lisää rahaa, olisin kanssanne aivan samaa mieltä, mutta tällaista tasapäistämistä setelin suhteen erilaisessa taloudellisessa asemassa eläville ihmisille en voi hyväksyä.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värde-
rade talman! Den här reformen har förbättrats
något under behandlingens gång. Men riktigt bra
är inte slutresultatet av utskottsbehandlingen.

Enligt ursprungsförslaget skulle barnfamiljer-
na ha förlorat cirka 700 miljoner mark på grund
av barnavdragens avskaffande. Senare anslog re-
geringen 370 miljoner mark till för bostadsbi-
drag, som i första hand skall gå till barnfamiljer,
och efter att vi vägrat slutföra ärendet på våren,
ytterligare 300 miljoner i höst för barnbidragen.
Vidare är bibehållande av avdragsrätten för un-
derhåll, som social- och hälsovårdsutskottet åter-
infört, värt ungefär 30 miljoner mark.

Uudistus on tullut paremmaksi käsittelyn ai-
kana. Valiokuntakäsittelyn tulos ei silti kuiten-
kaan mielestäni ole oikein hyvä. Joka tapaukses-
sa lapsiperheet ryhmänä eivät kärsi kovin paljon
muutoksesta hallituksen vastaantulon ja sosiaali-
ja terveystalouden muutosten jälkeen. Lapsi-
perheet eivät kuitenkaan ole mikään yhtenäinen
ryhmä. Melko monet lapsiperheet joutuvat ole-
maan mukana valtiontalouden tervehdyttämi-
sessä myös tällä toimenpiteellä. Monet selviävät
varmasti hyvin näistä muutoksista huolimatta,
kun taas toiset joutuvat taloudellisesti tiukalle.
Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, kai-
kesta huolimatta on sosiaalisesti oikeudenmukai-
sempaa korvata vähennykset suoralla tuella.

Valiokuntakäsittelyssä lapsilisien porrastus
on siis tehty oikeudenmukaisemmaksi. Ensimmäis-
mäisestä ja toisesta lapsesta maksettavaa lapsili-
sää on korotettu hiukan samoin kuin yksinhuol-
tajalle maksettavaa lapsilisää. Samalla monilapsi-
sille perheille maksettavaa lapsilisää on hiukan
alennettu. Tarkistusvara oli kuitenkin liian pieni
taloudellisista ja ehkä myös poliittisista syistä.
Tämä käy selville siitä, että suurimpana häviäjien
ryhmänä ovat pienet perheet, varsinkin jos lapset
ovat alle 7-vuotiaita, voittajina taas kolme- ja
useampilapsiset perheet.

Itse olen eduskuntaryhmäni tuella jo neuvotte-
luvaiheesta saakka puhunut alle 7-vuotiaista
maksettavan lapsilisan ylimääräisen korottami-
sen puolesta saamatta kuitenkaan kunnollista
vastakaikua miltään suunnalta. Nykyisellä tek-
niikalla ikäraajat eivät ole minkäänlainen ongelma
tällaisessa maksatuksessa.

Det har även framförts förslag om att barnbi-
drag skulle göras behovsprövade och beroende
av inkomst, någonting som jag inte anser värt att
stöda utan anser att vi bör bibehålla grunderna i
vårt nuvarande socialskydd som innebär att alla
medverkar i finansieringen och igen får ta del av
vissa primära tjänster. Utjämningen sker sedan
genom den allmänna beskattningen.

Min bedömning är att beredningen har prä-
gats mera av omsorg om stora familjer, hemma-
arbetande och hemvård än om unga familjer,
där ännu bara ett eller två barn finns, båda för-
värvsarbetar och den sammanlagda inkomsten
är relativt god, om inte någon av parterna är
arbetslös, men barndagvårds- och andra avgif-
ter, studie- och bostadslån innebär stora av-
bränningar. Flertalet av förlorarna får antagli-
gen problem med att sköta sina åtaganden, som
de har haft för avsikt att sköta med dagens
barnbidragssystem.

Väestöpoliittisesti saattaa vaikuttaa perustel-
lulta korottaa lapsilisiä voimakkaasti kolman-
nesta, neljänestä ja useammasta lapsesta. Kuten
tunnettua, meillä on syytä olla huolissamme
maamme ikärakenteesta sekä työvoiman tarjon-
nasta 10—15 vuoden kuluttua ja suurten sodan-
jälkeisten ikäluokkien eläkkeistä. Nykyisten su-
kupolvien yhteisen edun mukaista on helpottaa
lapsiperheiden asemaa ja kannustaa useampien
lasten hankkimiseen. Mutta kysyn: Muodostuu-
ko tulos parhaaksi tällaisessa mallilla, joka ei
erityisesti tue tämän päivän tyypillistä nuorta

perhettä? Miten oikein on kannustaa suurien perheiden luomiseen ottaen huomioon lasten, äitien ja perheiden paras, kun asiaa tarkastellaan vielä globaalista näkökulmasta? Esitän tämän kysymyksen yrittämättä millään tavoin puuttua kenenkään vapauteen ja ymmärtäen kyllä monilapsisten perheiden tilanteen. En kadehdi sitä ollenkaan.

Utskottets anmärkning om avgiftspolitik, speciellt i fråga om barndagvården är berättigad. Här handlar det om stora kostnader för småbarn. Detsamma gäller påpekandet om grunderna för utkomststöd. Avsikten kan inte vara att försämra situationen för barnfamiljer som är beroende av dylikt stöd.

Från Svenska riksdagsgruppens sida har vi konsekvent efterlyst åtgärder för att göra ensamförsörjare och underhållsskyldiga rättvisa. Regeringen bör söka en permanent och bättre lösning för de underhållsskyldiga än enbart ett skatteavdrag om 450 mark.

Puhemies! Päättäjinä meillä on velvollisuus ja mahdollisuus huolehtia lasten eri tarpeista lapsuuden aikana. Lapsinäkökulman onkin oltava mukana päätöksenteossa ja yhteiskunnan rakentamisessa. Tätä taustaa vasten erityinen lapsipoliittinen selonteko, jonka valmistelun hallitus on aloittanut, onkin tervetullut.

Nykyisessä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, jossa kaikki joutuvat olemaan jossakin määrin mukana maan talouden tervehdyttämisessä, on tosi vaikea saada suurempia voimavaroja lapsiperheille. Ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä katsomme, että heti, kun lapsilisiä voidaan jälleen korottaa, vähälapsiset perheet on asetettava etusijalle.

Talman! Som beslutsfattare har vi skyldigheter och möjligheter att tillgodose barnens olika behov under deras barndomstid. Barnperspektivet bör finnas med, när beslut fattas och samhället byggs. Mot den bakgrunden är det välkommet med en särskild barnpolitisk redogörelse, som regeringen börjat förbereda.

Det är svårt att utverka större resurser för barnfamiljer i dagens ekonomiska situation, det är känt, i en situation där alla tvingas medverka i saneringen av landets ekonomi mera och mindre. Men så snart barnbidragen kan höjas igen, bör småbarnsfamiljerna ha förtur, anser vi i Svenska riksdagsgruppen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan niihin ajatuksiin, joita täällä on heitetty päivähoitoselelislä. En ymmärrä sitä innostusta, jolla tähän keskusteluun on käyty. Itse asiassa meillähän on tällä hetkellä Suomessa päivähoitoseleli. Suomessa sitä kutsutaan kotihoidon tueksi. Se takaa perheille valinnanmahdollisuuksia, se tukee kotona tai yksityisessä päivähoidossa tapahtuvaa hoitoa. Setelipuheet ovat lähtöisin niistä maista, joissa suomalaisen kaltaista kehittyntä kotihoidon tukea ei makseta.

Meillä keskustelu päivähoitoseleleislä on saanut valitettavasti vain hyvin elitistisen sävyn. Asiaa ajavat lähinnä ne, jotka eivät hyväksy kunnallista päivähoitoa tai eivät pidä sitä riittävän hyvänä, myös ne, jotka haluavat ajaa alas koko kunnallisen päivähoitojärjestelmän. Seteli ei hoida lasta. Kannattaa aina muistaa tämä. Hoitopaikkoja kunnallisen sektorin ulkopuolelle ei markkinavetoisesti syntynyt edes silloin, kun hoitopaikoista oli todella huutava pula. Jos tällainen seteli toteutettaisiin Suomessa, se mahdollisesti tukisi niitä hyväosaisia, jotka tällä hetkellä maksavat erittäin korkeita päivähoitomaksuja. Mutta se ehdottomasti heikentäisi niiden pienituloisten asemaa, jotka esimerkiksi saavat maksutonta päivähoitoa kunnallisessa päivähoidossa.

Kaiken kaikkiaan olen sitä mieltä, että tämän pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän pystyssä pysymiseksi ainoa tapa on pitää vallalla universaalit palvelut, joissa kaikki saavat samat hyvätasoiset palvelut yhteisvastoulla rahoitettuna.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nordmanin puheenvuoroon siltä osin, kun hän puhui erityislapsilislästä nuoremmille lapsille. Mikäli raha todella riittäisi, niin suon kyllä kaiken hyvän lapsiperheille. Mutta mikäli tällaista väljyyttä olisi käytettävissä, mielestäni kaikkein kipeimmin olisi selvitettävä 17-vuotiaiden asema, joka nyt verovähennysten poiston jälkeen jäi täysin ilmaan. Vasemmistoliiton vastalauseessa on esitys, että tämä korvataan. Tulemme varmasti äänestyksessä tukemaan sitä, koska hallituksen esityksessä on jäänyt täysin selvittämättä tämä asia. Myöhemmin puheessaan ed. Muttilainen tulee tuomaan esiin myös kolmannessa käsittelyssä esitettävän pontemme sisältöä.

Ed. Antvori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajat Puisto ja Hämäläinen puuttuivat palvelurahasetelijärjestelmään. Vaikka en itse omassa puheenvuorossani siihen puutunut, niin ilmeisesti jollakin tavalla ymmärrettiin, että viittasin siihen. Itse en osaa kauheasti olla innostunut palvelurahajärjestelmästä. Se saattaa olla hyvä, mutta mahdollisesti ei. Mutta minusta palvelurahajärjestelmä on yksi mahdollisuus, jolla tietyt periaatteissa voidaan lisätä ihmisten valinnanmahdollisuuksia palvelujen suhteen. Olen ymmärtänyt niin, että palveluseteliä voidaan käyttää myös silloin, kun hankitaan kunnallisia palveluja. Silloin tietenkin ihmiset tekevät valintoja sen mukaan, minkä palvelun tuottajan antamat palvelut kokevat kaikkein parhaimmiksi.

Mutta puheenvuorossani tarkoitin, että uskon, että me olemme väistämättä muutoksen edessä. Minusta tuntuu, että esimerkiksi kunnissa on pakko miettiä sitä, millä tavalla tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti palveluja hankitaan ja tuotetaan. Siinä tietysti yksi ratkaisu voi olla tämä palvelusetelijärjestelmä. Siinä mielessä puhuin muutoksesta. Uskon myös, että paluuta ei vanhaan ole, koska luulen, että esimerkiksi työpaikat niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla vähenevät entisestään ja ollaan siinä tilanteessa, että yhä enemmän täytyy itse luoda itselleen työpaikka.

Ed. Alaharja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen sanoi, että hän haluaa universaalit palvelut yhteiskunnan vastuulla tai kaikkien rahoittamana. Tämä on sellainen haave, että ainakaan Suomessa useimmat kunnat eivät pysty järjestämään tällä periaatteella lasten hoitoa. Päinvastoin kunnat ovat tinkieneet lasten päivähoidosta ja varsinkin yli 3-vuotiaiden päivähoidosta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän kesäkokouksessa otettiin esiin palvelusetelimalli, jonka ajateltiin olevan yksi mahdollisuus yli 3-vuotiaiden lasten päivähoidon järjestämiseksi, valinnanvapaus, jolla voidaan todella rahoittaa sekä yksityiseltä että kunnalta ostettuja palveluita. Silloin palvelun ostajat itse rahoittavat lopun. Tällä tavalla jaettaisiin kustannuksia ja kevennettäisiin kunnan maksutaakkaa. Onhan tietysti mahdollista pitää yllä haaveita universaaleista palveluista yhteisrahoituksella, mutta ei meillä ole siihen nyt käytännön mahdollisuuksia.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on ollut tähän mahdol-

lisuuksia. Meillä on jatkossakin mahdollisuuksia. Kysymys on yhteiskunnallisesta valinnasta. Päivähoidon käyttäjät osallistuvat päivähoidon rahoittamiseen verovaroilla maksamalla kunnallista veroa, joka kaiken lisäksi on siinä mielessä epäoikeudenmukainen, että se on jakovero. Yhteisvastuu näiden palvelujen järjestämisestä syntyy juuri siitä, että kunta ottaa vastuun siitä, että palveluja on ja että niiden rahoitus tapahtuu yhteisvastuulla yhteisistä verovaroista. Päivähoito on siinä vielä ollut hyvin poikkeava kaikkiin sosiaalipalveluihin nähden, että enemmän kuin missään muualla käyttäjät itse osallistuvat vielä maksujen muodossa sen rahoittamiseen, paljon pitemmälle kuin monessa muussa.

Mutta jos me lähemme sille tielle, että me nostamme kädet ylös ja sanomme, että meillä ei ole enää varaa universaaleihin palveluihin, niin palvelut jakaantuvat hyvätuloisten ja varakkaiden ihmisten palveluihin ja köyhäinhoidon muodossa annettuihin vähävaraisten ihmisten palveluihin. Sitä yhteiskuntakehitystä kohti minä en ainakaan halua olla menemässä. Universaalit palvelut ovat ainoa tapa ylläpitää yhteiskuntaa, joka mahdollisimman vähän tuottaa syrjäytyneitä ihmisiä.

Ed. Kuittinen: Arvoisa puhemies! Käsittelemme edelleen hallituksen esitystä lapsiperheiden taloudellisen tukijärjestelmän uudistamisesta.

Mielestäni esitys on hyvä siinä mielessä, että tuki kohdistetaan nyt sosiaalipoliittisesti nykyistä tarkoituksenmukaisemmin. Samoin pidän hyvänä, että järjestelmää yksinkertaistetaan luopumalla verotuksen kautta annettavasta tuesta. Nyt tuloverolakiin sisältyvät perhepoliittiset verovähennykset poistuvat. Näitä ovat ansiotulosta tehtävät kunnallisverotuksen lapsivähennys sekä yksinhuoltajavähennys ja valtionverotuksen lapsenhoitovähennys. Sen sijaan valtionverosta tehtävä elatusvelvollisuusvähennys jää edelleen.

Vähennysten poistamisesta syntyviä säästöjä suunnataan lapsilisäjärjestelmään, jota kehitetään perhetuen yleisenä muotona. Vähennysten poistamisesta syntyviä säästöjä suunnataan perheille suorana taloudellisena tukena korottamalla lapsilisiä ja ohjaamalla tukea enemmän monilapsisille perheille. Monissa sosiaalipoliittisissa tutkimuksissa on näiden perheiden asema nähty muita huonommaksi.

Esityksen taustana on ns. Sailaksen esitys yhden miljardin leikkauksesta. Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan hallituksen esitys saapui jo keväällä

1993. Valiokunta on perehtynyt hyvin tarkkaan esitykseen ja pyrkinyt sitä myös korjaamaan eräiltä osin ja myös löytämään lisää rahoitusta.

Erityisesti esillä on ollut huoli yksi- ja kaksilapsisten perheiden ja alle kouluikäisten lasten perheiden asemasta. Vain harva on tuonut esille monilapsisten perheiden ongelmat. Hallitus on kuitenkin pitänyt kiinni monilapsisten perheiden aseman parantamisesta.

Alkuperäisessä hallituksen kevään esityksessä ehdotetut perhetuen uudistukset merkitsivät kokonaisuutena noin 700 miljoonan markan säästöä vuoteen 1993 verrattuna. Sailaksen esitykseen verrattuna esitystä oli siis vähennetty 300 miljoonalla markalla.

Samalla jo keväällä esitettiin uudistukseen liittyen parannettavaksi pienituloisten lapsiperheiden asemaa korottamalla yleistä asumistukea 370 miljoonalla markalla vuonna 1994. Tuen korotus kohdennettaisiin lapsiperheille. Tämän uudistuksen takana on ollut ministeri Huuhtasen sitkeä työ.

Käsittelyn aikana eri etujärjestöt ovat julkisuudessa esittäneet yksipuolisia laskelmia perhe-tuki-uudistuksen vaikutuksista.

Käsittelyn aikana on myös moneen kertaan hallituksenkin sisällä sovittuja asioita oltu avoimassa uudelleen ja uudelleen. Erityisesti kokoomuksen puolelta on vaadittu uudistuksen purkamista siltä osin, että valtionverotuksen lapsenhoidon vähennys säilytettäisiin. Kokoomuslainen valtiovarainministeri Viinanen on kuitenkin torjunut lisärahoituksen vaatimuksen. Keskusta on pitänyt tärkeänä, että uudistukseen liittyvä lapsilisien korotus asettaa kaikki lapsiperheet verotuksessa samalle viivalle vähennysten jäätyä pois.

Tämän hallituksen sisäisen keskustelun tulokseen on nyt käsittelyn pohjana esitys, jossa hallitukselta on saatu lisärahaa 300 miljoonaa markkaa. Tämä rahamäärä on käytetty siten, että lapsilisiä on 560 markkaa kalenterikuukaudessa. Toisesta lapsesta lapsilisiä on kuitenkin 700 markkaa, kolmannelta 910, neljännestä 1 030 sekä viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 1 220 markkaa kalenterikuukaudessa. Yksinhuoltajan lapsista lapsilisiä maksetaan korotettuna 200 markalla kalenterikuukaudessa.

Arvoisa puhemies! Elatusvelvollisten osalta valiokunta on sitä mieltä, että on edelleen haettava lapsenhuoltovelvollisuuden huomioon ottava ratkaisu, jonka lähtökohtana on lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa, joka tukee elatustuen maksamista ja joka ei perustu verotukseen. Tältä osin valiokunta ei hyväksynyt verovähennyksen

poistoesitystä. Elatusvelvollisten asemasta ei vielä ole riittävästi sellaisia selvityksiä, joihin päätöksenteko voisi nojata. Tämän johdosta elatusapunsa maksaneita elatusvelvollisia valiokunnan mielestä voidaan nykyisessä tilanteessa tukea verotuksen kautta, koska lapsilisäjärjestelmään ei ole löydettävissä toimeenpanoltaan yksinkertaisinta toimintaa ja luotettavaa järjestelmää. Muutoinkin olen sitä mieltä ja esitän, että elatusvelvollisten asemaan liittyvää tutkimusta tulee nykyistä tehostetummin tehdä, kuten vastaavasti yksinhuoltajien osalta on tehty. Tutkimus vaatii aina voimavaroja, joita siihen on ohjattava.

Seuraavaksi käsittelemme sitä virheellistä informaatiota, jota jatkuvasti lapsiperheiden tuen muutoskeskustelussa on esille tullut. Esimerkiksi Väestöliiton laskelmissa, joissa lapsiperheiden tulotasona pidetään ammatillisten keskusjärjestöjen jäsenten keskipalkkoja, on laadittu taulukko, joka yleissilmäyksellä antaa kuvan, että puolet lapsiperheistä menettäisi ja puolet hyötyisi uudistuksessa. Tällaiseen mielikuvaan päädytään, kun laskelman tulotasoksi otetaan keskipalkat ja sovelletaan muutakin nettovaikutusta suoraan myös nuorempiin perheisiin, jotka eivät yllä kyseessä olevalle tulotasolle. Kuitenkin pienien lasten perheiden vanhemmat ovat usein nuoria, asunto- ja opintovelkaisia, pienipalkkaisia tai työttömiä. Näihin eivät Väestöliiton laskentaperusteet kuitenkaan perustu.

Sosiaali- ja terveysministeriö on laskenut, että pienituloisten yksinhuoltajien, tulottomien ja kaikkein pienituloisimpien etuudet paranevat esityksessä. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on osoittanut, että kahdessa alimmassa tuloviihennuksessa muutokset käytettävissä oleviin tuloihin on positiivinen, kolmannessa ennallaan ja kahdessa ylimmässä negatiivinen. Tämä on ymmärrettävää. Jos verovähennyksiä on voitu hyödyntää vain osittain tai ei ollenkaan, lapsilisien korotus hyödyttää näitä perheitä.

Uudistuksen tarkoituksena onkin lieventää lapsiperheiden välisiä toimeentuloeroja. Useampi lapsisten perheiden suosiminen perustuu siihen, että heidän käytettävissään olevat tulonsa kulutusyksikköä kohti ovat nyt kiistatta alhaisimmat, kuten jo aiemmin viittasin tehtyihin selvityksiin.

Lapsiperheiden ja muiden välistä tasausta hoidetaan lisäämällä 370 miljoonaa markkaa lapsiperheiden asumistukeen, joka kustannetaan 80 000 äyriä ylittävän tulon osalta perittävällä 0,4 pennin sairausvakuutusmaksun korotuksella. Tästä hyötyvät nuoret pienituloiset lapsiperheet.

Asumistuki olisi jatkossakin se täsmäkeino, jolla tuki olisi kohdennettavissa sitä eniten tarvitseville.

Arvoisa puhemies! Korostan vielä perhetuen rakenteellista muutosta. Aiemmin suurituloisimmat ovat saaneet suurimman tuen ja pienituloisimmat jääneet kokonaan tuen ulkopuolelle. Hoitajakohdaiset verovähennykset ovat merkinneet sitä, että vähennys on ollut yhtä suuri yhdestä kuin viidestä lapsesta. Viitataan Helsingin Sanomissa 27.11. sosiaali- ja terveysministeriön virkamiesten Matti Lähteen ja Riitta Sántin mielialapalstalla olleeseen kirjoitukseen ja siteeraan sitä osittain edelleen:

Muutokset merkitsevät perhetuen kohdentumista entistä sosiaalisemmin ei-parempituloisia ja yksilapsisia perheitä suosien. Suunnattaessa tukea uudelleen ja tuen kokonaismäärän samalla vähentyessä on väistämätöntä, että jotkut myös häviävät. Häviäjiä ovat yleisimmin suurituloisimmat yksilapsiset perheet. Eniten tuki kuitenkin vähenee eli 330 markkaa kuukaudessa ministeriön laskelmissa hyvätuloisilla perheillä, jonka toinen lapsi on 3—7-vuotias ja toinen alle 3-vuotias. Hyvätuloisella tarkoitetaan, että puolisoiden tulot ovat 18 000 markkaa ja 12 000 markkaa kuukaudessa. Eniten uudistuksesta hyötyvät vailla tuloja olevat perheet, esimerkiksi opiskelijat. Näin on sosiaali- ja terveysministeriössä laskettu.

Suhteellisesti suurin merkitys asumistuen korotuksella on yksinhuoltajille, joista yli 50 prosenttia saa asumistukea, muista lapsiperheistä noin 10 prosenttia.

Perhetukiudistuksessa tukea vähenee jossain määrin muita enemmän alle kouluikäisiltä lapsilta. Poistuvista tukimuodoista valtionverotuksen lapsenhoitovähennys ja alle 3-vuotiaan korotettu lapsilisä otettiin kuitenkin käyttöön aikana, jolloin pienten lasten hoidon tukimuodot olivat oleellisesti nykyistä vähäisemmät. On myös otettava huomioon, että perhepoliittisen tuen 25 miljardin markan kokonaisuudesta suuntautuu 75 prosenttia nykyisin runsaalle kolmannekselle lapsista, jotka ovat alle kouluikäisiä.

Ed. P a l o h e i m o : Rouva puhemies! Käytän lyhyen ympäristöpoliittisen puheenvuoron.

Millä tavoin ympäristöpolitiikka sitten liittyy käsiteltävänä olevaan aiheeseen, lapsilisiin? Se liittyy siihen tietysti väestöpolitiikan kautta.

Väestöpolitiikka on maapallolla tärkeintä ympäristöpolitiikkaa. Mikään muu asia ei vaikuta maapallon ympäristöön siinä määrin kuin maa-

pallon väestönkasvu. Siitä syystä puhuttaessa missä hyvänsä maassa väestönkasvusta ja väestönkasvun hillitsemisestä puhutaan ennen muuta ympäristöpolitiikasta, puhutaan ympäristön heikkenemisestä, sillä väestönkasvun merkitys on ainoastaan ympäristön heikkenemisessä tai ensisijaisesti ympäristön heikkenemisessä: aavi-koitumisessa, metsien katoamisessa jne.

Näin ollen tässä kysymyksessä, joka meillä on käsiteltävänä, sosiaalipolitiikka ja ympäristöpolitiikka kulkevat yhdessä, ei kuitenkaan niin, että mitä sosiaalisempi ratkaisu, sen edullisempi ratkaisu ympäristölle, vaan juuri päinvastoin: mitä sosiaalisempi ratkaisu, sitä vähemmän se on edullinen ympäristölle, niin kuin hyvin useissa tapauksissa muutenkin on.

Edelleen tämä kysymys tarjoaa esimerkin siitä, että ympäristökysymyksiä ei suinkaan sisälly vain ns. erityiskysymyksiin, jotka sisältyvät esimerkiksi ympäristöministeriön pääluokkaan, luonnonsuojelualueisiin jne., vaan kaikkiin kysymyksiin sisältyy myös ympäristöllinen aspekti.

Nyt voidaan melko perustellusti kysyä, mitä tekemistä sitten on maapallon väestöräjähdyksellä ja Suomen väestöpolitiikalla. Sillä on suunnilleen saman verran tekemistä toistensa kanssa kuin Kessin erämaalla ja brasilialaisilla sademetsillä. Se, jos Suomessa hakataan metsiä, tarjoaa signaalin koko maailmalle siitä, millä tavoin tulisi käyttäytyä muuallakin. Siitä syystä Suomen kuten muidenkin teollisten maiden on suhtauduttava tämän tyyppisiin kysymyksiin, jotka ovat maailman laajuisia ja polttavia, melko kriittisesti ja muistettava se, minkä tyyppisiä signaaleja lähetetään muualle maailmaan niissä kysymyksissä, joissa oikeutetusti ollaan esittämässä vaatimuksia muille. Näin ollen Suomen väestöpolitiikka liittyy symbolisella tavalla voimakkaasti maapallon väestönkasvuun ja maapallon väestöpolitiikkaan.

Eräs toinenkin kysymys on merkittävä tässä yhteydessä. Kun on usein puhuttu siitä, että teollisten maiden ei pidä puuttua esimerkiksi taloudellisilla ohjaukeinoilla kolmannen maailman maiden väestönkasvuun tai kehoitettava niitä puuttumaan itse taloudellisilla ohjaukeinoilla omaan väestönkasvuunsa, niin on vedottu ihmisoikeuskysymyksiin. Kuitenkaan usein ei kiinnitetä huomiota siihen, että jos taloudellisilla ohjaukeinoilla teollisissa maissa puututaan toisella tavoin, toisin päin, väestönkasvuun, niin se on samalla tavoin ihmisoikeuskysymys, se on samalla lailla kysymys puuttumisesta perheitten sisäisiin asioihin kuin silloin, kun kehitysmaissa puutu-

taan näihin samoihin kysymyksiin. Näissä asioissa pitää nähdä tietty loogisuus ja omaksua tietyt periaatteet.

Se periaate, mikä tässä tapauksessa on merkityksellinen, on se, että koska maailmassa on jo maita, jotka valistuneesti ovat siirtyneet esimerkiksi yhden lapsen systeemiin, kahden lapsen systeemiin, ohjailevat väestönkasvuun vastuuntuntoisesti globaalilla vastuuntunnolla siten, että perheille asetetaan taloudellisia kepejä ja porkkanoita perhesuunnittelunsa ohjailussa, perheitten koon valinnassa, niin meidän pitäisi myös ottaa tämä näkökulma huomioon sen signaaliarvon vuoksi.

Kun tarkastelen tällä pohjalla niitä ratkaisuja, joita nyt on tehty, niin ne ovat kaikki erittäin huonoja siitä syystä, että niissä juuri neljättä, viidettä ja kuudetta lasta tuetaan enemmän kuin ensimmäisiä lapsia. Tuetaan toisin sanoen suuri-perheisiä, suuria, monilapsisia perheitä, jolloin signaaliarvo juuri on virheellinen, (Ed. Laine: Ei Suomessa lapsia liikaa ole!) samalla tavoin kuin se signaaliarvo on virheellinen, kun presidentti äitienpäivänä näille suuresti sikiäville perheille jakaa mitaleita presidentinlinnassa. (Ed. Laine: Ei olisi Paloheimoakaan, ellei olisi lapsia ja äitejä!) — Se pitää paikkansa, ed. Laine. Kaikki me tietysti olemme tyytyväisiä siitä, että saamme olla olemassa, mutta meille ei oikeastaan pitäisi siitä maksaa, vaan meidän pitäisi maksaa siitä, että saamme olla olemassa. Niinpäin sen tietysti pitäisi olla.

On selvää, että tulevaisuudessa tullaan menemään siihen, että näistä neljänneistä, viidennestä ja kuudennesta lapsesta ei enää makseta, vaan jos jollekin tällainen oikeus suodaan, niistä pitää tietysti maksaa. Siihen suuntaan ollaan luonnollisesti menossa, toivottavasti kaikkialla maailmassa mahdollisimman pian, jotta maapallon ympäristöä kaikkein pahiten uhkaava ongelma saadaan järjestykseen.

Kuitenkin näiden ratkaisujen parissa on toisia, jotka ovat vähemmän huonoja kuin toiset. On ilolla todettava, että tässä yhteydessä juuri ed. Ulla Antilan tekemässä ehdotuksessa neljänneen, viidennen ja kuudennen lapsen kohdalla on hie-man vähäisempi lapsilisä kuin näiden muiden kohdalla. Siinä suhteessa voi todeta, että vihreiden esitys tässä tapauksessa on ympäristöpoliittisesti kuitenkin edistyskellisin näistä.

Ed. T a k a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimon huoli, että suomalaisia tulee liikaa saastuttamaan maapalloa, on mie-

lestäni turha. Hänen tapansa yhdistää ympäristöpolitiikka asiaan on varsin erikoinen.

Varsinaisesti ed. Kuittisen puheenvuoroon oli-sin halunnut todeta, kun hän keskustalaisena to-teaa, että he kannattavat verovähennysten pois-toa, että se tarkoittaa siis sitä, että he kannattavat yksipuolista lapsiperheiden verotuksen kiristä-mistä. Samalla hän totesi, että on nimenomaan tarkoituskun lieventää lapsiperheiden välisiä toi-meentuloeroja. Haluan todeta, että mielestäni on aivan epäoikeudenmukaista tehdä säästöjä tällä tavalla, että yhden väestöryhmän sisällä jaetaan tällä tavalla tuloja ja tehdään tällä tavalla tulon-siirtoja.

Epäoikeudenmukaisinta mielestäni esitykses-sä onkin se, että se yksipuolisesti kiristää lapsiper-heiden verotusta ja näin ollen lisää sitä eritasoista tilannetta, jossa jo muutenkin eletään, että lapsi-perheiden elintaso on vastaavan tulotason omaa-vien lapsettomien perheiden rinnalla huomatta-vasti huonompi. Se on siitä syystä, että lapsilisät kattavat vain noin 20 prosenttia lasten kustan-nuksista. Tämän johdosta lapsilisä ei pidä panna verolle vaan ne pitää säilyttää sen rakenteisina kuin ne nyt ovat. Siinä mielessä esitys kuitenkin on parempi kuin hallituksen alkuperäiset tavoit-teet laittaa lapsilisät verolle. Mutta pidän tätä huonona ja lapsiperheiden yksipuolisena säästö-nä ei-kannatettavana.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoi-sa puhemies! Haluan itse asiassa vastata ed. Kuittisen ja eräiden muiden edustajien aiemmin käyttämiin puheenvuoroihin, jotka koskivat asumistukiasiaa.

Tässä yhteydessä on iloittu siitä, että nyt lisä-tään noin 370 miljoonaa markkaa nimenomaan lähinnä lapsiperheisiin kohdistuvaa asumistu-kea. Tämä on tietysti hyvä asia. Siinä mielessä haluankin onnitella hallituspuolueiden edustajia tulemisesta meidän kanssamme samoille linjoille. Tämä ei ole vielä riittävää. Nimittäin se leikkaus, jonka teitte viime keväänä, vei noin 400 miljoonaa markkaa. Tämä 370 miljoonan markan kor-jaus tulee kohdentumaan lähinnä kunnille, joten kiitos siitäkin; niiden toimeentulotukimenot vä-henevät vastaavalla summalla.

En kuitenkaan kovin vielä iloitsisi asiasta. Ni-mittäin totuus on, että on laskettu, että kun nyt on noin 180 000 ihmistä tuen piirissä, ensi vuoden loppuun mennessä heitä on 225 000. Kuukaudes-

sa tulee noin 5 000 tuen saajaa lisää, heistä 70 prosenttia työttömiä, joten ei ole lainkaan varmaa, tuleeko tämä suurikaan ilo lapsiperheille loppujen lopuksi olemaan.

Ed. S a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kiitos kiittämästä ed. Kautolle. Mutta pyysin puheenvuoron itse asiassa ed. Kuittisen puheenvuoron jälkeen.

Ed. Kuittinen sanoi puheenvuorossaan, että keskustapuolue on halunnut asettaa kaikki lapsiperheet samalle viivalle lapsilisien korotusasiassa. Asia ei ollut aivan näin. Nimenomaan kokoomus vaati, että myös yksilapsiset perheet otetaan huomioon lapsilisien korottamisessa. Totta on, että kokoomuksessa on haluttu ja toivottu ja ainakin minä itse olen toivonut, että mikäli veronalennusvaraa joskus ensi vuonna on, tällainen mahdollinen veronalennus kohdistetaan nimenomaan lapsiperheille, mutta sen nyt sitten aika näyttää. Totean vielä kerran, se tuli jo ed. Takalan puheenvuorossakin esille, että kokoomus on myös vaatinut ja vaatii jatkuvasti, että lapsilisät säilyvät verottomina.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en vastaa ed. Kuittiselle vaan ed. Paloheimolle. Ed. Paloheimo on ryhtynyt ympäristönsuojelun vihollisten parhaaksi aseksi, kun hän jatkaa saarnaretkään, jonka epäilyllinen idea on se, että luonnonsuojelu ja sosiaalisuus olisivat ristiriidassa keskenään. Nämä puheet eivät todista mitään muuta kuin ed. Eero Paloheimon omaa patriarkaalista maailmankuvaa.

Pyydän ed. Paloheimoa mainitsemaan yhdenkin esimerkin maasta, jossa on huono sosiaaliturva mutta jonka kansalaiset käyttäytyisivät ympäristön suhteen vastuullisemmin kuin suomalaiset. Luonnon tilaa ei tippaakaan auta se, että suomalaiset lapsiperheet, jotka ovat suunnitelleet toimeentulonsa tietyn järjestelmän mukaan, ajetaan taloudelliseen ahdinkoon.

Vihreän eduskuntaryhmän vastaesitys hallituksen esitykselle, jossa ensimmäisen ja toisen lapsen lapsilisä on hallituksen esitystä suurempi, ei lähde väestöräjähdyspohdintoista vaan siitä käytännöllisestä tosiasiasta, että yli 4/5 Suomen lapsiperheistä on korkeintaan kaksilapsisia.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin vastaan ed. Paloheimolle. Sosiaaliset ratkaisut ovat edullisempia ympäristölle, ja hyvin hoidettu sosiaalipolitiikka

on myös hyvin hoidettua väestöpolitiikkaa. Kehitysmaiden suuret lapsiluvut ovat nimenomaan näiden maiden alkeellista sosiaaliturvaa, näiden maiden kansalaisten vanhuudenturvaa. Lasten sairastaminen, näлкиintyminen, korkea lapsikuolleisuus pitää yllä korkeaa syntyvyyttä, jotta edes joku perheen lapsista jäisi vanhuudenturvaksi henkiin. Sen vuoksi hidastamalla väestönkasvua sosiaalipolitiikan avulla perheille ohjattavalla taloudellisella tuella, erityisesti kehitysmaiden naisille ohjattavalla taloudellisella tuella, pystytään väestöräjähdys ennalta ehkäisemään.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimon huoli suomalaisesta väestöräjähdyksestä on suuresti liioiteltu. Hedelmällisessä iässä olevat suomalaisnaiset saavat keskimäärin 1,7 lasta, eikä tämä määrä riitä siihen, että väestö pysyisi ennallaan 20 vuodentakaan aikajänteellä.

Mitä tulee ympäristöpolitiikan ja sosiaalipolitiikan suhteeseen, kiinnittäisin huomiota nimenomaan naisten asemaan, sen merkitykseen siinä, että perhe pystyy hallitsemaan elämäntilannetta ja suunnittelemaan elämäänsä kokonaisvaltaisesti, ja myös siihen, että mikäli vanhuuden turva on hoidettu, silloin tarve hankkia lapsia vanhuuden turvaksi ei ole vastaavanlainen kuin maissa, joissa noita asioita ei ole järjestetty. Siis ympäristöpolitiikan ja sosiaalipolitiikan suhde on paljon monimutkaisempi kuin ed. Paloheimo yrittää vakuuttaa.

Toisaalta esimerkiksi, jos tarkastellaan Kiinan tilannetta, Kiina on pyrkinyt yksilapsisuuteen. Siitä huolimatta sillä on erittäin vakavat ympäristöongelmat, eli mitään kausaalisuhdetta väestöpolitiikan ja ympäristöpolitiikan välillä ei ole olemassa. Tosin tietenkin on myönnettävä, että mikäli Kiinan väestö kasvaisi vielä nopeammin kuin nyt, tietysti nuo ongelmat olisivat suurempia, joten tietty yhteys on olemassa, mutta se on paljon mutkikkaampi kuin ed. Paloheimo yrittää vakuuttaa.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä juuri yritin selittää, että sosiaalipolitiikan ja ympäristöpolitiikan suhde on mutkikas eikä voida yksioikoisesti sanoa niin, että aina sosiaalipoliittisesti hyvä ratkaisu on myös ympäristöpolitiittisesti hyvä ratkaisu. Tämän piti kai tulla selväksi. Maa, joka voidaan mainita ympäristöpolitiikaltaan huonoksi ja sosiaalipolitiikaltaan hyväksi, on esimerkiksi Hollanti.

Se, mitä minä mainitsin aikaisemmin 1,7 lapsesta ... (Ed. Hassin välihuuto) — Jos ed. Hassi voisi hillitä huuteluaan, katsokaas, kun eduskunnassa kukin puhuu aina kerrallaan, ed. Hassi, mutta kun nyt ollaan ensimmäistä kautta täällä, ei ole ehkä ymmärretty tätä asiaa kuten ei useita muitakaan asioita. — Minä haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että puheenvuorossani totesin sen, että nimenomaan Suomessa ei ole varsinaista väestönkasvun ongelmaa vaan ongelma on lähinnä signaali ulkomaille ja että siitä on ensisijaisesti kysymys. Jos joku, esimerkiksi ed. Hassi, joka äsken käytti häikäisevän ja älykkään puheenvuoronsa, olisi kiinnittänyt huomionsa siihen, mitä minä sanoin, ja kuunnellut hieman tarkemmin, mitä minä sanoin, ehkä hän ei sitten olisi puhunut juuri sillä tavoin kuin puhui, mutta tietysti on helpompi puhua kuuntelematta toisten puheenvuoroja ja puhua ikään kuin omille ennakkoluuloilleen, väitellä ikään kuin omien ennakkoluulojensa kanssa asioista.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ed. Paloheimo on huolissaan väestöräjähdyksestä Suomessa, neuvoisin häntä kohdistamaan ristiretkensä esimerkiksi laestadiolaisuutta eikä lapsilisiä vastaan.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Hallituksen perhetuen uudistamisena markkinoina esitys ei kohtele kaltoin pelkästään lapsiperheitä vaan se kohtelee kaltoin suomen kieltä. Tämä hallitus on ottanut käyttöön täysin uuden kielen. Kun hallitus puhuu uudistamisesta, se tarkoittaa aina jonkin asian heikentämistä aiempaan nähden. Kun hallitus puhuu esimerkiksi jonkin veron keventämisestä, se käytännössä tarkoittaa sen kiristämistä. Sosiaalivaliokunnan mietintö jatkaa samaa linjaa toteamalla esimerkiksi yksinhuoltajien nykyisen tuen pienentämisen osalta seuraavasti: ”- yksinhuoltajien lapsilisen korotusta tulee valiokunnan käsityksen mukaan korottaa -”. Siis korotusta tulee korottaa. Kuitenkin kysymyksessä on yksinhuoltajien nykyisen tuen heikentäminen.

Esitys ei siis pidä sisällään sellaista perhetuen uudistamista, joka olisi lapsiperheiden kannalta kokonaisuudessaan positiivinen uudistus. Se pitää kuitenkin sisällään elementtejä, jotka ovat myönteisiä. Myönteisyys liittyy niiden rakentei-

den uudistamiseen, jotka koskevat verovähennysten poistamista ja niiden ohjaamista suoriksi tuiksi lapsilisien muodossa. Tämä rakenneuudistus on oikea, mutta se ei saa tarkoittaa sitä, että sen varjolla samanaikaisesti vähennetään usealla sadalla miljoonalla markalla, tässä tapauksessa noin 400 miljoonalla markalla, lapsiperheiden tukea.

Useat hallituspuolueiden edustajat ovat todenneet, että supistus on pakko tehdä johtuen valtiontalouden tilasta. Kun pääministeri Aho on useaan otteeseen todennut, että lama ei saa maksattaa lapsillamme, mielestäni sitä ei tule maksattaa lapsillamme myöskään perhepoliittisia tukia pienentämällä.

Valtiovarainvaliokunnassa kuultiin asiantuntijoiden hyvin selkeä sanoma yksimielisesti sekä valtionhallinnon että erilaisten järjestöjen taholta. Se oli se, että lapsiperheet tulevat ensi vuonna menettämään käytettävissä olevia tulojaan enemmän kuin mikään muu ryhmä yhteiskunnassa. Siis lapsiperheet tulevat maksamaan lamasta eniten eli suomeksi: Lapset maksavat eniten lamaa. En voi tätä hyväksyä.

Jos uudistus voitaisiin tehdä siten, että samalla poistettaisiin verovähennykset ja nostettaisiin lapsilisiä vastaavalla määrällä, se olisi uudistus, jota voitaisiin nimittää perhetuen uudistamiseksi. Silloin perheet saisivat keskimäärin nykyisen tuen. Kärsijöinä olisivat siinä tapauksessa ne perheet, jotka ovat saaneet nyt muita suuremman tuen korkeiden tulojen perusteella, kun tuo tuki ohjautuu verovähennyksenä meidän progressiivisen verotuksemme mukaisesti enemmän niille, joilla on enemmän tuloja. Tässä mielessä haluan siis vielä kerran korostaa sitä, että verovähennysten poistaminen on oikea linja, mutta samalla täytyy vastaavalla summalla nostaa lapsilisiä.

Kun täällä hallituspuolueet ovat keskenään todistelleet omaa lapsiystävällisyyttään ja perheystävällisyyttään, niin ulkopuolisena on syytä todeta, että ainakin valtiovarainvaliokunnan verojaostossa on ollut erittäin ikävä havaita se, että perinteisesti sosiaalipolitiikassa linjakkaampi Suomen keskusta on tässä kysymyksessä esiintynyt enemmän intomielisenä lapsiperheiden tuen pienentäjänä kuin kokoomuksen edustajat. Tosin kokoomuksen edustajat ovat oman mallinsa pohjanneet nimenomaan valtionverotuksen lapsenhoitovähennyksen säilyttämiselle. Tuo linja ei mielestäni ole kestävä.

Täällä on useaan otteeseen todettu, että ei pelkästään nyt käsiteltävänä oleva laki vaan monet muut jo tehdyt tai tekeillä olevat päätökset tule-

vat heikentämään nimenomaan lapsiperheiden toimeentuloa. Verotuksen osalta jo pääomaverouudistuksen yhteydessä tehty valtionverotuksen lapsenhoitovähennyksen pienentäminen 4 800 markalla merkitsi lapsiperheille noin 100 markan menetystä kuukaudessa. Sen lisäksi erilaisten maksujen korotukset ovat kohdistuneet erityisesti lapsiperheisiin.

Haluan joitakin osin kommentoida sosiaalivaliokunnan mietintöä, jota pidän sekä teknisesti että sisällöltään hyvin heikkona. Mietintö ei nimittäin pidä sisällään perusteluja niille esityksille, mitä se lakipykäläen osalta tekee.

Kun koko lähtökohtana pidetään esimerkiksi perhepoliittisten verovähennysten poistamista, niin tuntuu käsittämättömältä, että mietintö kuitenkin toteaa seuraavasti: "Vuoden 1994 verotusta koskevat ratkaisut ovat vielä tekemättä. Ratkaisuja tehtäessä on lapsiperheet asetettava etusijalle." Siis samanaikaisesti kun poistetaan perhepoliittiset lapsivähennykset, mietintö vaatii, että verotukseen täytyisi ottaa perhepoliittisia vähennyksiä. Kyllä tässä salissa täytyy kansanedustajilla jokin johdonmukaisuus olla. Jos täällä tänään hyväksymme nämä esitykset, poistamme vähennykset, ja huomenna valtiovarainvaliokunnan verojaostossa auki olevaan tuloverolakiin lisäisimme joitakin perhepoliittisia vähennyksiä, niin ei tällaista veropolitiikkaa eikä ylipäätään lainsäädäntöä voi tässä talossa tehdä.

Toinen samanlainen epäjohdonmukaisuus liittyy täällä jo esillä olleeseen asumistuen korottamiseen. Tältä osin mietintö toteaa seuraavasti: "Uudistuksen rahoittamiseen käytetty ratkaisu, sairausvakuutusmaksun korottaminen ei kuitenkaan ole perusteltu eikä kohdennu oikein." Mikä tästä on johtopäätös hallituspuolueilla? Johtopäätös tulee olemaan se, että asia kuitenkin hoidetaan juuri näin.

Toivon, että hallituspuolueet jatkossa tekisivät mietintöjä äänestyspäätöksillä hiukan tarkemmin. Jos politiikan uskottavuutta yritetään korottaa, niin tällaiset selittelyt ja sisäiset ristiriitaisuudet mietinnöissä eivät anna meidän kansanedustajien työstä kovinkaan korkeatasoista kuvaa.

Otan vielä esimerkkejä. Kun täällä puhutaan elatusvelvollisten tukemisesta, niin valiokunta on kuitenkin tämän asian seuraavalla toteamuksella: "Valiokunta yhtyy myös valtiovarainvaliokunnan käsitykseen siitä, että elatusapunsa maksaneita elatusvelvollisia voidaan nykyisessä tilanteessa tukea verotuksen kautta, koska lapsilisäjärjestelmään ei ole nopeasti löydettävissä toimeenpanoltaan yksinkertaista ja toiminnaltaan

luotettavaa järjestelmää." Tämä suomeksi sanottuna tarkoittanee sitä, että valiokunta on vastoin valtiovarainvaliokunnan lausuntoa muuttanut hallituksen esitystä ja jättänyt kumoamatta kyseisen pykälän. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi tästä mietinnöstä miltään muilta osin, kuin jos osaa lukea tätä toisen lain muutosta, jossa kyseinen pykälä on jätetty pois lisäystä 1 §:stä. Siis erittäin monimutkainen järjestelmä, jota ei ole perusteltu millään tavalla.

Tämä on sikäläkin erikoista, että valiokunnan mietintö väittää: "- - sosiaali- ja terveystoimikunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan lausunnon esityksiin." Tältä osin sosiaalivaliokunta ei ole yhtynyt valtiovarainvaliokunnan lausuntoon, vaan se on tämän pykälän osalta päättänyt toisenlaiseen lopputulokseen.

Sosiaalivaliokunta on kyllä yhtynyt erään muun pykälän eli 109 §:n osalta valtiovarainvaliokunnan lausuntoon, mutta siltä osin koko mietinnöstä ei löydy ensimmäistäkään toteamusta, että tänne olisi tehty hallituksen esityksestä poiketen tällainen muutos. Se jää täysin perustelematta. Sekin löytyy vain, mikäli osaa lukea tätä uutta 1 §:ää toisen lain osalta, johon on ilmestynyt kumottavien pykäläen joukkoon 109 §. Tässä mielessä toivon huomattavasti selkeämpää, johdonmukaisempaa ja myös totuudenmukaisempaa mietintökäytäntöä jatkossa sosiaalivaliokunnalta, niin että kansanedustajat tässä salissa pystyvät, sanotaanko, melko nopealla perehtymisellä katsomaan mietinnöstä, mitä valiokunta itse asiassa esittää, mihin se esityksensä perustaa.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backman esitti varmaan ihan aiheellista kritiikkiä tämän valiokunnan mietinnön tekstistä. Teksti suurimmalta osaltaan muistaakseni on yksimielinen, vaikka itse laissa äänestyksiä olikin, mutta mietintö tehtiin aika suurella yksimielisyydellä.

Minun on todettava sellainen inhimillinen toiseikka, että sosiaali- ja terveystoimikunta tekee näitä mietintöjä tällä hetkellä erittäin suuressa paineessa ja myös valiokunnan sihteeri on suuressa paineessa, niin ettei ole mikään ihme, jos sattuu sellaisia kömmähdyksiä, joita ed. Backman toteasi. Pääasia on kuitenkin lopputulos, ja se on sentään suurin piirtein oikein tehty.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän työpaineen eri valiokunnassa, joka johtuu nimenomaan siitä, että joko hallitus tai hallituspuolueitten eduskunta-

ryhmät ovat viivytäneet näitten asioiden käsittelyä. Mutta voisin omalta osaltani todeta, että valtiovarainvaliokunnan työpaineet ovat vähintään yhtä suuret. Siellä on edelleenkin useita verolakeja auki hallituksen vitkutteluista johtuen, ja siitä huolimatta tämä lausunto, joka on hyvin nopealla aikataululla kiireessä annettu valtiovarainvaliokunnasta sosiaalivaliokuntaan, on sekä teknisesti että sisällöltään erittäin tarkka, johdonmukainen ja perusteltu.

Ed. R a s k : Rouva puhemies! Meille on jaettu joulukortit. Tuossa joulukortissa on tällä kertaa kuvattuna Tulevaisuus-patsas. Minusta on näytännyt, että tämän kauden aikana, jonka olemme täällä istuneet, aina silloin tällöin tuo lapsi on heristänyt nyrkkiään tänne edustajiin päin.

Ympäristönsuojelua ohjaa elinkaariajattelu. Muussa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa elinkaariajattelua pitäisi vastata kokonaisvaltaisen sukupolviajattelun. Tämän päivän ja tämän hallituksen päätöksenteosta puuttuu täydellisesti kokonaisvaltaisuus. Yksi toisensa jälkeen eri ihmisryhmät ovat olleet polttopisteessä. Säästön nimissä elämisen edellytyksiä on karsittu kovalla kädellä. Eilen oli eläkeläisten vuoro, ja tänään ovat lapsiperheet vuorossa. Perhetukipaketti sisältää ajatuksen perheiden tukemisesta, mutta totuus on se, että lapsiperheet tukevat muutamalla sadalla miljoonalla markalla valtiota.

Mikä on yhteiskunnan kokonaisedun mukaisista? Tätä asiaa pohdittiin eduskunnassa, kun päätettiin, rakennetaanko Suomeen viides ydinvoimala vai ei. Ei rakennettu, koska se ei ollut yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Tämän perhetukipaketin säätämisen yhteydessäkin olisi syytä kysyä ja tutkia, onko tämä yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

Lapsiperheiden kokonaistilanne on oleellisella tavalla heikentynyt.

Terveystieteiden huollon kustannukset ovat nousseet. Terveyskeskuksmaksut lapsiperheissä saattavat nousta korkeiksi, ja yleensä kun lapsen vie terveyskeskukseen, sieltä saa mukaansa reseptin, ja tavallisen korvatulehduksen hoitoon lääke maksaa useasti 100 markan kieppeillä.

Neuvolapalvelut ovat lapsiperheille tärkeitä, mutta terveydenhoitajien mahdollisuudet antaa henkistä tukea mm. taloudellisessa ahdingossa oleville ovat rajalliset sen tähden, että terveydenhuollossakin on pakkolomia.

Päivähoitomaksut ovat nousseet, ja yleensä on niin, että saadut lapsilisät eivät riitä edes kunnallisen päivähoitoon maksuun.

Työttömyyden taloudelliset ja ennen kaikkea henkiset vaikutukset tuntuvat lapsiperheissä ja ahdistavat lapsen maailmaa.

Täällä on tänään puhuttu 17-vuotiaista lapsista. Todellakin on käynyt niin, että he ovat välinputoajia. Se on hyvin epäoikeudenmukaista. He eivät saa lapsilisää, ja verovähennykset esitetään poistettaviksi. Onneksi vielä tällä hetkellä aika moni 17-vuotias käy lukiota, mutta kuinka kauan? Tiedän, että lukiolaisen koulukirjat maksavat useita satoja markkoja, tuhansia markkoja. Voi käydä niin, että koulutie nousee joiltakin lapsilta pystyyn sen tähden, että vanhemmat eivät kykene kustantamaan näitä opintoja.

Lapsiperheitä koskevassa verotuksessa on muitakin epäkohtia. Tuon niistä esille yhden, joka koskee kohtalaisen pientä ryhmää. Perhepäivähoitajillehan maksetaan ns. kulukorvausta. He saavat tämän korvauksen hoidettavina olevien lastensa ruokaa varten ja peittääkseen muita kuluja, ostavat värikyniä, paperia ja leluja. Verotuksen yhteydessä tämä kulukorvaus lisätään kokonaisansioon. Tiedän, että on käynyt niin, että kun perhepäivähoitajan oma lapsi on hakenut opintotukea, on katsottu, että ansiotaso on ollut tästä kulukorvauksesta johtuen niin korkea, että perhepäivähoitajan omalta lapselta on opintotuki eväty.

Lapsiperheiden kokonaisedun on kytköksissä myös eläkeläisten elämäntilanteeseen. Hyvin monet eläkeläiset ovat taanneet lastensa lainoja ja maksavat niitä nyt. Hyvin monet eläkeläiset auttavat työttömiä lapsiaan niin paljon kuin pystyvät. Eilen oli eläkeläisten vuoro, tänään lapsiperheet, ja tulossa ovat työttömät, joiden perusturvaan oleellisesti ollaan tekemässä heikennyksiä hallituksen työmarkkinatukilakiesityksellä.

Työttömyysturvaan suunnitellut muutokset koskettavat myös lapsiperheitä ja nuoria ja ovat osa tätä kokonaisuutta. Työttömyysturvan odotusajan nosto kolmesta neljään kuukauteen kartuttaisi valtion kassaa 20 miljoonalla markalla. Työttömyysturvan ikärajan nosto 17:stä 18 vuoteen kartuttaisi valtion kassaa 70 miljoonalla markalla ja lapsikorotusten poisto työttömyysturvasta 90 miljoonalla markalla. Tämän lisäksi kotona asuva nuori, joka tätä työmarkkinatukea saisi, saisi sitä 40 prosentilla alennettuna eli 116 markkaa miinus 40 prosenttia, joten se ei ole kovin paljon.

Lapsiperheillä on hätä. Rahat eivät riitä monessa kodissa. Tiedän, mitä neljän lapsen perheessä kuluu ruokaan, päivähoitoon, terveyden-

huoltoon, vaatteisiin, koulukirjoihin jne. Se on pitkä penni. Kansanedustajan palkalla siitä selvää, mutta monilla ei ole sitä palkkaa, mikä tämän talon työstä maksetaan.

Ed. Ulla Anttila toteaa omassa vastalauseessaan seuraavasti: "Kun lapsiperheiden tilanne on erilaisten yhteensovittamattomien säästötoimenpiteiden seurauksena jo huonontunut ratkaisevasti, ei tilannetta saa ajaa katastrofin partaalle perhetukiudistuksella."

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erittäin mukava kuunnella ed. Raskin puheenvuoroa, sillä todella hän oli huolissaan aivan samoista asioista, kuin tässä itsekkin olen ollut. Me maanantaina keskustelimme eläkeläisten asemasta ja heitä kohdanneista leikkauksista. Tänään keskustelussamme on lapsiperheet, ja minua vähän askarruttaa, onko huomenna vammaisten vuoro.

Suomi on ratifioinut YK:n lasten oikeuksien julistuksen, mutta käytännön toimenpiteet ovat kyllä vähän niin kuin lapsenkengissä. Tuota muutosta on markkinoitu oikeastaan aivan erinomaisena ratkaisuna lapsiperheille, ja kuitenkin väliinpuotoajaryhmiä löytyy vaikka kuinka paljon, mm. nämä ed. Raskinkin esille nostamat 17—18-vuotiaat nuoret, jotka myöskin hallituksen työmarkkinatukiesityksessä ovat yksi kärsijäryhmä. Esityksessä ei myöskään ole lainkaan pohdittu uudistuksen vaikutusta lapsiperheiden kokonaisuutensa. Korotuksethan eivät riitä korvaamaan menetyksiä perheille, vaan valio-kunnassa suoritettujen korjaustenkin jälkeen menetykset ovat noin 400 miljoonaa markkaa. Näin ollen tuntuu siltä, että tilanne ei nyt oikeastaan ole kenenkään hallinnassa, sillä nämä säästöthän ovat täysin näennäisiä ja perheitä siirretään nyt sitten vain hakemaan apua luukulta toiselle. Näin ollen minkään näköisestä kokonaisuudistuksesta tässä ei voi puhua.

Ed. Mutttilainen: Arvoisa puhemies! Perhetuen muutoksia koskeva esitys lähtee valtiontalouden tasapainottamispyrkimyksistä, eli kysymyksessä on säästölaki, vaikka rakenteen muutokset ovatkin oikeita. Säästöjä ei ole kuitenkaan riittävästi harkittu perheturvan ja palvelujen kannalta. Valtiontalouden vaikeuksien maksattaminen lapsiperheiden tukea vähentämällä on lyhytnäköistä politiikkaa. Tämän vuoden aikana perhetukea on leikattu 300 miljoonaa markkaa, kun lapsenhoitovähennyksen määrää pienennettiin.

Vaikka hallitus muuttikin alkuperäistä esitystään, niin lapsiperheiltä viedään silti 400 miljoonaa markkaa. Muutokset eivät poista sitä tosiasiaa, että lapsiperheet, pienituloisetkin perheet, joutuvat tämän "tukipaketin" vuoksi kärsimään lamasta muita kansalaisryhmiä enemmän, koska ehdotetut lapsilisät eivät korvaa verovähennysten poistumista täysimääräisinä eivätkä kohdistu kaiken kokoisiin perheisiin tasapuolisesti. Yhden lapsen työssä käyvät yksinhuoltajat häviävät eniten.

Nyt esitetyn uudistuksen myötä syntyy uusia sekä pieni- että keskituloisia väliinpuotoajia, joiden käytettävissä olevat tulot määrittävät heidän esimerkiksi päivähoidon ylipään maksuluokkaan ja asumistuen ulkopuolelle. Samoilla ihmisillä saattaa olla asunto- tai opintovelkaa ja ehkä jopa velkasaneerauksessa määritelty maksusuohjelma. Verovähennysten poiston jälkeen heistä voi tulla uusi luokka, jonka käytettävissä olevat tulot ovat pienemmät kuin kokonaan yhteiskunnan tulonsiirtojen varassa olevien lapsettomien tulot. Tämä ei kai voi olla nyt harjoitettavan sosiaalipolitiikan tarkoitus.

Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja puheenvuorossaan suri sitä, että syntyvyys ei ole noussut lapsilisien noustessa. Mielestäni syntyvyyden kannalta olisi tarvetta rohkaista ja kannustaa mahdollisimman monta hankkimaan edes yksi ja kaksi lasta. Hallituksen esitys kuitenkin suosii monilapsisia perheitä, joita lopultakin on varsin vähän.

Sosialidemokraatit esittävät, että tuki suunnataan ensisijaisesti ensimmäiselle lapselle, koska kiistaton tosiasia on kuitenkin se, että ensimmäinen lapsi on kallein ja silloin jo idutaan hankkimaan monia asioita, joita voidaan sitten käyttää myöhemmin toisilla lapsilla. Eikä tämä, että me haluamme suunnata tuen ensimmäiselle lapselle, ole monilapsisia perheitä vastaan, koska kaikilla monilapsisilla perheillähän on myös ensimmäinen lapsi.

Meidän lähtökohtamme on myös se, että lapsiperheiden käytettävissä olevat tulot eivät vähene eli kaikki se, mitä verovähennysten poistamisella lapsiperheiltä leikataan, heille sitten myös lapsilisinä jaetaan.

Asumistukea on tämän illan keskustelussa usein mainittu parannuksena. Tosiasia kuitenkin on, että asumistukea on vain palautettu lähemmäksi aikaisempaa tasoa. Vieläkin se jää alemmaksi, kuin vuoden 92 taso oli. Tästähän täällä onkin jo käytetty useita vastauspuheenvuoroja.

Me tiedämme kaikki, että lapsiperheiden päivähoitomaksut ovat nousseet huomattavasti. Tämän lisäksi päivähoidon osalta mietitään lisää leikkauksia: Ryhmiä suurennetaan, ja subjektiiviset oikeudet eivät ehkä toteudu yli 3-vuotiaiden osalta. Kehittelyssä on myös palveluseteli, joka on myös ollut täällä keskustelussa tänä iltana mukana. Minun mielestäni palveluseteli on epätasa-arvoinen järjestelmä. Nythän päivähoitomaksut on porrastettu tulotason mukaan. Palvelusetelin jälkeen yhteiskunnan tuki olisi sama kaikille. Tämä palvelusetelijärjestelmä ja sen markkinominen osoittaa myös sen, että lastenhoitoa ei ajatella perhepolitiikkana, vaan pelkinä säästöinä ja lapsia ajatellaan numeroina.

Arvoisa puhemies! 17 vuotta täyttäneet jäävät ilman lapsilisää, ja myös verovähennys poistuu. Tämä on erittäin ongelmallista. Samoja ongelmia esiintyy myös opintotuki- ja työttömyysturvamuutoksissa. 17-vuotiaan asema onkin välittömästi selvitettävä, etteivät 17-vuotiaat joka tilanteessa jää väliinputoajiksi. Tulemme lain kolmannessa käsittelyssä tekemään tätä asiaa koskevan ponsiesityksen, jonka siihen mennessä muotoilemme.

Valiokunta keskusteli siitä valtioneuvoston päätöksestä, että lapsilisät otetaan huomioon perheen tulona toimeentulotukea myönnettäessä. Valiokunnan keskustelussa se asia koettiin erittäin epäoikeudenmukaisena ja todettiin, että tämä huomattavasti heikentää niiden perheiden asemaa, jotka joutuvat hakemaan toimeentulotukea. Valiokunta kuitenkin halusi, että asia selvitetään ja sen jälkeen ryhdytään tarvittaviin toimiin. Jo tällä hetkellä voi olla varma siitä, että tietty selvä heikennys on olemassa. Tätä päätöstä ei missään tapauksessa ensinkään pitäisi edes saattaa voimaan, koska tämän päätöksen tehdessään hallitus tietoisesti heikentää näiden perheiden ennestäänkin jo heikkoa asemaa. Kun hallitus on täällä useissa puheenvuoroissa aina talouspolitiikasta keskusteltaessa esittänyt, että velkoja ei voi jättää lapsiperheiden rasitteeksi tulevaisuudessa, niin kyllä silloin mielestäni linjassa on myös se, että ei lapsiperheitä myöskään voi rasittaa tässä ja nyt.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ed. Backmanin tapaan haluaisin todeta, että hallituksen esitykseen, tähän perhekustannusten tasausjärjestelmään, kyllä sisältyy eräitä myönteisiä puolia: Järjestelmä yksinkertaistuu ja voitaneen ehkä todeta, että se kohtaannoltaan muuttuu sosiaalisemmaksi.

Tämän ohella on kuitenkin kysyttävä, onko tämä esillä olevan uudistuksen lähtökohta. Kun olen lukenut neuvottelevan virkamiehen Matti Lähteen aikanaan keväällä valmistaman selvityksen ja kuunnellut asiantuntijapuheenvuoroja tästä asiasta mm. perustuslakivaliokunnassa, minulle on syntynyt sellainen käsitys, että ei äsken mainitsemani toteamus ole se, joka tämän esityksen on saanut liikkeelle. Liikkeellelähtö on tapahtunut valtioneuvoston viime lokakuussa tekemästä periaatepäätöksestä, joka koski julkisen talouden tasapainottamista ja jossa edellytettiin sosiaalisektorin osalta tasapainon vahvistamista 1 000 miljoonalla markalla ensi vuonna viime vuoden tasoon verrattuna. Tästä 1 000 miljoonasta markasta, siis miljardista, yksi osa, siis 300 miljoonan leikkaus, toteutui lapsenhoitovähennyksen poistamisella valtionverotuksesta. Sen jälkeen oli kysymys tästä 700 miljoonasta, joka oli hallituksen esityksen lähtökohta, kun tätä perhetukipakettia lähdettiin käsittelemään.

Välillä haluaisin palata ed. Ala-Harjan alkuvaiheessa käyttämään puheenvuoroon, jossa hän kovasti kehui tätä hallituksen esillä olevaa esitystä, mutta sitten hän kuitenkin totesi jossakin vaiheessa puheenvuoroaan, että tämä merkitsi 700 miljoonan markan vähennystä perhetuesta eli siis juuri sitä, mitä hallitus alun perin tarkoitti. Nyt keskustelun aikana on syntynyt sitten kiistaa siitä, mikä on tämänhetkinen luku. Useat ovat maininneet, että nyt ollaan noin 400 miljoonan markan luvussa. Jos se on 400 miljoonaa tai siitä johonkin suuntaan muutamia kymmeniä miljoonia, niin se on joka tapauksessa pois lapsiperheilä, ja siksi on vaikea ymmärtää niitä ylisanoja, joita ed. Ala-Harjan puheenvuorossa esitettiin.

Täällä ed. Kemppainen väitti, että opposition taholla ollaan yksisilmäisiä, ja erityisesti ed. Kemppainen puhui Veronmaksajain Keskusliiton ja Väestöliiton tilastoista, jotka hänen käsityksensä mukaan ovat yksisilmäisiä. Olen noita tilastoja kyllä katsonut, ja minun mielestäni niin Veronmaksajain Keskusliiton tilasto kuin Väestöliiton tilasto selvästi yksilöiden osoittavat, mitkä perheet hyötyvät ja mitkä perheet menettävät.

En ole havainnut sellaista yleissuuntausta, että ne, jotka kritisoivat hallituksen esityksen joitain yksityiskohtia, ehdoin tahdoin haluaisivat niillä yksityiskohdilla antaa kokonaiskuvan, vaan todella tässä tapahtuu kehitystä molempiin suuntiin. Mutta lopputulos lienee suunnilleen 400 miljoonan menetys lapsiperheilä.

Tässä yhteydessä on kiinnitetty huomiota siihen, että asumistukietuuksia ollaan parantamas-

sa. Se on erittäin hyvä asia, mutta kannattaa mielestäni muistaa, että viime huhtikuun alussa astui voimaan edellinen asumistukiudistus, joka jätti kymmeniätuhansia asumistuen saajia asumistuen ulkopuolelle, ja perheissä, jotka kokonaan menettivät asumistuen viime huhtikuun alussa, kahden hengen ruokakunnissa menetyks oli 643 markkaa ja kolmen hengen ruokakunnissa 722 markkaa kuukaudessa, joten onhan siinä tarvetta todella yrittää parantaa erityisesti mm. näiden asumistuen saajien asemaa.

Tosin nyt kai lienee tilanne se, että kun hallitus kuvitteli tuon huhtikuun leikkauksen jälkeen voivansa pudottaa asumistuen saajien kokonaismäärää 60 000:lla, ehkä 80 000:lla, niin nyt työttömyyden kasvun myötä on tullut uusia asumistukeen oikeutettuja. En tiedä varmaan, olenko oikeassa, mutta käsitykseni on se, että asumistuen tarpeessa olevien ja ehkä nykyisten säännösten mukaan sen saajien kokonaismäärä taitaa olla samoissa luvuissa kuin ennen tuota huhtikuun leikkausta.

Olen iloinen siitä, että keskustelun kuluessa lähes kaikissa puheenvuoroissa on kuitenkin lähdetty siitä, että lapsilisää ei pidä verottaa, että se on lapsen oikeus eikä tätä lapsen oikeutta pidä verottaa. Olen tältä osin samaa mieltä kuin esimerkiksi ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorossaan.

Ed. Stenius-Kaukonen ja hänen jälkeensä eräät muut ovat kiinnittäneet huomiota hallituksen ratkaisuun, jolla tapahtui lapsilisien ja toimeentulotuen eräänlainen yhteensovitus. Hallitus kyllä ennakoii tätä nyt käsittelyssä olevan esityksen perusteluissa. Nimittäin sivulla 5 sanottiin näin: "Toimeentulotuessa lasten perusosat on mitoitettu ottaen huomioon lapselle maksettavan lapsilisan määrä. Kun lapsilisiä nyt ehdotetaan korotettavaksi huomattavasti, tulisi toimeentulotuen perusosia lasten kohdalta vastaavasti alentaa. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että muussa tapauksessa ensisijaisen lapsiperheiden tuen ja tarveharkintaisen, viimesijaiseksi tarkoitettujen toimeentuloturvan mitoitustapaukset vääristyisivät. Näin ollen valtioneuvoston päätöstä toimeentulotuen myöntämisen yleisistä perusteista - - muutettaisiin tässä yhteydessä." Sitten hallitus sanoo: "Etuuden saajien asema säilyisi ennallaan: heille maksettaisiin korkeampaa lapsilisää, mutta se pienentäisi vastaavasti toimeentulotukea."

Kun täällä joku sanoi, että nyt on petetty eduskuntaa ja varsinkin perhetuen saajia, niin minun mielestäni tämä väite on oikeutettu. Hallitus tekee toisin kuin tämän esityksen perusteluihin on

kirjattu. Ei tämä ainakaan hallituksen uskottavuutta lisää, että näin tapahtuu. Olen samaa mieltä kuin mm. äsken ed. Mutttilainen, että tällaista ratkaisua ei saa päästää toteutumaan. En tiedä, millä se estetään, kun hallitus on päätöksensä tehnyt. (Ed. Suhonen: Ei millään, valitettavasti!)

Olen muutoin samaa mieltä niiden monien puheenvuoron käyttäjien kanssa, jotka ovat voimakkaasti kiinnittäneet huomiota 17-vuotiaiden asemaan mm. nyt esillä olevan uudistuksen seurauksena.

Lopuksi haluan todeta, että se, että perhetuesta leikataan 400 miljoonaa tai mikä se markkamäärä nyt onkin, on kyllä käsittämätöntä, kun otetaan huomioon, miten tässä maassa toteutulla veropolitiikalla suurituloisimmat ovat voineet lisätä tulojaan. En puhu tästä asiasta nyt pitempään, vaan palautan mieliin sen tosiasian, että 200 suurituloisimman ... (Ed. Suhonen: Kansanedustajan!) — Kansanedustajan, mutta tässä tapauksessa oli joukko muita. En muista, onko siinä tilastossa kansanedustajia, ne ovat kyllä yksilöitävissä kaikki nimet. — 200 kaikkein suurituloisimman käteen jäävät tulot kasvoivat keskimäärin 200 000 markalla vuosina 1988—1991 tulojen kasvusta ja veropoliittista helpotuksista johtuen.

Miten voidaan, hyvät edustajat, perustella sitä, että samaan aikaan lapsiperheiltä voidaan leikata 400 miljoonaa markkaa? Ja vielä, jos arvonnäkövoimaa aiotaan toteuttaa ensi vuoden aikana jossakin vaiheessa, sehän merkitsisi miljardien markkojen lisärasitusta lapsiperheille, palvelusten käyttäjille, kunnille jne. Mielestäni jos tällaista politiikkaa jatketaan, ei se voi saada kansalaisien kannatusta missään vaiheessa.

Ed. Polvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laine opposition edustajana kiinnitti huomiota yksinomaan kielteisiin seikkoihin, mitä tähän esitykseen liittyy. Se on tietenkin täysin ymmärrettävää. (Ed. Laine: Aloitin myönteisistä!) Mutta haluan nyt kuitenkin kommentoida paria kolmea asiaa. Emme me saa sitä unohtaa, että kyllä tässä uudistuksessa on suuria voittajia, kuten on myös suuria häviäjiä. (Ed. Laine: Niin minä sanoinkin, jos ed. Kallis kuunteli!)

Aivan varmaa on, että ne perheet, joilla ei ole tuloa tai on hyvin vähän tuloa, olipa lasten luku-

määrä yksi tai useampia, ovat varmoja voittajia. Yhtä varmaa on, että hyvätuloinen yhden lapsen perhe on varma häviäjä. Tämä linja on mielestäni oikea, ja tietenkin hallituspuolueen edustajana haluan tätä korostaa.

Mitä tulee ed. Laineen puheenvuoron loppuosaan, missä hän pahoitteli, miten suurituloisille on veroratkaisuilla siirretty tuloja, se pitää paikkansa, ed. Laine, ja se on väärin. Ed. Laine varmasti muistaa, että tämän hallituskauden alussa sovittiin hallituspuolueissa, että verotaulukkojen uudistusta ei panna täytäntöön, mutta tätä vastustettiin varsin voimakkaasti siltä taholta, jota en nyt halua sanoa ed. Laineen edustavan, mutta siltä puolelta joka tapauksessa.

Nyt tämä uudistus tietenkin tiettyssä laajuudessa ja tiettyssä suhteessa korjaa tämän epäkohdan. Eivät pienituloiset hyödy verovähennyksistä. Kun verovähennyksiä poistetaan lapsivähennyksen poistamisen kautta jne., suurimmat kärsijät tässä tietenkin ovat hyvätuloiset.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Keskustelu on osoittanut, kuinka keskustan ja kokoomuksen edustajat ovat vuoron perään kehuneet, kuinka lapsiystävällisiä he ovat, mutta toisaalta he ovat syyttäneet, että toinen jarruttaa, kun he olisivat halunneet lapsiperheille lisää tukea.

Keskustelu on osoittanut myös sen, että kovat arvot ovat saaneet voimakkaan jalansijan nykyisessä hallituksessa. Pehmeistä vaihtoehtoista ei enää puhuta oli sitten kyseessä lapsiperheet, työttömät, eläkeläiset tai muut, vaan kaikkia on tarkoitus rangaista.

Mekin olemme esittäneet vaihtoehtoja, mistä rahaa voitaisiin ottaa ja tukea lapsiperheitä, mutta tämä ei kelpaa. Joka tapauksessa lopputulos on, että lapsiperheet menettävät kokonaisuutena noin 400 miljoonaa markkaa ja siitähän ei kukaan tässä salissa pääse mihinkään. Se on jokaisen varmaan tunnistettava.

Tämä on osoitus siitä, että nykyinen oikeistohallitus on lapsiperheitä vastaan. Se on valitettavaa, mutta tämä on tosiasia ja varmasti lapsiperheet tulevat reagoimaan tulevaisuudessa.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Kallis pyrki osoittamaan ikään kuin tässä ratkaisussa voittajia olisivat pienituloiset ja häviäjiä hyvätuloiset. Näinhän ei ole.

Häviäjiä tässä ratkaisussa on suuri osa suomalaisista lapsiperheistä. Yksi — kaksilapsiset keskituloiset työntekijä- ja toimihenkilöperheet ovat varmoja häviäjiä. Nämä perhetyytit edustavat valtaosaa suomalaisista lapsiperheistä. Heidän menetyksensä saattavat olla useita satoja markkoja kuukaudessa, kaiken tämän muun ahdingon päälle.

Pienituloisille tässä saattaa tulla parempi ratkaisu, mutta sitäkin pienituloisten voittoa hämärtää ja sen voiton saattaa kokonaan viedä hallituksen päätös toimeentulotuen leikkauksista. Eli hallitus yhdellä kädellä antaa, toisella kädellä ottaa. Ainoa varma voittaja joka tässä ratkaisussa on, on ministeri Viinanen, joka lapsiperheiden kustannuksella kartuttaa valtiovarainministeriön pohjatonta kirstua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi luonnonsuojelulain 5 a §:n kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 266

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 23

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain 5 a §:n kumoamisesta. Kyseessä on luonnonsuojelulakiin vuonna 1981 tehty säännös. Sen mukaan niille kunnille, joiden alueella oli valtion maiden luonnonsuojelualueita, ryhdyttiin maksamaan valtion varoista korvaus kunnallisveron tuoton vähentymisestä. Vähentymisen aiheutui suojelualueen perustamisen johdosta metsätaloudesta saatavasta tulosta maksettavan veron pienentymisestä.

Hallituksen esityksessä mainitun luonnonsuojelulain 5 a §:n kumoamista perustellaan sillä, että vuoden 1993 metsäverotuksessa siirryttiin pinta-alaperusteisesta verotuksesta puun myyntitulojen verotukseen. Nyt metsähallitusta verotetaan myös puun myyntitulojen perusteella. Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että luon-

nonsuojelulain 5 a §:n mukaiset korvaukset on laskettu vanhan pinta-alaperusteisen metsäveron perusteella. Tämä järjestelmä ei sovellu suoranaisesti uuteen puun myyntituloihin perustuvaan järjestelmään, jos kohta uuteen puun myyntiveroon siirtymisessä onkin yksityisten metsänomistajien kohdalla 13 vuoden siirtymäaika. Tänä aikana siis ylläpidetään myös vanhaa pinta-alaperusteista metsäverojärjestelmää.

Luonnonsuojelulain 5 a §:n perusteella kunnille on maksettu vuosittain korvauksia metsäverotulojen menetyksestä noin 5 miljoonaa markkaa. Vuodelta 1991 viime vuonna maksetut korvaukset olivat noin 5,5 miljoonaa markkaa. Vastaavasti kuluvana vuonna viime vuodelta maksettavat korvaukset ovat yhteismäärältään noin 5 miljoonaa markkaa. Korvausten suuruudet on vuosittain laskenut metsähallitus, joka on huolehtinut myös korvausten maksamisesta. Merkittävimpiä korvausten saajia ovat olleet mm. Sodankylä, Savukoski, Lieksa ja Kuhmo. Kaikkiaan korvauksia on suoritettu 120 kunnalle, ja pienin maksettu korvaus on ollut noin 30 markkaa.

Käytännössä luonnonsuojelulain 5 a §:n mukainen menettely on johtanut nykymuodossaan hallinnollisesti työlääseen menettelyyn sekä siihen, että lukumääräisesti huomattava osa korvaussummista on kunnallistalouksien kannalta vähäisiä. Samalla on kuitenkin painokkaasti todettava, että monille markkamääräisesti suurimpia korvauksia saaville kunnille korvauksilla on kuntataloudelle huomattava merkitys.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan kunnille suojelualueiden perustamisesta aiheutuva menetys on tarkoitus vuodesta 1994 alkaen ottaa huomioon kunnille tulevan yhteisöveron jakojärjestelmän kautta. Yhteisöveron tuotto jaetaan aikaisempien verokantojen suhteessa suoraan eri veronsaajaryhmille, joten myös kunnat saavat edelleen vastaavan osuuden kuin ennen pääomaverotusta. Toistaiseksi osuutta määriteltäessä ei näitä suojelualueiden korvauksia ole kuitenkaan otettu huomioon. Luonnonsuojelukorvaukset tullaan nyt ottamaan huomioon tekemällä veronkantolakiin asiaa koskeva muutos, joka tulee voimaan ensi vuoden alusta. Suojelualueiden vuotta 1993 koskevat korvaukset tulevat maksettaviksi vasta vuoden 1994 lopulla.

Hallituksen esityksessä lakiin ehdotetaan otettavaksi siirtymäsäännös, jonka mukaan edellä mainitut korvaukset on maksettava täysimääräisinä edellä mainitulta vuodelta. Ylimenovaiheen korvaus maksettaisiin kuntien valtionosuuslain

mukaisista harkinnanvaraisista avustuksista vanhan pinta-alan perustuvan tuoton perusteella, siis täysimääräisenä.

Arvoisa puhemies! Kuntien taloudellinen tilanne on vaikea. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että nyt tapahtuvalla muutoksella ei vähennetä harkinnanvaraisiin avustuksiin käytettävää rahsummaa. Tästä syystä hallintovaliokunta edellyttääkin: ”- - hallituksen huolehtivan siitä, että vuoden 1994 lisätalousarvioesityksessä harkinnanvaraisiin avustuksiin varattua määrärahaa korotetaan sillä summalla, joka muodostuu luonnonsuojelualueiden perustamisen johdosta vuonna 1994 kunnille maksettavista ja vuotta 1993 koskevista metsäverotulojen menetysten täysimääräisistä korvauksista, mikäli ilmenee, etteivät vuoden 1994 talousarvioon harkinnanvaraisiin avustuksiin varatut määrärahat osoit-taudu riittäviksi eri tarkoituksiinsa.” Hallintovaliokunta edellyttää lisäksi: ”- - hallituksen huolehtivan siitä, että valtionmaiden luonnonsuojelualueiden perustamisen johdosta kunnille aiheutuvat metsätaloudesta saatavasta tulosta maksettavan veron pienentymisestä johtuvat menetykset korvataan tulevien vuosienkin osalta täysimääräisinä.”

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietintö ei ole yksimielinen, vaan mietintöön sisältyy kuuden kansanedustajan allekirjoittama vastalause. Vastalauseessa mietintöön sisältyvä lakiehdotus ehdotetaan hylättäväksi.

Ed. N ä s i : Arvoisa puhemies! Ilmoitan heti alkuun, että olen täysin eri mieltä kuin hallintovaliokunnan puheenjohtaja ed. Väistö. Senpä vuoksi sanonkin heti kärkeen, että kannattaa kuunnella, mitä esitän, koska myös päädyn täysin päinvastaiseen tulokseen kuin ed. Väistö.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi luonnonsuojelulakiin sisältyvä korvaussäännös kunnille suojelualueiden perustamisesta aiheutuvien metsätulojen menetyksistä. Käytännössä sanonut korvaukset on maksettu niille maan köyhimpiin kuuluville Pohjois- ja Itä-Suomen kunnille, joissa tämän maan suojelualueet pääasiassa sijaitsevatkin. Korvausten määrä on ollut vuodessa noin 5,5 miljoonaa markkaa. Suurimpia korvausten saajia tuhansissa markoissa: Ilomantsi 134, Kittilä 151, Kuusamo 183, Kuhmo 353, Puolanka 100, Rantasalmi 182, Salla 112, Savukoski 512 ja Sodankylä 872 tuhatta markkaa.

Hallintovaliokunta on käsitellyt lakiesityksen. Valiokunta ehdottaa äänestyspäätöksen jälkeen

lakiehdotuksen hyväksymistä. Sitä vastoin valio-
kunnan tähän asiaan todella perehtynyt ja val-
veutunut vähemmistö esitti lakiehdotuksen hy-
lättäväksi, kuten mietintöön liittyvästä vastalau-
sesta ilmenee.

Arvoisa puhemies! Tulen tämän lain kolman-
nessa käsittelyssä ehdottamaan, että eduskunta
hylkää hallituksen esityksen laiksi luonnonsuoje-
lulain 5 a §:n kumoamisesta. Perustelen hylkäys-
ehdotustani lyhyesti seuraavasti.

Eduskunta lisäsi vuonna 1981 luonnonsuoje-
lulakiin 5 a §:n, joka takasi sen, että niille kunnil-
le, joiden alueella suojelualueita sijaitsee, makse-
taan valtion varoista korvaus metsäverotulojen
menetyksestä. Eduskunnan päätös perustui tuol-
loin kansallispuistokomitean mietinnössään te-
kemään ehdotukseen. Eduskunnan nykyisen hal-
lintovaliokunnan edeltäjä, laki- ja talousvalio-
kunta, katsoi mietinnössään, että korvausten
maksaminen kunnille ei jää harkinnanvaraiseksi,
vaan korvaus kysymyksessä olevista menetyksis-
tä on aina maksettava. Näin myös eduskunta
valiokunnan ehdotuksesta tuolloin päätti.

Kansallispuistokomitean ehdottama maan
kansallispuistoverkosto perustettiin tähän maa-
han pääosin 1980-luvulla hyvässä yhteisymmär-
yksessä puistoalueen kuntien kanssa, koska
kunnille oli lainsäädännöllä taattu korvaus met-
säverotulojen menetyksistä. Niinpä tasavallan
presidentti Urho Kekkosen täyttyessä 80 vuotta
2.9.1980 päätti silloinen maan hallitus Suomen
valtion syntymäpäivälahjana tasavallan presi-
dentille perustaa Urho Kekkosen kansallispuis-
ton. Satatuhantinen nimiadressikin luovutettiin
symbolisoimaan tätä koko kansakunnan lahjaa.
Laki Urho Kekkosen kansallispuistosta hyväk-
syttiin 1982 valtiopäivillä tässä salissa. Eduskun-
nan hyväksymän lain perusteluissa viitattiin tuol-
loin luonnonsuojelulakiin tehtyyn muutokseen
eli 5 a §:ään, jonka mukaan kunnille suoritetaan
korvaus metsäverotulojen menetyksistä. Edus-
kunta totesi nimenomaan, että Inarin, Savukos-
ken ja Sodankylän kunnille aiheutuvat verotulo-
jen menetykset korvataan sanotun lainkohdan
mukaisesti täysimääräisinä. Näin siis lain perus-
teluissa.

Mikäli nyt hallituksen esitys hyväksytään, on
sillä ainakin seuraavia vaikutuksia.

Hallituksen esitys merkitsee mm. sitä, että lain
siirtymäsäännöksen mukaan vuonna 1993 koske-
vat korvaukset jäisivät kuntien harkinnanvarai-
sen valtionavustuksen varaan. Kuten kaikki
asiaa tuntevat hyvin tietävät, on sanottu harkin-
nanvarainen määräraha joka vuosi tähän asti

loppunut pahasti kesken, joten kuntien korvauk-
set jäävät hurskaan lupauksen varaan.

Hallituksen lupaus siitä, että kunnille aiheutu-
vat menetykset on tarkoitus vuodesta 1994 al-
kaen ottaa huomioon kunnille tulevan yhteisöve-
ron jakojärjestelmän kautta, on hyvin mielen-
kiintoinen ehdotus. Yksikään kuultu asiantuntija
ei ole pystynyt takaamaan sitä, että kunnat eivät
kaavaillussa yhteisöveron jako-osuusjärjestel-
mässä menettäisi mitään taloudellisia etuja. Se
ainakin on varmaa, että uudet perustettavat suo-
jelualueet putoavat koko korvausjärjestelmän ul-
kopuolelle, näin mm. suunniteltu Nuuksion kan-
sallispuisto Vihdin kunnassa. Tässä suhteessa lä-
hetän terveisiä Vihdin arvoisalle valtuuston pu-
heenjohtajalle, ed. Varpasuolle.

Kansallispuistoverkoston perustamisen peri-
aatteena oli, että kunnat saavat verotulojen me-
netykset korvauksena valtion varoista ja että kor-
vaus ei ole harkinnanvarainen. Näin ollen luon-
nonsuojelulain 5 a §:n kumoaminen on vastoin
kuntien ja valtion yhdessä sopimia korvausperi-
aatteita. Valtio on siis syömässä kunnille anta-
mansa lupauksen. Rohkenen epäillä, että alkupe-
räisen luonnon suojelun mielekkyys tulee kuntien
piirissä kokonaan uuteen harkintaan. Suojelu-
alueet ovat kuitenkin yhteistä kansallisomaisuut-
tamme. On kohtuullista, että kunta, jonka aluetta
suojellaan, saa korvauksen menetyksistään täysi-
määräisenä. Epäilen, että esimerkiksi Sodanky-
län kunnan osalta suunnitelmat Koitelaisen kai-
ran suojelualueen perustamisesta voidaan tämän
jälkeen romuttaa. Paikallinen väestö ja Sodanky-
län kunta tuskin ovat valmiita myymään kairan-
sa suojelulle näin epävarmalla kaupalla. Ainoa
valon pilkahdus tässä ankeassa kansallisessa mu-
nauksessa on se, että silloinen lahjan saaja ei ole
enää itse näkemässä tätä häpeää.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla ilmoitan
jo tässä vaiheessa vakavasti vastustavani halli-
tuksen esityksen hyväksymistä. Toivon, että
eduskunta hylkää lakiesityksen. Rohkenen toi-
voa myös kaikesta huolimatta, että tasavallan
luonnonsuojelu ei arvoisan ympäristöministeri
Pietikäisen johdolla lyö päätänsä Pohjois- ja Itä-
Suomen kovaksi tunnettuun mäntyyn.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Harmillista, että ed. Näsi ei nyt
oikein ollut perehtynyt kaikesta huolimatta tä-
hän lakiin ja mm. sanoi Vihdistä, jonka kunnan-
hallituksen puheenjohtaja olen, että Nuuksion
kansallispuisto ei tulisi saamaan korvauksia.
Kaikesta huolimatta Nuuksion kansallispuisto

tulee saamaan korvauksia sen uuden järjestelmän mukaan, jota hallintovaliokunnan mietinnössä selostetaan ja jossa myös asiantuntijoitien mukaan tullaan saamaan yhteisöverotuksen kautta myös kuntiin ne korvaukset, jotka nyt metsäveren muututtua menetetään.

Itse olen hallituksen esityksen takana luonnollisesti. Ne selvitykset, jotka ympäristöministeri Pietikäinen valiokunnalle antoi, toteavat sen, että näissä tapauksissa kaikki kunnat tulevat saamaan saman korvauksen kuin aikaisemminkin. Itse uskon myös siihen, että tulevat kansallispuistot ja muut luonnonsuojelualueet tulevat saamaan korvauksen uuden järjestelmän kautta.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Näsin kanssa samaa mieltä siitä, että niille kunnille, joiden alueella valtion mailla luonnonsuojelualueita on, tulee korvaus suorittaa jatkossakin täysimääräisenä. Samalla toivon, että tämä muutos ei heikentäisi sitä luotamusta, joka kuntien ja valtion välillä näissä asioissa on ollut ja joka on välttämätön jatkossakin.

Sitä vähän ed. Näsin puheenvuorossa ihmettelin, kun hän ilmoitti olevansa täysin eri mieltä kaikesta, mitä hallintovaliokunnan puheenjohtajana mietintöä esitellessäni totesin. Omasta mielestäni kerroin tämän luonnonsuojelulain 5 a §:n historian ja taustan, sen tavoitteet sekä myös ne markkamäärät, joita vuosittain tätä kautta korvauksina kunnille on annettu. Samoin kerroin myös sen, että muutos, jota ehdotetaan, perustuu hallituksen esityksen mukaan metsäverotuksessa tapahtuvaan muutokseen, joka tosin täysimääräisenä yksityismetsien osalta astuu voimaan vasta 13 vuoden siirtymäkauden jälkeen.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistölle haluan todeta, että metsäverotuksen muutos ei välttämättä vaatisi mitään muutosta luonnonsuojelualueitten korvauserusteisiin, koska luonnonsuojelualueilta jatkossakaan ei hakata metsiä.

Mutta ed. Varpasuon puheenvuoron johdosta on pakko todeta, että vaikkakaan matematiikka ei ole minunkaan vahvimpia lajeja, niin haluan kyllä epäillä, että ed. Varpasuollekaan ei ilmeisesti yhteisöveromatematiikka ole tullut täysin selväksi. On nimittäin ilman muuta selvää, että yhteisöveron kautta tuleva korvaus ei kierry samalla tavalla eniten korvausta nyt saaville kunnille. Haluan tätä omassa puheenvuorossani enempi

käsitellä. Toivon, että ed. Varpasuokin yrittäisi seurata sen puheenvuoron.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Muutama viikko sitten tältä samalta paikalta aloitin saarnani toteamalla, että joskus aikoja sitten eräässä puheenvuorossani, joka oli tämän kaltaisen laitoksen ulkopuolella, odotin, että kun niukuus yllättää, niin luonnonsuojelua rokotetaan rankimman mukaan. Tämä odotus yleisesti ottaen on toteutunut. Mutta en olisi voinut kuvitellaakaan, että tämän laatuksen toiminnan oikein intomieliseksi asianajajaksi ilmestyy ympäristöministeri. Hänen käyttäytymisensä valiokunnassa tämän hankkeen tiimoilta palautti mieleen sinipunahallituksen alkutaipaleet ja siinä vähän sellaisen kompurointivaiheen, jolloin pilkkuaakaan ei saanut mistään muuttaa ja kaikki asiat olivat hallituskysymyksiä. Sitten se tilanne kyllä korjautui, mutta startti oli tämän laatuinen. (Ed. Louekoski: Ei siellä mitään kompurointia ollut!) – Kyllä siellä kompuroitiin, mutta se oli kokoomus, joka kompuroi, ei demarit, heillä oli sen verran kokemusta silloin näistä asioista.

Tässä asiassa nyt näyteltiin varsinaisen näytelmä, ja sattuu olemaan kyllä sillä tavalla, että edustajat Näsi ja Korva ovat tässä enemmän oikeassa. Tässä on kysymys, niin kuin ed. Näsi oikein hyvin kuvasi, täysimääräisen korvauksen periaatteesta, luovuttamattomasta lupauksesta, tinkimättömästä lupauksesta ja siitä, kuinka se toteutuu. No, se toteutuu varmasti silloin, kun sovelletaan tätä luonnonsuojelulain 5 a §:ää käytäntöön niin kuin sitä on tähän saakka sovellettu.

Tällä hankkeella ei ole muutettavaksi mitään kiirettäkään, jos metsäverouudistukseen kiinnitetään huomiota. Sen osaltakin on vielä 13 vuotta ylimenokautta jäljellä.

Mutta jos tarkastellaan sitä mallia, mitä tässä nyt täysimääräisen korvauksen järjestelmänä tarjotaan ylimenovuoden eli vuoden 94 jälkeen toteutettavaksi, siinä on kysymys yhteisöveron tuotosta ja sen jakamisesta. Meille on lanseerattu tätä hanketta sillä tavalla, että tästä otetaan varallisuutta tähän tarkoitukseen. Silloin kun tätä jakojärjestelmää luodaan, niin siihen jyvitetään palautusosuudet lähtien tästä 5,5 miljoonasta markasta. Näin minä olen ymmärtänyt. Siis ensimmäisellä kertaa olisi asianlaita näin.

Vielä edelleen ympäristöministeri totesi valiokunnassa, että valtionosuudesta ei siirretä tähän osuuteen, vaan se on se kuntien osuus, josta tämä homma otetaan, eli kunnat ovat maksajina. Nyt on sillä tavalla, että silloin kun nämä jako-

osuudet on määrätty, niin se, kuinka paljon ne markkoja tuovat, riippuu kantaluovusta. Jos kantaluokuna ensimmäisellä kertaa olisi vaikka 2 000 miljoonaa markkaa, niin silloin tietysti voidaan päästä siihen, että se luku on oikein, esimerkiksi Sodankylän kunnan osalta yli 800 000 markkaa, starttivuoden osalta. Entäpä jos seuraavana vuonna onkin käynyt niin, että jaettava potti onkin vain 1 000 miljoonaa markkaa ja lasketaan se kantaluokuna nämä osuudet? Silloin huomataankin, että täysimääräinen korvaus onkin vähän yli 400 000 markkaa. Mihinkäs hävisi se täysimääräinen korvaus? Se häipyi taivaan tuuliin.

Tässä on koko tämän yhtälön mielettömyys. Siis luvataan sellaista, mitä tällä järjestelmällä ei voida toteuttaa millään muulla tavalla kuin sillä tavalla, että järjestelmään tuleekin suoraan markkamääräisiä osuuksia, jotka ovat indeksiin sidottuja esimerkiksi niin, että indeksi vuonna 1985 on 100 ja siitä lasketaan nämä osuudet. Sitä taas ei järjestelmä tunne, mikäli olen oikein ymmärtänyt. (Ed. Louekoski: Indeksillä on kielletty indeksikieltolain mukaan!) — Se indeksikielto ei tässä ole olennainen, vaan olennaista on se, että järjestelmä ei tunne tämän laatuista järjestelmää toimivaksi lainkaan. Toisin sanoen luvataan sellaista, mitä tällä järjestelmällä ei voi käytännössä toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Mitäpä tällä nyt sitten on käytännön merkitystä? Ei tällä mitään muuta ole kuin se, että valtio siirtäisi itseltään 5,5 miljoonaa markkaa kuntien maksettavaksi, ensimmäinen vaihe, ja toinen vaihe se, että ei mitään muuta kuin halutaan rokottaa luonnonsuojelua rankimman mukaan ja aiheuttaa aggressioita luonnonsuojelua ja luonnonsuojelualueita kohtaan. Aivan oikein ed. Näsi totesi, että tulevat hankkeet ovat äärimmäisen vaikeita toteuttaa, kun tämän laatuinen järjestelmä otetaan, josta on erittäin helposti osoitettavissa, että se on jo alkuvaiheessa romuttunut.

Minä olen erinomaisen pahoillani, että tämän laatuksella tempulla ympäristöministeri muutoin hyvää kuva itsestään on lähtenyt romuttamaan niin paljon kuin sitä romuttaa voi. Tulen olemaan intohimoisesti kolmannessa käsittelyssä ehdottamassa tämän lain hylkäämistä.

Ed. K o r v a : Arvoisa puhemies! Aluksi haluan todeta tämän asian suuruusluokan talouden kannalta. Tässähän käsitellään tällä hetkellä noin 5 miljoonan markan korvauserää, ja voisi ajatella, että tämän määräinen asia käsiteltynä luonnonsuojelualueisiin liittyvien taloudellisten

korvausten yhteydessä olisi voitu hoitaa muuten kuin erillisillä yrittää kumota tällainen menetely, joka nyt on voimassa.

Töteen, mikä täällä on tullut jo esille, että valiokunnan enemmistö päättyi hallituksen esityksen kannalle. Mutta kun en ole voinut yhtyä hallituksen enemmistöön, olen tuonut esille, että hallituksen enemmistön kannalle päätyneet käsitteivät nämä perustelut osittain virheellisinä ja sen vuoksi päättyivät tähän ratkaisuun uskoen, että luonnonsuojelualueista korvauksia aikaisemmin eniten saaneet tulisivat oikein kohdelluiksi tässä uudessa yhteisöverojärjestelmässä.

Haluan lyhyesti tässä käsitellä erään esimerkiksi kunnan valossa, Savukosken valossa, sitä, että näin ei käytännössä tule tapahtumaan. Taustaksi tähän asiaan on otettava, niin kuin hallituksen esityksessään on ottanut, se perustelu, että kun metsävero muuttui pinta-alaperusteisesta myyntituloon perustuvaksi, niin se olisi myöskin ollut peruste luopumiseksi luonnonsuojelualueista maksettavasta korvauksesta. Näinhän ei tietenkään ole. Luonnonsuojelualueilla tämä pinta-alapohjainen verotus olisi hyvin vähillä toimenpiteillä voitu toteuttaa jo metsäverolainkin mukaan 13 vuotta, ja pitempäänkin tätä järjestelmää olisi voitu hyvin kevein toimenpitein pitää voimassa.

Tämän lain yhteydessä meille valiokunnassa jopa esitettiin sitä, että tässä on perusteluna myöskin kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttuminen, mikä ei vähimmäissäkään määrin liity tähän asiaan.

Niin kuin sanoin, tämä asia koskee erityisesti muutamaa kuntaa Suomessa. Suurimmillaan asia kulminoituu Savukosken kunnassa, jonka osalta ensinnäkin metsäverojärjestelmän muuttaminen käytännössä on tähän saakka merkinnyt sitä, että ilman korvausta harkinnanvaraisesta verosta kunta olisi järjestelmämuutoksen seurauksena toistaiseksi menettänyt noin kaksi äyri-pennä tuloistaan. Tässä tapauksessa kunta menettäisi lisää noin hieman vajaan yhden äyri-pennin edestä näitä tuloja, joita kunta on saanut luonnonsuojelualueilta.

Hallitus perustelee esityksessään, että tällainen menettävä kunta saa yhteisöverojärjestelmään siirtymisen kautta muutettujen kerroin-osuuksien suhteessa tulonmenetykset takaisin. Näin voidaan sanoa, että keskimääräisesti toteutuu pitkällä tähtäimellä. Mutta kun kunta joutuu katsomaan talouttaan näinä vuosina ja lähivuosien osalta, voidaan ensinnäkin todeta, että kun Savukosken kunta panee tähän koko valtakun-

taa koskevaan yhteisöveropottiin tuloistaan noin 25—30 prosenttia, se ei näy muutaman miljardin luvussa yhtään minkäänlaisena summana. Keskimäärin kunnat panevat tähän yhteisöveropottiin normaalin yhteisövero-osuuden eli muutaman prosenttiyksikön.

Nyt kun valtakunnan taloustilanne on muuttunut sillä tavalla, että yhteisöveron määrä talousvaikeuksien vuoksi on valtavasti romahtanut, se tarkoittaa sitä, että siellä isossa potissa on kymmeniä prosentteja vähemmän jaettavaa kuin normaalitilanteessa olisi. Kun tällaisesta potista ottaa vaikka kuinkaakin korotetulla osuudella esimerkiksi Savukosken kunnan osuutta tuloina, sehän merkitsee sitä, että lopputulokseksi jää se, että kunta menettää asiallisesti ottaen metsäverotulonsa ja nyt tämän kansallispuistosta saamansa korvauksen suurimmalta osaltaan.

Hallitus on todennut tämän ongelman ja tunnustaa, että ongelma on olemassa ja aikoo korvata menetyksen esimerkiksi vuosien 92 ja 93 osalta. Mutta tämän jälkeen Savukosken kunnan osuudeksi jää menettää pääosa näistä tuloistaan, ellei Suomen talous lähde vuoden 94 jälkeen nousemaan niin nopeasti, että valtakunnallinen yhteisöveropotti kasvaisi kymmeniä prosentteja. Ja kun voidaan epäillä, että ainakaan verotuksessa ei tule toteutumaan tällaisia nousuja, niin lopputulokseksi tästä järjestelmästä tulee jäämään se, että Savukosken kunnalle ensinnäkin tällä metsäveromuutoksella ja nyt siihen lisättyä luonnonsuojelualueiden korvauksen poistolla tullaan asettamaan pelkästään järjestelmämuutoksena suuruusluokkaa 2 veropennin lisärasitus muihin kuntiin verrattuna.

Hallitus ja myös ympäristöministeriö, kun on asiaa perustellut, on siis perustellut esitystä sillä, että yhteisöverojärjestelmä toimii pitkällä tähtäimellä oikein ja voidaan olettaa, että Suomen talous ja Suomen yhteisöverokanta kasvaa esimerkiksi vuoteen 2000 mennessä sillä tavalla, että kasvaneet yhteisöverokannat tuovat palautusta nykyisiä menetyksiä korkeampana kanto-osuutena myös Savukosken kunnalle. Näin voidaan varmasti sanoa, mutta tosiasiaksi jää se, että kunta menettää keskeisimmän osan verotulopohjastaan näillä kahdella päätöksellä. Jos tämä päätös toteutuu, ongelma on erityisen polttava vuosina 94, 95, 96 ja ehkä vielä muutaman vuoden senkin jälkeen, ennen kuin yhteisöveropotti valtakunnassa on kasvanut.

Siis puhutaan koko maassa noin 5 miljoonasta markasta, ja tämä kulminoituu muutamassa kunnassa, Savukosken kunnassa pahimmillaan.

Jään kyllä kysymään, mikä peruste tällaisen lakiesityksen antamiselle on ja mikä oikeudenmukaisuus on ajaa tällainen laki voimalla tässä salissa läpi.

Yleisemmin tätä asiaa voi vielä arvioida siltä pohjalta, että tässä kyllä todella tehdään, niin kuin ed. Pulliainen totesi ja myös ed. Näsi, suuri karhunpalvelus sille välttämättömälle luonnonsuojelutyölle, mitä tässä maassa tehdään. Sitä työtä pitäisi tehdä sillä tavalla, että suojelualueista kantaa koko valtakunta yhteisesti kustannukset eikä, niin kuin on ajoittain ollut pyrkimys, että suojelualueitten lähialueet maksakoot seuraukset. Tällähän me saamme alueet ja ihmiset vastustamaan välttämätöntä luonnonsuojelutyötä. On hyvin valitettavaa, että tässä asiassa syytöstehtaan toimii Suomen ympäristöministeri.

Ilmoitan, että vastustan tämän lakiesityksen hyväksymistä.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Niin ed. Korva kuin ed. Näskin puhuivat asiasta aivan oikein ja niin kuin se on, mutta on hieman hupaisaa, että edustajat Korva ja Näsi eivät ole huomanneet aikaisemmin asiaan puuttua, vaikka ovat suurimman hallituspuolueen edustajia. Edustajat Näsi ja Korva varmaan tietävät hyvin, että kun asia on tässä vaiheessa ja tässä salissa menossa, siihen ei yleensä ole oikein helppo enää vaikuttaa. Sen vuoksi olisin toivonut, että edustajat Näsi ja Korva olisivat hallituspuolueen ihmisinä paimentaneet asian niin, että näin uskomatonta esitystä ei tähän taloon olisi koskaan annettu.

Tämähän on, niin kuin ed. Korvakin totesi, marginaalinen kysymys valtion kannalta. Valtion budjetissa 5 miljoonaa markkaa ei merkitse tuon taivaallista, mutta kyseisille kunnille, etupäässä Savukosken ja Sodankylän kunnille, menetyks on melkoinen.

On tullut monta kertaa myös esille se, että kuka enää valtioon sopijapuolena voi uskoa tällaisten temppujen jälkeen. Kunnille, joihin suojelualueita on perustettu, on luvattu täysimääräinen korvaus, ja niin on tähän asti myös maksettu. Mutta jos siirrytään menettelyyn, että valtio voi yksipuolisesti toisena sopijapuolena säilyttää kustannusten maksamisen toisille kunnille yhteisvastuullisesti, kuka tämän jälkeen valtioon missään asiassa sopijapuolena voi enää luottaa?

Ilmettelen, että tämän kaltainen esitys, näin uskomaton esitys kuntien kannalta, on annettu. Olen sitä mieltä, että edustajat Korva ja Näsi

olisivat tämän asian kanssa voineet tehdä enemmän kuin puhua nyt täysistuntokäsittelyssä.

Olemme ehdottomasti myös tällaisen lakiesityksen hylkäämisen kannalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. R a s k : Herra puhemies! Ed. Korva totei, että tullaan tekemään luonnonsuojelulle tulevaisuudessa haittaa, ja näin tosiaankin on. Lakiesityksen suurimmat häviäjät ovat pohjoisen kuntia, ja on selvä, että ne ovat sieltä, koska meidän maatamme on nimenomaan suojeltu Lapista käsin, koska etelän ökyherrat ja maanomistajat eivät ole olleet vastustamassa ja etelän poliitikot ovat näin saaneet itselleen helposti vihreän imagon, jolla sitten on ollut käyttöä poliittisen uran luomisessa. Tämä on todella surullista ajatellen tulevaisuuden luonnonsuojelua, koska nyt on alettu tajuta se, että suojelemalla etelästä muutama hehtaari luonnon monimuotoisuus säilyy huomattavasti enemmän kuin sillä, että meillä pohjoisessa on suojeltu neliökilometritolkulla palsasoita ja muita.

Toivottavasti edustajien Näsin ja Korvan hylkäsesitys saa riittävän kannatuksen.

Ed. V a r p a s u o : Arvoisa puhemies! Sekä ed. Korva että ed. Rask tulkitsevat täysin väärin hallituksen esitystä. Jos korvaukset tulevat yhteisöveron kautta, ne korvaukset maksetaan etelän kunnista pohjoisen kuntiin eikä suinkaan pohjoisen kunnista pohjoisen kuntiin. Tätä kautta voidaan sanoa, että korvauksia tulee kunnille hie- man enemmän kuin aikaisemmin mutta ei missään tapauksessa niin, että kyseiset kunnat itse ne maksaisivat, vaan etelän suuret — miten se nyt olikaan, ed. Rask — ökykunnat maksavat pohjoisen kuntiin niin kuin ovat aina tottuneet kaiken muunkin maksamaan.

Ed. K o r v a : Herra puhemies! Ed. Apukalle vain todeta, että yhteisesti me olemme kahden vuoden ajan ed. Apukan kanssa mm. yrittäneet asiaa hoitaa niin, että tällaista esitystä ei olisi annettu, ja niin kuin ed. Apukkakin nyt näkee, voimme todeta, että tässä pyrkimyksessä olemme hävinneet. Mutta asiaa ei ole vielä lopullisesti ratkaistu.

Ed. Varpasuon puheenvuoron osalta on kyllä todettava, että nyt ei ole oleellisin asia kääntää

asiaa perinteiseen etelä — pohjoinen-keskusteluun, vaan oleellinen asia olisi se, että käsitellään sitä, toteutuuko yhteisöverojärjestelmän kautta luonnonsuojelulain 5 a §:n mukaiseen korvauksen maksaminen. Se ei toteudu muuten kuin pitkällä tähtäimellä suurten lukujen lakien voimassa ollen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Varpasuon äskeinen puheenvuoro oli todella merkittävä tässä keskustelussa. Hänhan lopulta tunnusti sen, että siis kunnat maksavat tämän jälkeen viulut, ja se oli erittäin merkittävä hallituspuolueen keskeisen vaikuttajan kannanotto asiaan. Nyt tämä asia on loppuun käsitelty. Sen jälkeen vielä todetaan siihen sekin, että tässä tapauksessa, kun tämä on todettu, Sodankylän kunta maksaa Sodankylän kunnalle korvausta siitä, että sinne kuuluu UKK-puisto, josta on ollut metsätulomenetyksiä. Tämä on mielenkiintoinen järjestelmä, jota ed. Varpasuo on nyt luomassa. Onneksi olkoon!

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Lähden siitä, että luonnonsuojelualueiden perustamisesta johtuva metsäverotulojen menetys on korvattava täysimääräisesti niille kunnille, joita asia koskee, myös tulevaisuudessa. Lakiesitys merkitsee, että nyt yritetään tykillä ampua hyttysiä. Se aika huonosti voi onnistua. Se ei onnistu ollenkaan.

Yhtiöveron jakojärjestelmä ei voi osua oikeudenmukaisesti nimenomaan niihin kuntiin, joita luonnonsuojelualueiden perustaminen keskeisimmän on koskenut ja tulisi koskemaan. Kannattaa huomata, että koko maassa valtion maksamista korvauksista tähän tarkoitukseen noin 20 prosenttia on osunut kahteen kuntaan Lapis- sa: Savukoskelle ja Sodankylään. Kun tällainen idea on ylipäättään voitu keksiä, se on jo ihmeellistä. Voi verrata tätä kysymystä siten, että se vastaisi sitä, jos maassa maksettava teattereiden saama valtionosuus jaettaisiin kaikkiin kuntiin, myös niihin kuntiin, joissa ei mitään teatteria ole. Tässä on nyt vähän samanlaisesta kysymys.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että valtion kunnan enemmistö on mietinnössään tehnyt ponnin, joka kyllä kertoo sen, että enemmistömekään ei luota siihen, että osumatarkkuus tämän uudistuksen jälkeen on riittävä. Mietinnössä lukee nimittäin seuraavasti: "Valiokunta edellyttää lisäksi hallituksen huolehtivan siitä, että valtionmaiden luonnonsuojelualueiden perustamisen johdosta kunnille aiheutuvat metsätaloudes-

ta saatavasta tulosta maksettavan veron pienentymisestä johtuvat menetykset korvataan tulevien vuosienkin osalta täysimääräisinä. Kuntatalouden kannalta merkityksellisiä alle 10 000 markan korvauksia ei tarvitse kuitenkaan suorittaa.” Mitä tämä ponsi muuta on kuin sen tunnus-
tamista, että hallituksen esitys olisi yhtä hyvin voitu vetää takaisin.

Tämä myös kertoo sen, että on tarkoitus luoda nykyisen byrokraattiseksi väitetyin systeemin tilalle kuitenkin osumatarkkuudeltaan riittävä uusi byrokraatia. Ei ponnien mukaista tilannetta muuten voida järjestää tulevaisuudessakaan.

Koko lakiesityshän on rahalliselta merkitykseltään hirvittävän pieni, mutta sillä on periaatteellista merkitystä myös tulevien luonnonsuojelualueiden hankkimisen osalta. Tässä on syy, minkä takia, arvoisa puhemies, olen itse liittynyt niiden joukkoon, jotka haluavat lakiesityksen hylätä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä puheenvuorossani innostuin sen verran hylkäysfilosofiaan, että yksi kommentti jäi vielä esittämättä, ja teen sen nyt. Nimittäin niin kuin ed. Vehkaoja jo ehti todeta, mietintö on sinänsä mielenkiintoinen, koska se on varustettu tällaisessa asiassa kahdella edellyttämisponnella. Ensin ollaan huolissaan siitä, miten vuonna 94 käy ja ovatko kunnat jo siinäkin maksumiehiä. Sitten vielä toisessa ponnassa ollaan kiinnostuneita ja huolissaan jatkosta. Jälkimmäisessä ponnassa kiinnitän huomiota siihen, että kun veloitetaan valtio huolehtimaan asiasta, siinä ei sanota, että se tapahtuisi valtion varoista, vaan jätetään maksumies auki. Tämä on hyvin mielenkiintoinen homma, eli se vahvistaa ed. Varpasun näkemystä, että valtio päättää, että kunnilta otetaan.

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Kun nyt ed. Pulliainen taas kerran palasi maksumiehen rooliin, kenties on hieman syytä täydentää äskeistä hieman suoraviivaista tulkintaani yhteisöverosta.

Ed. Pulliainen tietää aivan yhtä hyvin kuin minäkin, että yhteisövero on yhteinen potti, joka ei tavallaan kuulu kenellekään. Se tulee siitä toimeliaisuudesta, jota suuret yhtiöt koko maassa harjoittavat. Usein tietysti niiden pääkonttorit ovat etelässä, jolloin verotus tulee tietyllä tavalla etelän kautta. Mutta voidaan sanoa, että on erittäin monia yhtiöitä, joiden koko toimeliaisuus on levittäytynyt pitkin maata, jolloin vero kootaan

yhteiseen pottiin, josta sitten voidaan osoittaa kunnille, kuten nyt Sodankylän kunnalle, luonnonsuojelualueesta johtuva korvaus yhteisöveron kautta.

Siinä mielessä on korjattava, ettei tämä ole Sodankylän kunnalta Sodankylän kunnalle tuleva apu, vaan se on koko yhteisestä potista tuleva korvaus siitä menetyksestä, joka Sodankylän kunnalle on tullut luonnonsuojelualan perustamisesta aikoinaan.

Näin tulee tapahtumaan myös omassa kunnassani. Kuten olen todennut, kun Nuuksion kansallispuisto tulee voimaan, myös oma kuntani tulee saamaan yhteisöveron kautta sen osuuden, joka sille pienelle 1 500 hehtaarin alueelle omassa kunnassani kuuluu.

Vielä varmemmaksi vakuudeksi ne kaksi pontta, joita ed. Pulliainen äsken taas epäili, nimenomaan takaavat, että siirtymäkauden aikana kunnat tulevat saamaan oikeudenmukaisen korvauksen eikä kaksinkertaista korvausta, niin kuin olisi mahdollisesti käynyt, jos kyseistä lakipykälää ei olisi kumottu.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa kysymys on kuntapottiosuudesta ja siitä, että se jaetaan jollakin tavalla. Merkittävää on se, millä tavalla jakoa on nyt haluttu toteuttaa. Ministeri Pekkariinen mm. on lukemattomia kertoja julkisuudessa todennut, että niitä kuntia, jotka metsäverouudistuksen puitteissa ovat olleet menettäjäkuntia, aivan erityisesti hyvitetään nyt tätä kautta. Tämä vain vahvistaa sitä, mitä äsken sanoin. Ei muuta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi lukiolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 176
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelu:

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys lukiolain muuttamisesta on pitkään odotettu ja hyvä uudistus. Esityksen mukaan lu-

kiossa voidaan ensi syksystä lähtien luopua oppilaiden jaosta eri vuosiluokille ja siirtyä luokattomaan opetukseen. Tämä tapahtuu samanaikaisesti uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton kanssa. Lukio voi siis ensi syksystä lähtien toimia edelleen myös luokallisena. Lukion oppimäärän laajuus säilyy kolmena vuotena, mutta oppilas voi itse valita lukion suoritusajan. Lukio tulee kuitenkin suorittaa enintään neljässä lukuvuodessa.

Toinen tärkeä uudistus on luopuminen lukio-koulutuksen määrällisestä säätelystä.

Lakiesitykseen liittyy myös säästötavoite. Lukiossa vähennetään lähiopetuksen määrää ja lisää oppilaiden itsenäisen opiskelun osuutta. Lukion käyttökustannusten valtionosuuden yhtenä määräytymisperusteena käytettävän lukion opetuksen ja muiden lukion toimintaan liittyvien tehtävien laskennallista tuntimäärää pienennetään lähiopetuksen määrän vähentymistä vastaavasti.

Lukiohan on suosittu yleissivistävän opetuksen antajana ja tienä korkeakouluopintoihin. Pyrkiihän peruskoulun päättävistä nuorista yli 60 prosenttia lukioon näinä vuosina. Viime vuonna meillä opiskeli 99 500 oppilasta lukiossa. Heistä keskeyttää keskimäärin noin 10 prosenttia ja noin 10 prosenttia jää myös luokalle.

Paineita lukiokoulutuksen joustavuuden lisäämiseen on esiintynyt jo 70-luvulta alkaen. Lukion linjakokohan poistettiin vuonna 1975. Vuonna 1982 siirryttiin noudattamaan kurssimuotoista luokallista työn järjestelyä. Vaikka iltalukioissa luokattoman järjestelmän käyttöönotto tapahtui jo vuonna 1975, ei päivälukiossa luokattomuuteen ole päästy.

Vasta vuonna 1987 saatiin aikaan luokattoman lukion kokeilu, joka tällä hetkellä on meneillään 23 lukiossa ja näissä opiskelee 6 200 oppilasta. Kokeilun tulokset ovat olleet myönteisiä. Luokaton lukio on lisännyt joustavuutta, tarjonnut monipuolisempia opiskelumahdollisuuksia ja nopeaa etenemistä pystyville ja lahjakkaille oppilaille, mutta myös hitaampaa etenemisvauhtia sitä tarvitseville. Keskeyttämiä luokattoman lukion kokeilussa on esiintynyt vain 4–5 prosenttia, siis selvästi vähemmän kuin lukiossa muutoin.

Opetusministeri Uosukainen on ajanut innolla kouluun lisää joustavuutta ja koulu-uudistusta, lisää valinnanmahdollisuuksia. Tästä ovat esimerkkinä ensi vuoden alusta käyttöön otettavat uudet tuntijaot peruskoulussa ja lukiossa. Opetussuunnitelmien perusteet uusiutuvat, ja sitten toteutuu pitkään odotettu luokaton lukio.

Lukio rakentuu peruskoulun oppimäärälle, ja lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmevuotinen. Se voidaan siis suorittaa, miten nyt ylläpitäjä päättää, luokattomana tai luokallisena. Se tulee kuitenkin suorittaa enintään neljässä vuodessa. Oppilas voi nopeuttaa opintojaan esimerkiksi opiskelemalla kurssin oppimäärän itsenäisesti ilman opetukseen osallistumista.

Luokattomassa lukiossa lukion ylläpitäjä työsuunnitelman yhteydessä ottaa huomioon eri oppiaineiden suullisen kuulustelun ja ylioppilastutkinnon ajankohdat. Lukion lukuvuosi on 190 päivää, mutta ylimmän vuosiluokan työpäivien määrästä säädetään asetuksella luokallisessa lukiossa. Koulutyötä voidaan järjestää siten, että opetusta annetaan osalle oppilaista myös lukuvuoden työpäivien ulkopuolella. Oppilaiden itsenäisen opiskelun mahdollisuus siis lisääntyy.

Valiokuntakäsittelyssä kiinnitettiin huomiota siihen tosiseikkaan, että jos säästösyistä voimakkaasti lisätään itsenäisen työskentelyn määrää, voi se sinänsä jo heikentää oppimista. Valiokunta pitikin tärkeänä, että itsenäisen opiskelun onnistumiseksi varataan riittävästi asiantuntevaa ohjausapua. Tämähän vaatii myös opettajilta aivan uutta asennetta ja lisätyötä, mutta se antaa myös uusia haasteita. Valiokunta myös edellytti hallituksen jatkavan toimenpiteitä oppilaanohjauksen turvaamiseksi, niin että oppilaat saavat riittävästi tietoa eri kurssivalinnoista ja koulutustarjonnasta tehdäkseen oikeita ratkaisuja.

Mitoituksen säätelyn purkaminen on periaatteessa hyvä asia. Lukion ylläpitäjä voi päättää, kuinka monta oppilasta lukioon otetaan. Tätä säätelyn purkua valiokunnan asiantuntijat pitivät hyvänä, mutta kuitenkin sen vaikutusta oppilasmäärien kehitykseen on tarkasti seurattava johtuen tästä taloudellisesta tilanteesta, jossa kunnat ja valtio tällä hetkellä ovat.

Hallituksen antama lakiesitys on laadittu syksyn 1992 oppilasmäärien ja opetushallituksessa arvioitujen tuntikehysleikkausten kustannusvaiikutusten perusteella, ja tällä perusteella tehdyt laskelmat osoittivat, että leikkaukset koskien isoja lukioita olisivat olleet suhteettomasti isommat prosentuaalisesti kuin koskien pieniä lukioita. Sitten saatiinkin uudet laskelmat tämän vuoden toteutuneisiin lukuihin perustuen ja sillä perusteella todettiin, että hallituksen esityksen perusteissa mainittuun säästöön päästäisiinkin ehdotettua vähemmällä tuntikehysten leikkaamisella. Uusien laskelmien mukaan säästöjen aikaansaamiseksi riittäisi keskimäärin 3 prosentin suuruisen leikkaus laskennalliseen tuntikehykseen. Tä-

män takia valiokunta muutti hallituksen esitystä, sen 21 §:ää. Muutosten jälkeen pienet lukiotkin, jotka joutuvat leikkaamaan sen 3 prosenttia, säilyttävät kuitenkin jatkomahtoisuutensa. On erittäin tärkeä asia haja-asutusalueilla ja kehitysalueilla, että pienillä lukioilla kuitenkin on mahdollisuus turvata lukio-opetus.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävä laki lukiolain muuttamisesta on pitkä edistysaskel. Se on hyvä, ja kannatan sitä. Se antaa mahdollisuuden joustavaan, oppilaitten omat mahdollisuudet huomioon ottavaan opetukseen. Toivoo nyt vain sopii, ettei hyvä uudistus vesity valtion ja kuntien säästöpäätösten vaikutuksiin. (Ed. Astala: Sehän vesittyy täysin!) Lukiolain uudistus lisää oppilaiden koulumotivaatiota, joka taas lisää oppimista ja koko suomalaisen lukio-opetuksen tasoa. Juuri sitähan me tarvitsemme tällä hetkellä pärjätäksemme kansainvälisellä tasolla.

Arvoisa puhemies! Tänä aikana, jolloin valtio joutuu supistamaan ja vain negatiivisia asioita on esiteltävänä, lukiolain uudistus on positiivinen uudistus, jolla tulee olemaan jatkossa erittäin edulliset vaikutukset suomalaiseen opetukseen.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Ala-Harjan kehumispuheenvuoroon lukiolaista, että se olisi hyvä ja täydellinen, totean, että 21 § ja sen aiheuttama muutos tulee vaikuttamaan niin, että lukiokoulutuksen resurssien kohdalla tehdään 6 prosentin lisäleikkaus. Se on valitettavaa, ja sen johdosta tulemmekin oppositioryhmässä tekemään esityksen 21 §:n poistamisesta. On muistettava, että tämä merkitsee myös sitä, että säästövuosina koetut leikkaukset ovat jo tähän mennessä olennaisesti kasvattaneet opetusryhmiä kokoa ja vähentäneet koulujen opetustarjontaa. Nyt kun ollaan menossa itsenäiseen työskentelyyn, niin myös luokattomassa järjestelmässä toimivien lukioiden osalta lisäsäästöjen aikaansaaminen vie tosiaan pohjaa sinänsä ehkä hyvän suuntaiselta uudistukselta. Opetuksen ja oppimisen menettelytapojen rikastuttaminen tullaan kokemaan liian helposti vain uutena keinona vähentää kustannuksia, ja me emme voi yhtyä sosialidemokraattisena ryhmänä tällaiseen pykälä-uudistukseen. Toivoisin, että mahdollisimman monet hallituspuolueiden edustajat ymmärtäisivät, mitä tämä 21 § tulee merkitsemään.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On varmasti näin, että sinänsä tästä uudistuksesta ei pidä luopua, mutta ed.

Tykkyläisen lailla kiinnittäisin huomiota siihen, että eri yhteyksissä on käynyt ilmi, että opetusministeriössä laadittu lukion valtionosuuden perustana oleva tuntikehyslaskelma on ilmeisesti virheellinen. Valiokunnan olisi pitänyt ainakin tämä laskelmavirhe korjata. Nyt esitetyssä muodossa keskimäärin 6 prosentin suuruiseksi aiottu leikkaus tullaan nimittäin maksattamaan keskusuurilla kunnilla. Kuopion läänissä esimerkiksi, kun asiaa on selvitelty, on todettu, että eräät pienimmät ja taas suurimmat kunnat selviävät noin 4 prosentin leikkauksilla ja kaikki muut kunnat kärsisivät 5—12 prosenttia leikkauksista. Muun muassa Varkauden kaupunki menettää nykyisestä jo leikatusta kehiksestä lisää 12 prosenttia, ja tämä on aika kohtuuton tilanne.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja totesi, että oppilaiden itseopiskelu lisääntyy, ja näinhän tietysti varmasti tapahtuukin. Mutta kun hän totesi, että itsenäisen opiskelun tueksi lisätään asiantuntevaa apua ja ohjausta, niin haluaisin kysyä: Miten se tapahtuu, ed. Ala-Harja? Uskon, että varmasti opettajat yrittävät parhaansa, mutta jos tuntikehystä leikataan siten kuin tänä päivänä tapahtuu, ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia koulussa tarjota asiantuntevaa apua ja tukiopetusta. Valiokunnan lausunnossa toteamukset tältä osuudelta ovat täysin naiiveja eikä ole minkään näköistä tietoa käytännön työskentelystä, mitä koulumaailmassa tänä päivänä tapahtuu ja minkälaiset vaikeudet siellä on opetuksen antamisessa.

Ed. Ala-Harja puuttui myös pienten lukioiden mahdollisuuksiin tarjota monipuolista opetusta. Siellä pätee aivan sama tilanne. Millä siellä voidaan lisätä valinnaisuutta, kun ei kyetä antamaan perusopetustakaan kunnolla?

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja tulkitsi monessa suhteessa lakiesityksen sisältöä varsin romanttisesti, sanoisin jopa naiivisti. On syytä lähestyä tätä lakiesitystä realistisesti. Siitä näkökulmasta katsottuna on pakko todeta, että tämä on leikkauslaki, tämä on huono leikkauslaki. Sen, että tässä muuten olisi hyviä kohtia, toki voin sanoa, mutta kun tämä on liitetty leikkauslakiin, niin vesittyy suurelta osaltaan lukion toiminnallinenkin kehittäminen, jota tässä esitetään.

Lukioiden toiminnan aineelliset perusteet ovat heikentyneet huomattavasti, erittäin huomattavasti. Heinäkuussa tänä vuonna tehtiin jo leik-

kauslaki. Lukion laskennallista tuntikehystä leikattiin lukioverkoston saneeraamiseksi heinäkuussa 93 siten, että kustannussäästöä syntyy 59 miljoonaa, josta valtion osuus on 32 miljoonaa. Siis tällainen leikkaus on tehty tänä vuonna heinäkuussa. Nyt lukion tuntikehyyksen esitetään lisäleikkauksia itsenäiseen opiskeluun vedoten noin 50 miljoonaa, josta valtion osuus olisi noin 30 miljoonaa. Vuoden 94 osalta säästö olisi noin 25 miljoonaa, josta valtion osuus olisi noin 15 miljoonaa. Tämä vie vakavalla tavalla pohjaa pois lukion kehittämiseltä mm. siltä osin, minkä laki muuten mahdollistaisi.

Eräänä säästökeinona on nyt siis esitetty itsenäisen opiskelun lisäämistä. Säästöjen saavuttaminen on varsinkin suunnitellulla aikataululla kuitenkin mahdotonta. Itsenäisen opiskelun taitoa ei opita käskemällä ja hetkessä, vaan yksilöllisen ohjauksen avulla. Yksilöllisen ohjauksen osuutta on kuitenkin jouduttu kaiken aikaa vähentämään, koska luokkamuotoinen opetus on järjestettävä jäljellä olevilla resursseilla. Lukioalaisten määrän on katsottu vielä nykyisestä työttömyydestä johtuen lisääntyvän, joten tavoite karkaa yhä kauemmas. Korostan vielä kerran sitä, että yksilöllisen ohjauksen osuutta on jouduttu kaiken aikaa vähentämään.

Sivistysvaliokunta on tosin esittänyt pontta oppilaanohjauksen vaatimista resursseista, mutta valiokunta ei suostunut edes toteamaan mietinnössään sitä, että lukioille tulee turvata riittävät resurssit, jotta oppilaanohjaus ja erityisesti aineenopettajan tuki voidaan turvata jokaiselle sitä tarvitsevalle oppilaalle. Tämä siis paljastaa sen, että joko sivistysvaliokunnan hallituspuolueedustajat eivät tiedä, mitä lukioissa tapahtuu, tai sitten haluavat muuten vain ummistaa silmänsä, kunhan vain puhuvat asiasta hyvää ja kaunista.

Useat asiantuntijat ovat viitanneet sivistysvaliokunnassa siihen, että säästöjen vuoksi kokonaisia kursseja ei pitäisi jättää itseopiskelun varaan luokattomassa lukiossa. Se olisi vastoin luokattoman lukion joustavuuden ja yksilöllisyyden periaatteita. Heikoimmille oppilaille suurella todennäköisyydellä tuottaa suuria vaikeuksia, jos esimerkiksi oleellisen tärkeitä kokonaiset kurssit pannaan itseopiskeluun säästöjen vuoksi. Se olisi silloin kaikille siis velvollisuus, ei enää oikeus eikä mahdollisuus. Tällöin ei todellakaan voitaisi puhua valinnan mahdollisuuksien monipuolistumisesta kaikille oppilaille, ed. Ala-Harja.

Oppositioryhmät tulevatkin esittämään lain toisessa käsittelyssä säästöleikkauspykälän 21 hylkäämistä. Lukioilta ei siis leikattaisi tuota

50:tä miljoonaa, josta valtion osuus on 30 miljoonaa markkaa.

Jos tämä pykälä poistuisi laista ja jos oppilaanohjaus ja aineenopettajien mahdollisuus antaa tukea heikommin selviytyville oppilaille turvataan, lukiolaista voitaisiin antaa myös hyvinkin positiivisia lausuntoja toiminnallisen kehittämisen kannalta. Esimerkiksi Suomen Opinto-ohjaajat ry:n antaman lausunnon mukaisesti opinto-ohjaajat pitävät tätä erittäin myönteisenä asiana todeten valinnan mahdollisuuksien monipuolistumisen, joustavuuden suoritusajassa, kurssimäärien ylärajan poistumisen, yksilöllisten opintosuoritusten mahdollisuuden sekä sen, että muualla suoritettut opinnot voidaan hyväksyä lukiokursseiksi. Tässä olisi varsin runsaasti hyvää sisältöä, jos tällaiset voitaisiin toteuttaa, mutta näitä ei voida toteuttaa tällaisenaan.

Toiminnallisen kehittämisen kannalta myönteisinä seikkoina voitaisiin siis pitää, ellei säästöleikkauksia tehtäisi mm. seuraavia uudistuksia:

Lukioissa voidaan siirtyä 94—95 alusta luokattoman opetuksen järjestämiseen samanaikaisesti uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton kanssa.

Lukion oppimäärän laajuus säilyisi kolmena vuotena, mutta oppilas voisi valita lukion suoritusajan. Lukio tulisi suorittaa kuitenkin enintään neljässä vuodessa.

Itsenäisen työskentelyn lisäämistä voidaan pitää pedagogisesti merkittävänä. Se on nykyisen tiedon- ja oppimiskäsityksen mukaan oppimista edistävä työmuoto. Tähän on sitten valitettavasti lisättävä se, että itsenäisen työskentelyn voimakas lisääminen säästösyistä heikentää työmuodon pedagogista vaikuttavuutta.

Kansainvälistyminen on hyvin laaja-alainen tavoite tänä päivänä. Siksi koulutuksessa on kiinnitettävä huomio sen edellytyksiin. Siksi päätän puheenvuoroni Suomen kieltenopettajien liiton Sukolin huolenilmaisuuksiin niistä supistamistoimista, joita luokattoman lukion resursseihin nyt suunnitellaan. Sukol toteaa: ”Kun resursseja on vähän, karsintaa suoritetaan helpoimmin valinnaisaineiden määrästä. Suuria eurooppalaisia kieliä espanjaa, italiaa, ranskaa, saksaa ja venäjää opiskellaan lukioissa pääasiassa valinnaisaineina. Näiden kielten opiskelumahdollisuudet tulevat todennäköisesti huomattavasti supistumaan.” Se siis johtuu tästä laista, jota me nyt käsittelemme. Ottanette, arvoisat hallituspuolueiden jäsenet ja kansanedustajat, samoin myös ministerit, huomioon edellä esittämäni Sukolin lausunnon aina silloin, kun puhutte vieraiden

kielten osaamisen merkityksestä ja erityisesti espanjan, italian, ranskan, saksan ja venäjän kielen opiskelun erittäin suuresta tärkeydestä ja merkittävyydestä.

Ed. M. Pietikäinen: Herr talman! Många av de lagförslag vi har fått ta ställning till i kulturutskottet denna höst har i sig varit goda förslag men de har givetvis alla haft en slagsida. De ekonomiskt svåra tiderna har gjort att de ekonomiska resurserna, som skulle behövas för att kunna tillämpa lagarna på bästa sätt, är alltför njugga. Det här gäller också efter det att beslut fattats om att nedskärningarna i statsandelarna blir mindre, alltså nedskärningarna blir mindre än vad regeringen i första hand utgick ifrån.

Opetusministeriö toteaa, että esimerkiksi tämän lainmuutoksen yhtenä tavoitteena on lukion kustannusten alentaminen 50 miljoonalla markalla vuodessa. Kuitenkin lakiehdotus sinänsä on erityisen tervetullut. Tämän vahvistavat myös koulut, jotka ovat jo ehtineet kokeilla luokatonta opetusta, ja eihän tässä olekaan mitään ihmettelmistä. Parhaimmillaan nimittäin luokaton koulu tarjoaa valinnan mahdollisuuden sekä aineiden valinnan että työskentelymenetelmien osalta, vastuullista vapautta ja oppilaalle mahdollisuuden luoda itselleen yksilökohtainen opinto-ohjelma. Luokattoman lukion tulisi voida tarjota oppilaille vapaa valinnan mahdollisuus ei vain omassa koulussaan vaan myös yhdistäen oman koulun opinto-ohjelma esimerkiksi ammattikoulujen, kansalais- ja työväenopistojen, kansanopistojen ja kesäyliopistojen kursseihin. Toivon, että kouluilla olisi rohkeutta käyttää koko yhteistyömahdollisuuksien kirjoa myös esimerkiksi joukkoviestimien kuten valtakunnan radion, paikallisoradion ja tv:n kanssa.

Men samtidigt som visionerna och möjligheterna som jag ser dem är enorma är det viktigt att betona vissa grundförutsättningar för att reformen skall lyckas. Det är viktigt att de små gymnasierna skall ha tillräckligt med resurser så att de också skall kunna erbjuda valmöjligheter i praktiken och inte bara i teorin. Det tycker jag tyvärr inte att garanteras med denna lag trots att det i utskottet gjordes tappra försök att få en ändring till stånd.

Studiehandledningen måste fungera bra och likaså stödundervisningen. Det får inte bli så att elever som har svårigheter med det nya systemet blir lämnade vind för våg.

On mielestäni tärkeää, että pienillä lukioilla on riittävästi voimavaroja siten, että ne pystyvät tarjoamaan myös käytännöllisiä eikä vain teoreettisia valinnan mahdollisuuksia. Valitettavasti on myönnettävä, että laki tässä suhteessa on puutteellinen. On kuitenkin tässä yhteydessä todettava, että ed. Rajamäen äsken esittämät laskelmat säästöprosentteista eivät olleet oikeat. Valiokunnan kannanotot perustuvat opetusministeriön uusiin laskelmiin, joissa leikkausprosentti on keskimäärin 3 eikä 10—11 prosenttia, niin kuin ed. Rajamäki vastauspuheenvuorossaan äsken väitti.

Mutta toistan vielä omana kantanani, että pienet lukiot eivät mielestäni tässä ole saaneet riittävästi voimavaroja.

Oppilaanohjauksen samoin kuin tukiopetuksenkin on toimittava hyvin. Tilanne ei saa muodostua sellaiseksi, että oppilaat, joilla on vaikeuksia uudessa järjestelmässä, jäävät heitteille. Oma uskoni luokattomaan kouluun on kuitenkin vahva, ja tämän vuoksi toivonkin, että monet lukiot uskaltaisivat tarttua rohkeasti uusiin mahdollisuuksiin.

Ed. V i r r a n k o s k i: Herra puhemies! Käsitellyssä oleva hallituksen esitys lukiolain muuttamisesta on kaksiosainen. Toisaalta esitykseen sisältyy merkittävä uudistus lukion rakenteelliseksi kehittämiseksi. Toisaalta esitys on budjettiin liittyvä säästölaki, jolla on tarkoitus vähentää lukiokoulutuksen kustannuksia noin 3 prosenttia.

Lakiesityksen mukaan lukioissa voitaisiin luopua ensi syksystä lähtien oppilaiden jakamisesta kolmelle vuosiluokalle ja siirtyä kurssimuotoiseen luokattomaan opetukseen. Oppimäärän laajuus säilyisi entisen suuruisena, mutta oppilas voisi nykyistä vapaammin valita opiskelunsa rytmin. Lain mukaan lukio olisi kuitenkin suoritettava neljässä vuodessa. Kun nykyisin jokaisen vuosiluokan voi periaatteessa käydä kahteen kertaan, lakiesityksellä saattaa olla jonkin verran lukio-opiskelua kiristävä vaikutus.

Vaikka siirtyminen luokattomaan lukioon saattaa tuntua hyvinkin radikaalilta muutoksesta, sen käytännön vaikutus ei liene aivan yhtä suuri. Jo tällä hetkellä lukioissamme sovelletaan yleisesti kurssimuotoista opiskelua. Lukuvuosi on jaettu viiteen tai kuuteen jaksoon, ja tällaisen jakson aikana opiskellaan tietyistä oppiaineista aina yksi kurssi. Yhden vuosiluokan oppimäärä muodostuu 22—32 kurssista. Ylioppilasluokalla kursseja on vähemmän. Uudessa luokattomassa

lukiossa opiskelu ei jäsennny vuosiluokiksi, vaan kurssit kokonaisuudessaan muodostavat lukion oppimäärän.

Luokattomuus lisää yhdessä viime syksynä hyväksytyn lukion uuden tuntijaon kanssa lukio-opiskelun joustavuutta. Opiskelija voi entistä vapaammin valita opiskeltavat kurssit. Lukion koko vähimmäiskurssimäärä on 75, joista kaikille yhteisiä pakollisia 45—49. Yhteisten kurssien lisäksi oppilaitoksen tulee tarjota kaikille tietty määrä pakollisiin aineisiin liittyviä syventäviä kursseja sekä mahdollisuuksien mukaan myös ns. soveltavia kursseja, jotka ovat vapaaehtoisia.

Nyt käsitellyssä olevan lainsäädäntö tarjoaa mahdollisuuden lukio-opiskelun valinnaisuuden lisäämiseen. Opiskelija voi entistä vapaammin valita oppiaineensa, koska pakollisten kurssien määrä on laskenut noin 20—25 prosenttia. Opiskelija voi valita kursseja entistä enemmän siitä tarjonnasta, joka lukiossa on. Valittujen kurssien lukumäärälle ei aseteta enää ylärajaa.

Viime vuoden syksystä lähtien opiskelija on voinut valita kursseja myös muusta oppilaitoksesta, jos nämä kurssit ovat soveltuneet korvaamaan tai täydentämään oman lukion kursseja.

Lukio-opiskelun joustavuus lisääntyy myös siten, että oppilas voi valita kurssejaan haluamassaan vauhdissa. Täten opiskelija voi joko nopeuttaa tai hidastaa lukion oppimäärän suoritusaikaa. Ahkerimmat ja lahjakkaimmat opiskelijat voivat suorittaa lukion kurssin kolmea vuotta lyhyemmässä ajassa, mutta opiskelija voi käyttää opiskeluunsa myös pitemmän ajan aina neljään vuoteen saakka. Tästä seuraa, että ylioppilastutkinnon suoritusajankohta tulee nykyisestä poiketen vaihtelevaan entistä enemmän. Suurempi osa opiskelijoista suorittaa jatkossa tutkinnon syksyllä nykyisen tavanomaisen kevään asemesta.

Lukio-opiskeluun sisällytetään nyt myös olennaisena uutena elementtinä itsenäisen opiskelun osuus. Lukioiden tulevat järjestämään jatkossakin osan opetuksestaan luokkaopiskeluna, lähiopeutuksena, mutta osa kursseista ja kurssien osista opiskelijan olisi opiskeltava itsenäisesti. Luokaton lukiota kuvaa siis kasvavassa määrin itsenäinen opiskelu ja itsenäiset yksilölliset ainevalinnat sekä omassa tahdissa tapahtuva eteneminen.

Voidaan arvioida, että luokaton lukio tulee olemaan nykyistä lukiota vaativampi oppilaitos. Opiskelijan on selviydyttävä kursseista neljässä vuodessa, kun nyt voi käyttää periaatteessa jopa kuusi. Itsenäisen opiskelun lisääntyminen

vaatii oppilaalta entistä enemmän kypsyttää ja pitkäjänteisyyttä, samoin valinnaisuuden kasvu. Siksi on pidettävä hatarana hallituksen esityksen perustelua, jonka mukaan lukioiden laskennallista tuntimäärää ja siis voimavaroja pienennettäisiin lähiopeutuksen määrän vähentymistä vastaavasti. Itsenäisen opiskelun lisääntyminen ei sinänsä vähennä vastaavalla määrällä ohjauksen eikä siis resurssien tarvetta. Päinvastoin oppilaan tulee saada asiantuntevaa apua opiskeluunsa sekä aineenopettajilta että opinto-ohjaajalta. Tästä syystä valiokunta hyväksyikin tätä korostavan ponnen. Itsenäisen opiskelun onnistumisen eräs edellytys on riittävä henkilökohtainen ohjaus.

Kasvavan kurssimuotoisuuden ja valinnaisuuden lisääntymisen myötä on vaarana, että lukioiden erilaistuvat siinä määrin opetustarjonnan laadun ja rytmityksen suhteen, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa opiskelijoille, jotka joutuvat eri syistä, mm. muuttoliikkeestä johtuen, vaihtamaan asuinpaikkaansa. On päivänsevä, että valinnaisuuden suhteen lukioiden tulevat erilaistumaan huomattavasti. Suurilla lukioilla on aina olennaisesti muita suuremmat resurssit kurssitarjonnan monipuolistamiseen. Koska opiskelijan kannalta on tärkeää ennen kaikkea pakollisten kurssien kitkaton läpivieminen, valiokuntakin kiinnitti huomiota siihen, että niiden opiskelijain opiskelua, jotka joutuvat vaihtamaan lukiota, ei olennaisesti vaikeutettaisi pakollisten kurssien erilaisella ja eriaikaisella porrastuksella ja rytmityksellä eri paikkakunnilla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys lukiolaian muuttamisesta on rakenteelliselta osaltaan voittopuolisesti myönteinen ja yksi parhaita koulutuspoliittisia ratkaisuja, mitä viime vuosina on tehty. Sen sijaan resurssien osalta esitys on säästöläki, josta ei voi enää sanoa aivan samaa. Tosin on ilolla todettava, että alkuperäisestä 11 prosentin leikkaustavoitteesta voitiin tarkistuksen jälkeen päätyä 3 prosentin leikkaukseen tarvittavan säästön aikaansaamiseksi.

Leikkauksen toteutustapa ei kuitenkaan ole aivan tyydyttävä. Erityisesti pienet lukioiden joutuvat entistä suurempiin vaikeuksiin. Käytännössä niiden on tarjottava samat pakolliset ja syventävät kurssit kuin suurtenkin lukioiden. Niiden laskennallinen tuntekehys on kuitenkin erittäin pieni. Lukion minimituntimäärän, 140 tuntia, laskeaminen vielä neljällä tunnilla ei ollut erityisen suuri kulttuuripoliittinen teko. Jos jokaiselle lukiolle olisi turvattu edes mainittu alkuperäinen pohjatuntimäärä, se olisi merkinnyt koko valtakun-

taan 80 tunnin lisäystä, minkä valtiontaloudellinen merkitys olisi ollut täysin olematon. Kysymys oli ilmeisesti periaatteellinen, mutta tällä kertaa koulutukselle ei onneksi. Niinpä valiokunta mietinnössään halusikin kiinnittää huomiota tähän pitäen tärkeänä, että turvataan myös pienten lukioiden mahdollisuudet tarjota monipuolista opetusta. Olisi toivottavaa, että tämä tavoite voitaisiin jatkossa ottaa nykyistä paremmin huomioon.

Arvoisa puhemies! Vaikka hallituksen esitys sisältää pienen lukiokoulutuksen resurssien supistuksen, se on kuitenkin kokonaisuudessaan positiivinen, suomalaista koululaitosta kehittävä ja kansallista sivistystyötä edistävä lakiesitys.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virrankoski, niin kuin monet muutkin ovat sivunneet kustannusten leikkausta eli tuntikehyksen riittävyttä. Se kyllä pitää paikkansa, että epäillä sopii, riittääkö tämä tyydyttämään luokattoman lukion tarvetta ottaen huomioon, että osa lukiota jää luokalliseksi toimimaan ja osa lähtee asteittain luokattomaksi. Jotkut voivat siirtyä suoraankin, joilla on kokeilua ollut. Etäopetus ei pure heti, tiedän sen kokemuksesta. Se on vuosien puurtamisen tulos ennen kuin säästöt saadaan sitä kautta.

Sitten toinen kysymys, johon valiokuntakaan ei ole puuttunut missään ponnassa eikä lausumassaan, on erityislukioitten kohtalo: musiikkilukiot, urheilulukiot, taidelukiot ja IB-lukio. Kun täällä on toinen opetusministeri paikalla, kiinnostaisi tietää, miten opetusministeriö aikoo ratkaista erityislukiokysymyksen, koska ne ilman muuta tarvitsevat suuremman kehyksen, koska samoista kehysrahoista maksetaan urheilulajien ohjaajien palkat ja musiikkilukioissa mm. soitinopettajien palkat jnp. Onko niille varattu erillistä määrärahaa?

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean, että täällä kiinnitettiin ihan merkittävään asiaan huomiota: Erityislukiot tosiaan jäivät valiokuntakäsittelyssä pois. Toivoisinkin, että opetusministeriö kiinnittäisi huomiota siihen, että nämä eivät jäisi pelkästään kuntien vastuulle, vaan että myös valtion rahoitukset tulisivat riittävinä, koska niillä on hyvin suuri merkitys, musiikki-, taide- ja liikunta- ja muilla lukioilla.

Haluan todeta ed. Virrankosken puheenvuoron johdosta, että valiokunnassa oli kuultavana asiantuntija myös nuorisostaan koulutukseen

liittyvässä asiassa, joka on vaikea. Eli nyt, kun ammatillisesta oppilaitoksesta valmistuu oppilaita, jotka siirtyvät opiskelemaan lukiossa aineita, niin heillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia päästä ylioppilaskirjoituksiin ja -kokeisiin mukaan. Tähän valiokunta kiinnitti huomiota tosin aika lyhyellä lausumalla, jonka mukaan ammatillisten oppilaitosten oppilaiden, jotka opiskelevat myös lukiossa, mahdollisuudet joustavasti osallistua ylioppilaskirjoituksiin tulee selvittää.

Toivoisinkin, että kun täällä on yksi ministeri paikalla, hän ottaisi tämän asian vakavasti ja kun aikanaan kokeiluluontoiset nuorisostaan koulutukset vakinaistuvat, silloin tämä asia olisi sellaisessa järjestyksessä kuin kuuluisikin.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitykseen laiksi lukiolain muuttamisesta sisältyy ehdotus itsenäisen opiskelun lisäämisestä lukioissa lukuvuoden 94—95 alusta. Muutoksen tavoitteena on, että lukion kustannuksia saataisiin vähennettyä toimeenpiteen seurauksena noin 50 miljoonaa markkaa vuodessa. Tällöin valtionosuusmenot vähenisivät noin 30 miljoonaa markkaa.

Arvoisa ministeri, onko tämä oikein? Onko oikein, että jälleen hallitus leikkaa koulutuksesta? Jälleen hallitus leikkaa siitä pääomasta, jonka varaan Suomen kehitys ja tulevaisuus ja rakenteellinen uudistus pitäisi rakentaa. Jälleen olemme huolestuneita siitä huolestuttavasta hallituksen linjasta, jolla se kohdistaa säästölakeja koulutukseen ja opetukseen. Sinänsä asiantuntijat ovat pitäneet tätä muutosta erittäin positiivisena ja tervetulleena, ja siitä varmasti kaikki ovat yksimielisiä. Mutta on uskomatonta, että 6 prosentin leikkaus, jota jälleen hallitus esittää, täällä menee yksimielisesti läpi. Minä toivon ja vihreät toivovat ja oppositio varmasti toivoo, kuten myös hallituspuolueiden enemmistö toivottavasti toivoo, että tämän kaltaisia säästölakeja, jotka kohdistuvat koulutukseen ja sitä kautta opiskelijoihin, ei enää tähän saliin tulisi. Sen johdosta vihreä eduskuntaryhmä sekä myös sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat tehneet hylkäysesityksen 21 §:ään. Tällaista leikkausta me emme voi hyväksyä.

Haluan tässä yhteydessä tuoda esille myös mielestäni erittäin hyvät kymmenen kohtaa, jotka Kastellin lukio, luokaton lukio kokeiluna 1.8.1986 lähtien ja luokaton 1.8.1987 lähtien, on valiokunnalle tuonut tiedoksi. Tätä kautta haluan, että myös eduskunta ja kaikki kansanedus-

tajat saavat tietoon, mitä Kastellin lukiossa ajatellaan tästä asiasta. Täällä sanotaan näin:

”Luokaton lukio tukee yksilöllistä opiskelua.

Lukiossa ei ole itsenäisen opiskelun vuoksi syntynyt säästöjä, koska itsenäisesti opiskellut kurssit ovat olleet oppilaiden yksilöllisiä valintoja. Samaa kurssia on lukuvuoden aikana suorittanut itsenäisesti korkeintaan 4–5 oppilasta, jolloin kyseisen kurssin opetukseen on osallistunut vielä noin 30 oppilasta.

Itsenäiseen opiskeluun liittyy myös ohjausta ja suullinen kuulustelu tuntioiskelua korvaavasta teoksesta tai tutkielman korjaaminen. Kokeilussamme opettajat ovat saaneet korvausta tästä lisätyöstä. Näin ollen yksilöllisestä itsenäisestä työstä on aiheutunut pikemminkin kuluja kuin säästöjä. Olisi vastoin luokattoman lukion joustavuuden ja yksilöllisyyden periaatteita, jos säästöjen vuoksi jätettäisiin kokonaisia kursseja itsenäisen opiskelun varaan.

Lukiolaiset ovat nuoria, iältään 16–18-vuotiaita. Kaikilla lukiolaisilla ei ole vielä itsenäisen opiskelun vaatimaa kypsyyttä. Osa lukiolaisista tarvitsee tukiopetusta normaalin tuntityöskentelyn lisäksi.” Ja tämä on mielestäni erittäin tärkeä kohta, että kaikki opiskelijat eivät suinkaan ole kehitykseltään, kuten tässä todetaan, valmiita yksityiseen opiskeluun.

”Koulun sisällä syntyisi oppiaineiden kesken eriarvoisuutta, jos esimerkiksi ns. vaikeiden aineiden, kuten vieraiden kielten ja matematiikan, kaikissa kurseissa annettaisiin opetusta ja muita aineita määrättäisiin opiskeltaviksi ilman opetusta.

Suunniteltu lukion laskennallisten tuntimäärien supistaminen on myös jyrkässä ristiriidassa lukion valinnaisuutta lisäävän tuntijaon kanssa. Valinnaisuuden toteuttaminen vaatii riittäviä tuntimääräresursseja.

Lukion käyttökustannusten laskennallisen valtionosuuden pienentämistä suunniteltaessa ei ilmeisesti myöskään ole otettu huomioon ylioppilastutkintotyöryhmän mietintöä, jossa esitetään pidettäväksi kahden tason kokeet ensimmäisessä vieraassa kielessä ja toisessa kotimaisessa kielessä. Tämä sekä myös suunnitellut suullisen kieli- taidon kokeet edellyttävät myös syventävien kurssien tarjoamista eli opetuksen lisäämistä nykyisestä.

Ylioppilastutkintoa suunnitellaan uudistettavaksi myös siten, että reaalikokeessa tutkinto voidaan suorittaa vain yhdessä aineessa. Nuorten oppilaiden on entistä vaikeampi orientoitua tekemään pitkäjänteisesti suunnitelmia. Jokaisen pi-

täisi toki saada ylioppilastutkintoaineessaan kaikki mahdollinen koulun antama tuki, jota itsenäinen opiskelu ei kaikille oppilaille ole.

Opetukseen käytettävän tuntimäärän supistaminen uhkaa jo vakinaisiakin opettajavirkoja. Lukion opetuksen taso laskee, jos opetusta ei kyetä hoitamaan vakinaisten pätevien opettajien voimin.

Olemme koulun puolella huolestuneita, että valtionosuuksia leikataan ja myös kunnat omilla toimenpiteillään supistavat koulun käytössä olevia määrärahoja. Miten voidaan taata nuorillemme ja maallemme tärkeä koulutuksen hyvä taso?”

Mielestäni tämä selvitys tämän uudistuksen sisällöstä ja hallituksen ajatuksista osoittaa selkeitä kysymyksiä, joihin varmasti eduskunta haluaa vastauksia ministeriltä.

Arvoisa puhemies! Tältä osin ilmoitan, että myös vihreä eduskuntaryhmä tulee toisessa käsittelyssä esittämään 21 §:n hylkäämistä ja näin olemaan mukana siinä kehityksessä, mitä oppositio yhteisesti ajaa.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin ed. Tykkyläisen puheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoron. En tiedä, oliko kuullun ymmärtämisessä jotain vikaa, kun ymmärsin hänen puheenvuorostaan, että hän toi esille, ettei ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla olisi mahdollisuutta osallistua ylioppilaskirjoituksiin. Ongelmahan oli siinä, ettei ole yhtä aikaa mahdollisuutta osallistua, kun lukiolaiset osallistuvat.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rädylällä oli varsin seikkaperäinen, selkeä puheenvuoro. Voin yhtyä hänen käsityksiinsä.

Hän toi esille myös erään merkittävän lausunnon, joka sivistysvaliokunnassa oli käsitellyssä, Kastellin lukion rehtorin lausunnon. Kastellin lukio muuten sijaitsee Oulun kaupungissa. Minäkin yhdyn siihen toiveeseen, että ministeri Isohookana-Asunmaa, myös oululainen tai kuitenkin lähellä Oulua asuva, voisi vastata näihin pariin Kastellin lukion lausunnossa olevaan seikkaan, jotka erittäin selkeästi osoittavat sen, että hallituksen perustelut ovat täyttä pötypuhetta siinä, että itsenäiseen työskentelyyn siirtymisestä syntyisi säästöä, jos siirtyminen tapahtuu niin, että sillä ei loukata oppilaiden oikeuksia. Kastellin lukion rehtorihan toteaa, että ”Kastellin lukiossa ei ole itsenäisen opiskelun vuoksi syntynyt

säästöjä, koska itsenäisesti opiskellut kurssit ovat olleet oppilaiden yksilöllisiä valintoja.” Toinen kohta: ”Olisi vastoin luokattoman lukion joustavuuden ja yksilöllisyyden periaatteita, jos säästöjen vuoksi jätettäisiin kokonaisia kursseja itsenäisen opiskelun varaan.”

Siis hallituksen perustelut ovat täyttäneet pöytäpuhetta. Säästöjä ei synny, jos itsenäiseen työskentelyyn siirrytään sillä tavalla, että oppilaan oikeuksia ei loukata. Kokonaisia kursseja ei säästöjen vuoksi saisi itsenäiseen opiskeluun panna, varsinkaan oleellisen tärkeitä kursseja.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Lindqvistin puheenvuoroon haluan todeta asian tuntijalausuntoon viitaten epäoikeudenmukaisuuden, josta käytn puheenvuoroni:

”Kahdesta ikätoverista toinen päättää jatkaa opintojaan lukiossa ja toinen ammatillisessa oppilaitoksessa. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleva päättää ottaa lukiosta tärkeimmät ns. välineaineiden kurssit ammattiopintojen tueksi. Niinpä nämä kaksi opiskelijaa istuvat tunneilla samassa luokassa ja opiskelevat keskeiset aineet täsmälleen samalla tavalla. Kaikki sujuu hyvin, kunnes tulee ylioppilaskirjoitusten aika. Tällöin ilmeneekin, että lukion kirjoilla oleva opiskelija pääsee ylioppilaskirjoituksiin, sen sijaan ammatillisen oppilaitoksen kirjoilla oleva opiskelija ei pääse ylioppilaskokeisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaan. Hän pääsee kirjoittamaan vasta sen jälkeen, kun hän on suorittanut ammatitutkinnon.” Mielestäni tässä on selvä epäkohta, joka tulee korjata.

Ed. R y y n ä n e n : Arvoisa puhemies! Lukiolaki on myönteinen tuodessaan luokattomuuden, jota pitkään olemme toivoneet, ja kielteinen tietysti leikatessaan samalla tuntikehystä. Eihän tässä säästölakina mitään puolusteltavaa ole. Tarkoitus todella on tuntikehysten leikkausta korvata itseopiskelulla. Minusta on hyvin tärkeää, että sivistysvaliokunta kiinnittää huomiota oppilaanohjaukseen ja ponnella edellyttää, että turvataan resurssit itsenäisen opiskelun ohjaukseen, oppilaanohjaukseen. Oppilaanohjaus on sinänsä turvattu sekä lukioasetuksella että tuntijakopäätöksessä säädöksellisesti, mutta on tietysti hyvä resurssipuoleen kiinnittää huomiota.

Mietinnössä todetaan ihan oikein, että kaikilla lukiolaisilla ei ole vielä itsenäisen opiskelun vaatimaa kypsyysyttä. Tämä on ihan totta, ja sen takia opetusmenetelmiä ja -käytäntöjä pitäisikin kehittää

niin, että itsenäisempään opiskeluun totutetaan jo ennen lukiovaihetta myös alemmilla asteilla. Minusta tämä on haaste myös opettajan-koulutukselle ja opetusmenetelmien kehittämiseksi. Silloin voidaan saavuttaa myös säästöjä samalla tavoitteista tinkimättä.

Myös toinen valiokunnan ponsi määrällisestä sääntelystä on hyvä ja varmasti tarpeen. Siinä edellytetään, että sääntelyn purkamista seurataan ja tarvittaessa puututaan vinoutumiin, jos niitä syntyy. Nimittäin määrällisen sääntelyn purkamiseen tietysti liittyy tietyllä tavalla riski epäsuhtaisesta kehityksestä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten välillä. Sinänsä kuitenkin luokattomuus, joka tässä toteutetaan, parantaa yhteistyötä, mitä pitäisi tehdä lukioitten ja ammatillisten oppilaitosten välillä nimenomaan opiskelijan näkökulmasta.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Tämänkin lain perusteella lukio uudistuu vuoden 1994 syksystä monin tavoin. Luokattomuuden lisäksi myös tuntijaon muuttaminen valinnaisemmaksi, opiskelumenetelmien monipuolistaminen sekä ylioppilastutkinnon ja opetussuunnitelmien uudistaminen tulevat voimaan samana ajankohtana. Tämä suunta on toivottu ja erittäin tärkeä ja mahdollistaa lukion vapautumisen monilla tavoin. Paikallisia erityispiirteitä voidaan ottaa paremmin huomioon ja myös oppilaan oma lahjakkuus pystytään huomioimaan opetuksessa. Mutta tämän täytyy merkitä myös jatkossa opettajan roolin muuttumista aktiivisemmaksi opiskelun tukijaksi. Myös minusta on erittäin tärkeää, että näillä uudistuksilla avataan merkittävästi ammatillisen keskiasteen ja lukion yhteistyömahdollisuuksia. Pariin asiaan haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota.

Säästöt, jotka lakiin sisältyvät, vaikeuttavat erityisen paljon pienten lukioiden mahdollisuuksia tarjota valinnaisuutta oppilailleen. Pyrimme valiokunnassa vaikuttamaan niin, että alle 70 oppilaan lukiot olisi voitu jättää säästöjen ulkopuolelle. Valitettavasti emme tässä onnistuneet.

Toiseksi kaikki nämä uudistukset, jotka ensi syksynä tulevat voimaan, korostavat opintojen ohjauksen merkitystä lukiossa. Mielestäni opetusministeriön on jatkossa hyvin tarkkaan seurattava tätä asiaa ja vaikutettava myös kuntiin niin, että opintojen ohjauksen resurssit todella turvataan.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Kun keskustelua lukiolain

muuttamisesta on seurannut, niin haluaisin aivan muutaman näkökohdan tässä lopuksi ottaa esille. Ensinnäkin on valitettavaa se, että tässä laissa on sekä hyvä että huono esitys, hyvä esitys luokkamuudesta ja myös itsenäisen työskentelyn lisäämisestä, ja huonoa on se, että resursseja joudutaan ottamaan pois.

Kuitenkin hyvin tärkeitä on se, että suomalainen lukio kehittää myös pedagogisia työtapojaan. Tässä mielessä haluaisin keskusteluun lisätä yhden näkökulman. Se on se, että opettajien täydennyskoulutuksella on erinomaisen suuri painoarvo tulevaisuudessa, sen lisäksi että oppilaanohjaukseen kiinnitetään huomiota, kun itsenäiseen työskentelyyn siirrytään, mikä on aivan välttämätöntä. Suomalainen kouluopetus sekä peruskoulussa että lukiossa on ollut aivan liian opettajakeskeistä ja on yhä edelleenkin.

Toinen näkökohta, joka tässä keskustelussa ei ole tullut esille, liittyy kuntien vastuuseen. Kun lukion valinnaisuus lisääntyy, kunnille tulee tästä myös automaattisesti lisää kustannuksia. Toivoo sopii, että varsinkin niissä kunnissa, joissa on useita lukioita, kunnat miettivät tarkasti, mihin resursseja lisää antavat ja minkälaista yhteistyötä lukiot keskenään tulevaisuudessa tekevät. Valinnaisuuden kannalta on aivan välttämätöntä, että resurssit kohdennetaan hyvin tehokkaasti.

Ed. R e n k o : Arvoisa puhemies! Lyhyesti toteaisin, että erityislukioiden osalta on määriteltä oppilaaksiottoalueeksi koko maa. Näin ollen kaupungeissa, joissa erityislukiot yleensä sijaitsevat, saattaa olla kaksi kolmekin erityislukiota. On mahdoton ja kohtuuton toive, että kunnallisella päätöksenteolla ja kunnallisilla veromarkoilla ruvetaan koko maan oppilaskoulutusvastuuta ylläpitämään. Sen takia on juuri erittäin tärkeää, että jatkossa vuoden 95 budjetin yhteydessä selvitetään, miten erityislukioiden toimintamahdollisuudet taataan jatkossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 274

Talousvaliokunnan mietintö n:o 48

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 48.

Keskustelu:

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Käsittävässä lakiehdotuksessa ehdotetaan Keran toimintaa muutettavaksi neljällä tavalla.

Ensinnäkin Kera Oy:lle on tarkoitus antaa valtuuksia vuoden mittaiseksi kokeiluajaksi rahoittaa Suomessa olevia pieniä ja keskiuuria yrityksiä myös sen toiminnan osalta, joka koskee näiden yritysten ulkomaisia hankkeita. Asiaan liittyi erinäisiä epäilyksiä siinä suhteessa, onko mahdollista antaa suomalaiselle rahoituslaitokselle tilaisuus subventoida yritystoimintaa kansainvälisissä hankkeissa. Valiokunta tarkasteli tätä asiaa asiantuntijoiden avulla ja vertaili ehdotusta Eta-sopimuksen määräyksiin subvention antamisesta ja totesi, että asia näyttäisi olevan kunnossa ainakin sillä edellytyksellä, että kysymys on lyhyehköstä kokeiluajasta.

Toiseksi lakiehdotuksessa ehdotetaan valtioneuvoston takausvaltuuksia jonkin verran nostettavaksi. Tämäkin ehdotuksen kohta näyttää tarpeelliselta ja ongelmattomalta.

Kolmas uudistuskohhta on salassapitovelvollisuuden muuttaminen Kera Oy:n osalta. Lakiehdotuksen mukaan Kera, jonka palveluksessa on runsaasti pätevää yritystutkijakuntaa, voi antaa luottamuksellisia tietoja muiden viranomaisten käyttöön tarkoituksessa, että nämä voivat tutustua asiakkaiden talousasioihin ilman suurempia mutkia. Tältäkin osin mietinnössä todetaan hallituksen esitys asianmukaiseksi.

Neljäs muutoskohta koski tukijärjestelmän laajuutta verrattuna nykyiseen Keran tukijärjestelmään. Hallitus ehdottaa, että kolmannella tukialueella, joka on muuttumassa ilmeisestikin lähiaikoina eduskuntaan tulevan aluepoliittisen lainsäädännön uudistamisen myötä, ei enää annettaisikaan yrityksille lisäkorkotukea. Samankaltainen tukitoiminnan rajoitus koskisi ensimmäisellä ja toisella vyöhykkeellä olevia rakennemuutosalueita, esimerkiksi toisella vyöhykkeellä Oulun kaupunkia.

Valiokunnan enemmistö yhtyi hallituksen esityksiin tuen rajoitustoimista, ja vähemmistö tältä osin liitti mietintöön vastalauseensa. Keskustelun ja äänestyksen kohteena oli siis suhtautuminen siihen, millä tavalla tulee lisäkorkotukea antaa yrityksille, joilla on sijainnin perusteella ilmeisestikin parhaat mahdollisuudet menestyä tulevaisuudessa. Enemmistö valiokunnassa tuntui

olevan sitä mieltä, että aluepoliittisten kehittyneisyys- ja menestymiserojen tasaamiseksi tukea rakennemuutosalueilla ja kolmannella tukiväyhykkeellä on syytä rajoittaa esityksen mukaisesti. Vähemmistö oli päinvastaisella kannalla ja katsoi, että tällainen rajoitus nykyisenä työttömyysaikana ei vastaa työllisyydestä huolehtivien pienten ja keski suurten yritysten menestymisen edellytyksiä.

Ed. S. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Viime vuoden puolella Kera-lakiin tuli monta merkittävää muutosta.

Ensinnäkin lainoitusvaltuuksia nostettiin viime vuonna 4 miljardista 5 miljardiin markkaan. Samalla tapahtui huomattava muutos Keran toimialueessa. Nyt lainoitusvaltuudet nousevat 6,7 miljardiin, eli vuodessa on tapahtunut nousua 2,7 miljardia markkaa.

Toinen merkittävä muutos, se, että Keran toimialueeksi määriteltiin koko maa, tapahtui myös viime vuoden puolella.

Nyt käsillä olevan Kera-lain muutoksen kautta toimialueeksi muodostuu vielä laajempi alue eli Kera kansainvälistyy. Yhtiö voi rahoittaa, jos tämä laki nyt hyväksytään, suomalaisten yritysten ulkomaisia hankkeita edellyttäen, että ne edistävät Suomessa tapahtuvaa tuotannollista toimintaa.

Hyvä näin. Eihän siinä sinänsä mitään, että haetaan uusia mahdollisuuksia parantaa ja tehostaa yritysten toimintaedellytyksiä. Mutta, ja tämä "mutta" on olennainen, jos toiminnalliset muutokset kuten toiminta koko maassa ja nyt kansainvälistyminen johtavat siihen lopputulokseen, että toimintaa supistetaan ja perusedellytyksiä viedään kotimaan perusalueilta, voidaan aivan perustellusti kysyä, mikä Keran rooli on tänä päivänä ja tulevaisuudessa, jos laki tässä muodossa hyväksytään. Tarkoitin tällä nimenomaan sitä, mihin valiokunnan puheenjohtaja viittasi, eli lain 11 §:ää. Tämä pykälä poistaa lisäkorkotuen Väli- ja Etelä-Suomen alueilta. Käytännössä tämä tarkoittaa siis sitä, että tuki poistuu kolmosväyhykkeeltä ja vuonna 92 voimassa olleilta toiminta-alueilta.

Lisäkorkotuella on ollut tarkoitus ja on tarkoitus se, että sillä kompensoidaan poistuneiden investointien käynnistysavustusten menetystä, joka kohdistuu nimenomaan näille samoille

alueille. Mitään järkeviä, perusteltuja näkemyksiä eikä edellytyksiä valiokunnan käsittelyaikana saatu sille, että lamasta pahimmin kärsivien alueiden mahdollisuuksia edelleen supistetaan.

Keran oman näkemyksen mukaan lisäkorkotuella on investointeja aktivoiva vaikutus nimenomaan kolmosväyhykkeellä. Tämän tuen poistuminen merkitsee käytännössä noin 1,5 prosentin koron kasvua yritysinvestoinneissa.

Nyt on pakko palauttaa mieleen 6. ja 7.10.1993 täällä eduskunnassa nähty tapahtumasarja. Siinä oli pääosissa yritystoiminta ja yritystoiminnan edellytykset. Mikäli oikein muistan, hallituspuolueitten kapinallisten lähtökohtana oli silloin yritystoiminnan edellytyksien parantaminen. Pääosassahan tässä edustajista oli ed. Saario. Pääministeri antoi vastauksen näihin vaatimuksiin, ja tämän vastaus piti sisällään yhden olennaisen asian, joka oli selvitysmiehen asettaminen pk-yritysongelmien ratkomiseksi. Tästä selvitysmiehestä ei taida olla kuin ajatus, ei siitä ainakaan eduskuntaan eikä talousvaliokuntaan minkäänlaista viestiä ole tullut.

Toinen, mitä pääministeri esitti, oli se, että hallitus teettää vielä tämän syksyn aikana erityisen selvityksen pk-yritysten tilanteesta. Päämääränä tämän selvityksen osalta oli ilmeisesti se, että toimenpiteet tulisivat voimaan myös ensi vuoden aikana, ja työllistämisen kynnnyksen alentamisella nähtiin mahdollisuuksia siihen, että työllisyyttä parannetaan ja se on paras keino työttömyyden torjumiseen. Tämä sanoma oli se, millä hallituspuolueitten kapinalliset palasivat kiltisti ruotuun ja hallituksen riviin.

Nyt hallitus tekee yrityspolitiikkaa. Se tekee sitä supistamalla mahdollisuuksia entisestäänkin vaikeimmassa asemassa olevien alueitten yrityksiänsä osalta. Kukaan kuulluista asiantuntijoista ei nähnyt tätä toimenpidettä järkevänä eikä perusteltuna. Päinvastaisia näkemyksiä esittivät kyllä kaikki asiantuntijat. Kera mm. oli hyvin yksiselitteinen siinä, ettei tässä suhdanteen tilanteessa ole mitään järkeä supistaa lisäkorkotukialuetta.

Hallitus ilmeisesti katsoo vain ja pelkästään tätä asiaa hallinnollisesta näkökulmasta, ja hyvin ilmeisesti tämän valmistautumisen takana on valmistautuminen puhtaasti EY-aluejakoon ja niihin päämääriin. Eduskunnan kannalta katsottuna tämä on ongelmallinen siinäkin mielessä, että nyt yritetään eduskunta panna hyväksymään etukäteen uudet aluepoliittiset aluejaot, ennen kuin kukaan edes tietää, mitä ne ovatkaan. Näin tämän lain kautta tapahtuu.

Aivan esimerkinomaisesti muutama näkökulma siitä, miten maakunnassa näillä Väli-, Keski- ja Etelä-Suomen alueilla tänä päivänä yritetään yritystoiminnan edellytyksiä parantaa. Oulun seudulla esimerkiksi Oulun seudun kunnat kansa-voivat tällä hetkellä oman pääoman ehtoista riskirahaa seudun vientipotentiaalia omaaviin yrityksiin nimenomaan Technoventuren kautta ja summa liikkuu 10 ja 15 miljoonan markan paikkeilla. Tässä ovat mukana Oulun kaupunki, Kempele, Oulunsalo, Haukipudas sekä Kiimingin kunta. Tässä on olennaista tietenkin se, että nyt tällä hallituksen lailla lisäkorkotuki viedään pois näiltä yrityksiltä. Toisen järjestelmän kautta, yhteiskunnan kautta, sinne yritetään panna rahaa. Samaten siellä on käynnissä pk-yritysten rahoitukseen liittyvä alueellisen takausrenkaan aikaansaaminen, jossa on Kera mukana, rahoitus- ja vakuutuslaitoksia sekä suurimpia yrityksiä. Lisäksi siellä on tällä hetkellä Oulun kaupunki puhtaasti tekemässä päätöksiä vientipotentiaalia omaavien pk-yritysten kasvuedellytyksien turvaamiseksi siten, että sinne sijoitetaan markkinointi- ja vientitoiminnan kehittämiseen rahaa yritysten osakkeitten kautta sekä sijoittamalla varoja taas Technoventuren kautta. Vastuu siitä on kaupungilla ja Keralla.

Näitä päätöksiä vastenhan näitä esityksiä pitää tarkastella. Kyse ei ole merkittävästä summasta. Suuruusluokka on vuositasona 10—15 miljoonaa. Se, mitä sillä saavutetaan mahdollisuuksien mukaan, on työpaikkoja satoja tai tuhansia. Etenkin kokoomuksen yrittäjäsiipi, ne, jotka olivat pari kolme viikkoa takaperin hyvin huolissaan samoista asioista, nyt olisi aika käytännössä myös olla tekemässä niitä päätöksiä, että edellytyksiä ei kavenneta täysin.

Ed. Luhtanen: Arvoisa puhemies! Vastalauseen allekirjoittajana haluaisin myös omasta puolestani tuoda esiin sen, että en voi hyväksyä hallituksen esitystä lisäkorkotuen poistamiseksi Etelä- ja Väli-Suomen alueelta. Korostan sitä myös, että tällä lisäkorkotuella nimenomaan näillä alueilla haluttiin pehmentää niitä vaikutuksia, joita investointi- ja käynnistysavustusten poistamisella samoilla alueilla on. En asiallisesti ja aluepoliittisesti pidä nykytilanteesta millään tavalla perusteltuna lisäkorkotuen poistamista juuri näiltä lamasta kärsiviltä alueilta, kuten Väli- ja Etelä-Suomen alueilta.

Niin kuin tuotiin esille ed. Korhosen puheessa, lisäkorkotuella on näyttänyt jo tähän mennessä olevan investointeja aktivoiva vaikutus nimen-

omaan näillä alueilla. Kun tämä valtiontaloudellisesti ei ole mitenkään päätähuimaavan kallista, toivoisi nyt todella, että Etelä- ja Väli-Suomen alueen kansanedustajat mieltäisivät, kun äänestävät asiasta, mitä tämä tarkoittaa alueen yrittäjien kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi työsopimuslain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 239

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 239 laiksi työsopimuslain 4 §:n muuttamisesta on aika outo esitys, kun sitä katsoo esimerkiksi sitä taustaa vasten, mitä viime aikoina on kovasti puhuttu, että työelämää pitää kehittää ja työelämän pelisääntöjä pitää kehittää jnp. Nyt kuitenkin hallitus esittää työsopimuslain 4 §:ää muutettavaksi siten, että enää ei ollenkaan tarvitsisi alle kuukauden työsuhteista antaa kirjallista työsopimusta. Työsopimuslain 4 § voimassa olevassa laissa edellyttää, että tällainen työsopimus, selvitys työsuhteen ehdoista, pyydettyä puolin ja toisin annetaan ja samoin annetaan myöskin kaikista määräaikaisista työsuhteista.

Jos katsomme kehitystä tähän aikaan vaikka Suomessa, niin hyvin paljon ovat lisääntyneet ja jatkuvasti ovat lisääntymässä lyhyet työsuhteet niilläkin aloilla, missä lyhyet työsuhteet ovat olleet harvinaisempia. Esimerkiksi rakennusalahan on ollut sellainen tyypillisesti ainakin, että siellä on ollut lyhyitä työsuhteita, mutta nyt esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alalla, muusikoiden töissä ja metsäaloilla on myöskin tällaisia työsuhteita.

Tätä lakiesitystä on perusteltu sillä, että se olisi EY-käytännön mukainen. Kuitenkaan EY-direktiivi ei edellytä meiltä tällaisen lainsäädännön tekemistä, vaan sen tulkinnasta olemme saaneet myöskin aivan toisenlaista tietoa. Selvitys löytyy valiokunnan vähemmistön vastalauseesta.

Hallituksen esitys siis rajaa tällöisen tiedon-
saantivollisuuden koskemaan vain niitä työ-
suhteita, jotka kestävät yli kuukauden. Jos me
ajattelemme käytännön elämää, mitä tapahtuu
työpaikoilla, olisi varmasti kaikkien edun mu-
kaista se, ennen kaikkea työnantajan edun mu-
kaista, mutta myöskin työntekijän edun mukais-
ta, että on selkeästi olemassa kirjalliset ehdot
siitä, mitä on tullut sovituksi, kun työpaikalle on
menty, minkälaisia työaikoja noudatetaan, miten
päivittäinen työajan sijoittelu tapahtuu, minkä-
laista palkkaa maksetaan jne. Säästytään to-
della monilta, monilta murheilta ja ristiriidoilta.

Outoon valoon tämä asia tulee siitäkin syystä,
että tällöinen käytäntö toimii tänä päivänä
hyvin suuressa osassa työpaikkoja. Hyvin suures-
sa osassa työpaikkoja se on jokapäiväistä käytän-
töä ja siitä on pelkästään hyviä kokemuksia.

Tähän lakiin sisältyy myöskin osittain työvoi-
man vuokrauskysymys. Erikoisesti Rakennus-
työläisten liiton edustajat ollessaan valiokunnas-
sa kuultavana esittivät syvän huolensa siitä, että
jos käy niin kuin nyt esitetään, että työvoiman
vuokraus muuttuu luvanvaraisesta ilmoitusvel-
vollisuuden alaiseksi, niin harmaat työmarkkinat
lisääntyvät. Asiantuntijakuulemisessa meille ker-
rottiin varsin pöyristyttäviäkin esimerkkejä siitä,
mitä näillä harmailla työmarkkinoilla on tapah-
tunut, erilaista epätervettä yritystoimintaa, jossa
esimerkiksi yhteiskunta on jäänyt täysin nuole-
maan näppejään kaikista verotuloista ja vakuu-
tuskasuksista. Esimerkiksi verot oli työntekijöiltä
peritty mutta jätetty kokonaan eteenpäin tilittä-
mättä.

Valiokunnan vähemmistö kiinnitti huolestu-
neena todella huomiota hallituksen esitykseen ja
niihin vaaroihin, joita lain johdosta on tulossa
jokapäiväiseen elämäämme eteen, jos laki halli-
tuksen esittämässä muodossa hyväksytään, ku-
ten nyt näyttää. Kuitenkin lain kolmannessa kä-
sittelyssä, arvoisa puhemies, tulemme ehdotta-
maan lain hylkäämistä.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa herra puhe-
mies! Hallituksen esitys on eräs niitä ihmeellisiä
esityksiä, joita nykyinen hallitus on tehnyt. Täs-
sähen on tarkoitus EY:n direktiivin turvin hei-
kentää maamme työntekijöitten asemaa.

Nykyinen, voimassa oleva laki antaa suojan
tänä päivänä siinä, että tehdään työsopimus sit-
ten suullisesti tai kirjallisesti, kumpikin sopimus-
puoli on velvollinen aina antamaan kirjallisen
todistuksen työsuhteesta sovitusta ehdoista.
Hallituksen esitys lähtee siitä, niin kuin edellä

puhunut ed. Rimmi myös sanoi, että alle kuukau-
den työsuhteista ei enää tarvitse tätä tehdä. Kun
EY:n direktiivi lähtee siitä, että yhteisön tasolla
on tarpeellista asettaa yleinen vaatimus, että jo-
kaiselle palkatulle työntekijälle on annettava
asiakirja, josta käyvät ilmi tiedot hänen työsopi-
muksensa tai työsuhteensa keskeisistä ehdoista,
on luonnollista, että jos Suomessa aiotaan tämän
direktiivin varjolla heikentää voimassa olevaa
lainsäädäntöä, niin näinhän asia ei voi olla.

On luonnollista, että herää kysymys, kenen etu
on, ettei työnantaja tai työntekijä tiedä, mitä on
sovittu. Se aiheuttaa lukuisia turhia riitatapauk-
sia sitten työelämässä, kun jälkikäteen riidellään
siitä, mitä on sovittu. Jos tällainen käytäntö, joka
nykyisessä lainsäädännössä on, toimii moitteet-
tomasti, miksi hallituksen esitys yleensä on an-
nettu? Tämän tarkoituksena nähtävästi on vain
se, että yritetään heikentää, niin kuin edellä tote-
sin.

Myös valiokunnassa, kun oli eri asiantuntijoi-
ta kuultavana, SAK:n oikeuspoliittinen osasto
antoi hyvin laajan lausuntonsa tältä osin ja totesi
lausunnossaan mm., että hallituksen esitys sisäl-
tää nykyllä lainsäädäntöön huononnuksia, joihin
edellä jo viittasin. Myös SAK:n lausunto sisältää
sen, että EY-direktiivi ei oikeuta huonontamaan
kansallista lainsäädäntöä, ja uskoisin, että ne
henkilöt, jotka kyseiselläkin osastolla toimivat,
ovat hyvin paljon olleet Eta- ja EY-lainsäädän-
töön tutustumassa ja ehkä työstämässäkin sitä,
ovat varmasti asiantuntijoita.

Myös SAK lausunnossaan kiinnittää huomio-
ta siihen, että hallituksen esitys ei perusteluissaan
sisällä perusteluosia, miksi on tarkoitus nykyistä
työlainsäädäntöä heikentää. Olisi ollut reilua ja
rehellistä myös hallituksen esityksen perustelui-
hin liittää perustelut sille, miksi näin on haluttu
esittää.

Niin kuin ed. Rimmi puhui aikaisemmin, jo-
kainen tiedämme sen, että lyhyet työsuhteet tule-
vat jatkossa lisääntymään hyvin voimakkaasti.
Sen vuoksi nykyinen lainsäädäntö olisi paljon
parempi kuin hallituksen esitys. Siksi me emme
tule sitä hyväksymään ja tulemme lain yksityis-
kohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan siihen
muutoksia. Mikäli niitä ei sitten hyväksytä, tu-
lemme ehdottamaan lain hylkäämistä kolman-
nessa käsittelyssä.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Ed. Rimmin ja
ed. P. Leppäsen puheenvuorojen johdosta haluan
huomauttaa, että kyseessä on Eta-laki ja suhteel-
lisen raskasmuotoisen työsopimuksen vaativa

laki, jonka mukaan työsopimus on annettava aina ilman pyyntöä yli kuukauden jatkuvassa työsuhteessa. Sanoisin, että hallituksen esityksen tarkoitus on joustavoittaa, niin että lyhytaikaisia työsuhteita voisi helpommin syntyä, ja edelleenkin vapaamuotoisesti voidaan työehtosopimukset tai työsopimukset sopia. Uskoisin, että myös työnantaja mielellään sopii, jos ehdot poikkeavat normaalista työehtosopimuksesta, koska on useimmiten työnantajan etu, että ehdot ovat selvillä, koska työntekijää kuitenkin yleiset työehtosopimukset turvaavat.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Komille täytyy tehdä kaksi huomautusta. Kun hän toivoo, että laki toisi joustavuutta, miksi säätää sellaista lakia, kun tämän päivän lainsäädäntö on jo parempitasoinen? Kun ed. Komi totesi myös sen, että tämä on Eta-laki, niin Eta-lait eivät velvoita suomalaisia heikentämään nykyistä voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Nykyisessä laissahan lähdetään siitä, että molemmat osapuolet saavat työsopimuksen sisällöstä tiedon, mikäli haluavat. Sehän on ”mikäli haluavat”. Ellei halua sitä, niin sitä ei tarvitse kummankaan osapuolen antaa.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Nykyinen laki edellyttää, että vain pyynnöstä annetaan työsopimusehdot työntekijälle. Uusi laki lähtee siitä, että se on ehdoton velvoite. Näen, että on ihan eri asiasta silloin kysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys n:o 289 ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen hyväksymisestä

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Ilmastomuutosta koskeva Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimus on varmasti strategisesti kaik-

kein merkittävimpiä asioita tiellä kohti ekologisti ja sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta. On ilahduttavaa, että Suomen hallitus on halunnut sen tuoda eduskuntaan, vaikka sen ei periaatteessa olisi ollut mikään pakko sitä tänne tuoda. Tällä tavalla eduskunta pääsee laajasti käsittelemään sopimusta ja miettimään, minkälainen olisi tämän sopimuksen edellyttämä kansallinen toimintapohja.

On kuitenkin tullut jo tässä vaiheessa esille, että hallituksessa ei ole suhtauduttu riittävällä vakavuudella sopimuksen saattamiseen suomalaisen käytäntöön ja lainsäädäntöön sekä yhteiskuntapolitiikkaan. Hallitus esittää perustelustensa energiaselonteossa, josta keskustelimme viime viikolla. Siinä hallitus antaa ymmärtää, että Suomi pyrkii vakiinnuttamaan nettoliiksidipäästönsä vuoteen 2000 mennessä mutta ilmoittamatta lainkaan, mille tasolle. Rion ilmastopimuksen hengen ja kirjaimen mukaista on, että teollisuusmaat pyrkivät vakiinnuttamaan omat päästötään vuoteen 2000 mennessä vuoden 1990 tasolle, ja tätä voidaan pitää ehdottomana minimivaatimuksena myös Suomen kaltaiselle teollisuusmaalle, joka on omalta osaltaan hyvin voimakkaasti pahentamassa ilmastomuutosta. Eduskunnan tulisikin edellyttää, että tätä tavoitetta täsmennetään ja tiukennetaan, jotta ylipäättänsä voitaisiin odottaa, että maailmassa muutkin suhtautuvat vastuullisesti yhteiseen ilmakehäämme.

On ilmennyt selviä ongelmia siinä, miten kansainvälisellä tasolla Rion ilmastopuolustusta on lähdetty työstämään. Joulukuun 6–9 päivänä kokoontuvat maailman laajuisen ympäristörahaston osanottajamaat Kolumbiaan keskustelemaan tästä hyvin keskeisestä rahastosta, jonka tarkoitus on kanavoida kehitysmaille annettavat avustukset ilmasto- ja luonnon monimuotoisuus-sopimuksien täytäntöön panemiseksi. On ilmenyt, että Suomenkin edustajien olisi tässä konferenssissa toimittava painokkaammin, kuin mihin tähän asti on päästy.

Tämän rahaston uudelleenjärjestelyssä ja hankkeiden käynnistämisessä ei ole mitään syytä kiirehtiä ennen kuin sille on hyväksytty selkeät hankestrategiat. On ollut ongelmana, että tämä rahasto on liian kiinteästi yhteydessä Maailmanpankkiin ja YK:n kehitysrahastoon. Nimittäin päätöksentekojärjestelmä on ollut liian monimutkainen ja tehoton, ja sitä paitsi hyvin tunnetaan Maailmanpankin mieltymys megalomaaniin jättihankkeisiin, jotka toisinaan ympäristönsuojelun nimissä onnistuvat saamaan aikaisiksi

melkoisia sosiaalisia ja ekologisia katastrofeja. Tämän maailman laajuisen ympäristörahaston tulisikin ensisijaisesti tukea sellaisia hankkeita, joilla pureudutaan perin pohjin ympäristöongelmien syihin.

Yksi esimerkki ristiriitaisesta toiminnasta Maailmanpankin ja YK:n kehitysrahaston osalta on Intian energiasektori. Maailmanpankki on myöntänyt tälle maalle tänä vuonna energiasektorilainan, josta 99 prosenttia käytetään kivihiilivoimalaitoksiin ja vain 1 prosentti uusiutuviin energialähteisiin, ja minkäänlaista rahoitusta ei ole myönnetty energian käytön tehostamiseen ja energian säästöön, joka olisi varmasti keskeinen väline ilmastonsuojelussa.

Kansalaisjärjestöjen osallistumista ei ole mahdollistettu siinä määrin kuin pitäisi. Nykyäänhan yleisesti tunnustetaan, että kansalaisjärjestöt ovat melkoisia asiantuntijoita ympäristökysymyksissä. Odotan, että Suomen edustajat Kolumbiassa pidettävässä konferenssissa tarttuvat määrätietoisemmin tehtävänsä.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että Rion ilmastomuutosta koskeva sopimus voitaisiin yhtä hyvin lähettää ympäristövaliokuntaan ja sille sitten ulkoasiainvaliokunnan ja talousvaliokunnan tulisi antaa lausuntonsa. Teenkin ehdotuksen, että näin tapahtuisi. Siis ilmastopösimuksen sovitaminen kansalliseen toimintaan tulee viedä ympäristövaliokuntaan, lausunnot ulkoasiainvaliokunnalta ja talousvaliokunnalta.

Perustelen tätä sillä, että kyse on todellakin hyvin pitkälle kansallisesta toimintaohjelmasta, ja kun näin on, on substanssiasiantuntemus keskeinen. Sitä paitsi ulkoasiainvaliokunnan rooli ei tässä asiassa ole niin oleellinen, että sen tulisi antaa mietintönsä asiasta eduskunnalle, siitä syystä, että hallituksenahan ei olisi ollut pakko tuoda asiaa eduskunnan käsiteltäväksi eikä kyse siinä mielessä ole mistään kansainvälisestä sopimuksesta tässä käsittelyssä. Ymmärrän, että valtiopäiväjärjestyksen 48 §:ää, jossa käsitellään ulkoasiainvaliokunnan roolia valtiosopimuksissa, voitaisiin yhtä hyvin tulkita niin, että ympäristövaliokunta voi asiasta antaa mietintönsä: "Tavanomaisen ja sisällöltään jonkin muun erikoisvaliokunnan toimialaan kuuluvan valtiosopimuksen hyväksymistä tai voimaan saattamista koskeva asia voidaan kuitenkin lähettää asianomaisen valiokunnan valmisteltavaksi."

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Nyt esittelyssä oleva ilmastopösimus on kaikkein tärkein YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin te-

kemistä sopimuksista. Sopimus kehottaa vähentämään hiilidioksidia ja muita kasvihuonekaasuja. Tavoite koetaan niin konkreettiseksi ja kasvihuoneilmiö niin vakavaksi uhaksi koko maapallolle, ettei sen torjumisen tarpeellisuudesta enää kiistellä ja jopa Yhdysvallat allekirjoitti kyseisen sopimuksen Rion konferenssissa, päinvastoin kuin kävi toisen tärkeän sopimuksen, biodiversiteettisopimuksen, kohdalla.

Sopimus on alkuvaiheen määräyksiltään huomattavasti löysempi kuin esimerkiksi Euroopan yhteisön nykyinen ilmastopolitiikka. Tämän sopimuksen heikkous on siinä, ettei se määrittele tarkkoja ja sitovia päästörajoja sekä aikatauluta-voitteita. Nämähän jätettiin pois sopimuksesta nimenomaan Yhdysvaltain vaatimuksesta, ja siihen perusteena ehkä on se, että Yhdysvaltain hiilidioksidipäästöt ovat suuremmat kuin minkään muun maan maailmassa. Yhdysvaltojen politiikkaa onkin syytetty hyvin itsekkääksi, ja sitä se todellakin on. Hyvän vertailukohdan tälle kysymykselle asettaa se, että esimerkiksi toinen teollisuusmahti Japani olisi ollut valmis sitoviin päästörajoihin jo tämän sopimuksen yhteydessä. EY ja Japani olisivat olleet valmiit sitovasti sopimaan kyseisessä sopimuksessa olevan suosituksen sijasta, että teollisuusmaat vähentävät päästönsä vuoden 1990 tasolle vuoteen 2000 mennessä. Samanaikaisesti kehitysmaat pyrkivät vähentämään päästöjään. Totta kai on sanomattakin selvää, että teollisuusmaiden on oltava tiukempia ja kovempia toimitissaan päästöjen vähentämiseksi.

Toivoa kuitenkin on, että myös Yhdysvallat tulee mukaan näihin sitoviin tavoitteisiin. Kokouksen jälkeen Yhdysvaltain ympäristöviraston johtaja toivoi, että ilmastopösimus kehittyisi samalla tavalla kuin ohenevan otsonikerroksen turvaksi tehdyt kansainväliset sopimukset. Ensimmäinen tällainen sopimushan solmittiin vuonna 1980 Wienissä hyvin löyhänä ja periaatteellisenä. Sitovampi sopimus tehtiin Montrealissa vuonna 1987 ja senkin jälkeen sopimusta on edelleenkin tiukennettu. Yhdysvaltain kannan positiiviseksi muuttumisestahan kertovat myös tämän esityksen perustelut, joissa todetaan, että USA:n hallitus on valmis sitoutumaan samoihin tavoitteisiin, jotka EY on ilmastopolitiikassaan asettanut.

Hyvin tärkeää roolia näyttelee todennäköisesti vuonna 1995 pidettävä konferenssi, joka tarkemmin määriteltynä pidetään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Konferenssissa on tarkoitus sopia avoimiksi jääneistä kysymyksistä ja täsmentää sopimusta. Todellakin toi-

von, kuten ed. Hautalakin on toivonut, että Suomi ottaa siinä konferenssissa hyvin aktiivisen roolin, ja ennen kaikkea uskon, että eduskunnalla on hyvin paljon lausuttavaa nimenomaan näihin kysymyksiin.

Ilmastopöytäkirjan voimaantulohan edellyttää 50 maan ratifiointia. Lokakuun loppuun mennessä sopimuksen oli ratifioinut 36 valtiota, ja uskotaan, että se voidaan saattaa voimaan jo vuoden 1994 alussa. On hyvin tärkeää, että Suomi ehtii kansallisesti ratifioida sopimuksen ennen kuin se tulee kansainvälisesti voimaan.

Sopimuksen sitoumusten täyttäminen asettaa erityisvaatimuksia Suomelle. Tehtävä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole mitenkään helppo eikä sitä todellakaan helpota se, että Suomessa on tuore uusi energiapolitiittinen strategia, johon ei sisälly ydinvoiman lisärakentamista. Varmastikin monien tiedossa on se, että itse nykyisellään kannatan ydinvoimaa ja olen kannattanut esimerkiksi viime äänestyksissä nimenomaan hiilidioksidipäästöjen vähenemisen toivossa. Mielestäni ydinvoimaa olisi tarvittu ei siis vain lisäenergian tuottamiseksi vaan myös nykyisiä hiilivoimaloita korvaamaan.

Vaikka ydinvoima ei energiastrategiaan lähitulevaisuudessa kuulukaan, uskon, että kansallisesti kuitenkin ponnistellaan ja päästään näihin tavoitteisiin, jotka sopimuksessa asetetaan. Onhan eduskunnassakin jo hyvä alku käsittelyssä eli esitys hiilidioksidipäästöihin perustuvasta energiaverosta, joka ohjaisi kulutusta ja tuotantoa kestävämpään suuntaan.

Rion kokouksen keskeinen merkitys ei kuitenkaan ole näissä allekirjoitetuissa hyvää tarkoittavissa julistuksissa ja kokouksen poliittisissa kompromisseissa, vaan suurin merkitys on maailman huomion kohdistamisessa ympäristökysymyksiin. Nimenomaan toivoisin, että Suomessa voitaisiin käydä laajaa perusteellista keskustelua tästä aiheesta. Toivon myös, että eduskunnalla olisi mahdollisuus ja aikaa todella paneutua tähän kysymykseen. Sen vuoksi pidänkin hyvin omituisena sitä, että tämä sopimus esitetään valmisteltavaksi ulkoasiainvaliokunnassa. Mielestäni sopimus voitaisiin hyvin lähettää ympäristövaliokunnalle pääasiallisesti valmisteltavaksi. Ympäristövaliokunnalla on tähän riittävä substanssiantuntemus ja itse asiassa tällä hetkellä enemmänkin kuin paljon aikaa lausunnon muotoiluun.

Arvoisa puhemies! Tästä syystä kannatan ed. Hautalan tekemää ehdotusta siitä, että sopimus lähetettäisiin valmisteltavaksi ympäristövalio-

kuntaan, jolle talous- ja ulkoasiainvaliokuntien tulisi antaa lausuntonsa. Toivon, että eduskunta tähän ehdotukseen myös laajemmin yhtyisi, koska se todellakin on meidän päätettävissämme oleva asia.

Ympäristöministeri Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien pöytäkirjan ratifiointiksi. Sopimuksen eduskuntakäsittely ei juriidisesti olisi ollut välttämätöntä, mutta olen yhdessä hallituksen kanssa katsonut, että on paikallaan vuosikymmenen merkittävimmän ympäristösopimuksen ollessa kyseessä antaa myös eduskunnalle tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta ja osallistua sopimuksen sisällön käsittelyyn ja sen toimeenpanemiseen.

YK:n ympäristö- ja kehityskokouksen päätösten toteuttamisessa ja toimeenpanossa tällä hetkellä on ensisijaisesti kyse kansallisesta toiminnasta ja kotona tehtävistä harkinnoista ja valinnoista. Siksi siihen tarvitaan myös mahdollisimman laaja poliittinen yksimielisyys ja tuki taakse. YK:n ympäristö- ja kehityskokouksen päätösten valmistelu ja käsittely on useimmissa Euroopan maissa läpikäynyt eduskunnan käsittelyn. Aika useissa maissa valmisteluvastuut ovat kuuluneet myös ympäristöasioista vastaavalle ministeriölle ja ympäristöasioista vastaavalle valiokunnalle.

Uskon, että tässä yhteydessä, kun sopimusta on tällä aiemmissakin keskusteluissa siteerattu kovin eri tavalla, lienee aiheellista käyttää lyhyt puheenvuoro, jossa kertaan lyhyesti sopimuksen sisältöä ja toimeenpanoa.

Sopimus on luonteeltaan pöytäkirja, jonka alaisuudessa järjestetään kansainvälinen yhteistyö ilmastomuutoksen hidastamiseksi ja muutoksesta aiheutuvien haittojen torjumiseksi. Sopimuksen vakaana pitkän tähtäyksen tavoitteena on vakiinnuttaa ihmisen toiminnasta aiheutuvat ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuudet sellaiselle tasolle, että luonto kykenee niihin sopeutumaan. Hallitusten välisen ilmastomuutospaneelin esittämien arvioiden mukaan kasvihuonekaasupäästöjä tulisi vähentää noin 60 prosentilla 50 vuoden aikana globaalisti, ja jos otamme huomioon kehitysmaiden oikeutetut kehitystarpeet, tämä vaatimus merkitsee noin 80 prosentin vähennystarpeita teollistuneissa maissa.

Sopimus velvoittaa kaikki maat ryhtymään toimenpiteisiin ilmastomuutoksen torjumiseksi. Ensimmäisenä tehtävänä on tehdä selvitys kasvihuonekaasupäästöjen ja niitä sitovien

ekosysteemien määräästä ja laatia päästöjä ja nieluja koskeva kansallinen toimintaohjelma ilmastomuutoksen hidastamiseksi ja sen vaikutuksiin sopeuttamiseksi. Tämän lisäksi teollisuusmaille asetetaan erityinen velvoite. Teollisuusmaiden toimintaohjelmien tarkoituksena on osoittaa, että ne toimivat edelläkävijöinä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ja niitä sitovien nielujen ylläpitämisessä ja lisäämisessä pitkällä tähtäyksellä.

Sopimuksen sisältö ja luonne on todella pitkän tähtäimen tavoitteita asettava ja konkreettiseen valmisteluun velvoittava. Se, mitä aiheellisesti on arvosteltu sopimuksen löysyydeksi lyhyellä aikavälillä, on sen joustoelementit, eikä tämä muuta sopimuksen pitkän tähtäimen velvoitetta pysyväksi tuotanto- ja kulutustapojen muuttamiseksi ja ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi.

Teollisuusmaat tunnustavat, että kasvihuonekaasupäästöjen palauttaminen aikaisemmalle tasolle kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä edistäisi ilmastomuutoksen hidastamista. Tavoitteeksi asetetaan, että saavutettaisiin noin vuoden 1990 taso. Ohjelmia laadittaessa otetaan huomioon sopimuspuolten väliset erot lähtökohdatilanteessa: talouden rakenteessa, taloudellisissa voimavaroissa ja käytettävissä olevassa teknologiassa. Ohjelmat laaditaan kuuden kuukauden kuluessa sopimuksen voimaan astumisesta. Sopimuspuolet voivat toteuttaa sitoumuksiaan yksin tai yhdessä toisen sopimuspuolen kanssa. Esimerkiksi Suomi voi toteuttaa sitoumuksiaan energiatehokkuutta ja hiilidioksidipäästöjen vähentämistä ja metsitystä koskevien yhteishankkeiden avulla lähialueilla tai kehitysmaissa.

Teollisuusmaiden sitoumukset velvoittavat Suomea toimimaan suunnannäyttäjänä pitkällä tähtäyksellä. Lähitulevaisuudessa sopimus velvoittaa Suomea tekemään päästöjä ja nieluja koskevat laskelmat ja kansallisen toimintaohjelman.

Ympäristöministeriö on teettänyt laskelmat kasvihuonekaasupäästöistä ja metsistä. Ministeriön tarkoituksena on asettaa joulukuun aikana työryhmä valmistelemaan Suomen toimintaohjelmaa toisen hiilidioksiditoimikunnan mietinnön pohjalta. Toimikunnan on määrä jättää mietintönsä joulukuun loppuun mennessä.

Lisäksi sopimus velvoittaa Suomea palauttamaan kasvihuonekaasupäästöt aikaisemmalle tasolle. Tämän velvoitteen tärkeän osan hallitus on vahvistanut kahteen kertaan energiaselonteossaan vuonna 1992 ja tänä vuonna. Hallituksen esityksen mukaan energiantuotannon hiilidioksidipäästöt vakiinnutetaan kuluvan vuosikym-

menen loppupuolella. Parhaillaan esitystään viimeistelevän toisen hiilidioksiditoimikunnan mukaan muiden kasvihuonekaasupäästöjen vakiinnuttaminen, jopa vähentäminen, vuosikymmenen loppuun mennessä on mahdollista, muutenkin tarpeellista ja osittain jo vireillä.

Ilmastositomuksen velvoite sekä vertailuvuoden että tavoitevuoden osalta on tarkoituksellisesti joustava. Sopimuksessa tavoitevuodeksi asetetaan kuluvan vuosikymmenen loppu. Vertailuvuosi on myös joustava siten, että ohjelman tavoite on vuosi 1990. Tavoitetta voidaan pitää ohjeellisena, mutta ei sitovana. Sen sijaan on tärkeää, että Suomi varautuu pitkällä tähtäyksellä vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä ja lisäämään luonnon, soiden ja metsien, hiilivarastoja ja metsien hiilensitomiskykyä.

Energiatuotannon ja -kulutuksen päästöt ovat vuonna 1990 olleet noin 54 miljoonaa tonnia. Hallituksen energiapoliittisen selonteon pohjana olevan, sähköön kysynnän ja hankinnan näkymiä koskevan, perusvoimavaihtoehtoja koskevan selvityksen mukaan päästöt vakiintuisivat vuosikymmenen loppupuoleen mennessä 66–68 miljoonaan tonniin maakaasuun tai hiilivoimaan perustuvasta energiaratkaisusta riippuen. Tämä edellyttää nykyisen energiansäästöohjelman toteuttamista ja maakaasun, vesivoiman ja bioenergian käyttöä. Hallitus on päättänyt esittää lähikuukausina bioenergian käytön lisäämistä koskevan ohjelman ja uusia vuoteen 1995 mennessä energiansäästöohjelman. Näiden tavoitteita asetettaessa tulee ottaa huomioon myös ilmastomuutoksen hidastaminen.

Liikenneministeriö on valmistanut liikenteen ympäristöhaittoja vähentämistä koskevan ohjelman, jossa liikenteen päästöt jäädytettäisiin vuoden 1990 tasolle vuoteen 2000 mennessä. Tämä toisi mukanaan edellä sanottuun jäädytystasoon vähennystä miljoona tonnia.

Esitetty päästöarvio perustuu laskelmaan, johon ei sisälly sähkön tuontia. Vuonna 1990 sähkön tuonti oli tasolla, joka hiilivoimalla tuotettuna olisi vastannut noin 10 miljoonan tonnin päästöjä. Hallituksen energiapoliittisessa selonteossa esitetään, että energian tuonti on myös tulevaisuudessa eräs vaihtoehto ja mm. Pohjoismaiden kesken varmistetaan mahdollisuudet sähkökaupan lisäämiseen.

Lähialueilla toteutettavien suunnitteilla olevien yhteishankkeiden avulla voidaan päästöjä myös vähentää. Suunnitteilla olevien hankkeiden arvioidaan vähentävän päästöjä noin 2 miljoonalla tonnilla. Näiden laskentatapaa koskeva

kansainvälinen yhteistyö on vireillä. Vuoteen 2000 mennessä voidaan lähialueyhteistyötä tehostaa huomattavasti. Tässä suunnitteessa ei ole myöskään mukana kaavailtua energia-alan yhteistyötä lähialueiden, Venäjän ja Viron, kanssa.

Muita kasvihuonepäästöjä, kuten metaania ja typpioksiduulia, voidaan vähentää mm. metsittämällä tai soistamalla suopeltoja, kasvattamalla umpeen ylläpitokelvottomia ojitussaloja, siirtämällä turpeen tuotantoa esimerkiksi käytöstä poistuneelle suopeltoalueelle sekä vähentämällä jätteiden syntyä ja parantamalla niiden käsittelyä. Nämä toimenpiteet ovat muutenkin tarpeellisia, ja osa niistä on jo vireillä. Näillä menetelmillä voidaan päästöjä vähentää 2–5 miljoonaa tonnia vuoteen 2000 mennessä.

Metsien hiilivarastojen ja hiilensitomiskyvyn laskentatavat vaihtelevat, ja niistä voidaan esittää useita arvioita. Metsä 2000 -ohjelman arvioiden mukaan hiiltä sitoutui metsiin vuonna 1990 27 miljoonaa tonnia ja vastaavat arviot ovat vuonna 2000 noin 38 miljoonaa tonnia ja vuonna 2010 noin 47 miljoonaa tonnia, elleivät hakkuut kasva merkittävästi.

Näillä lähtökohtatiedoilla on selkeästi nähtävissä, että yhdistämällä mahdollinen lähialueyhteistyö eli ilmastopimuksen kustannustehokas yhteistoteutus liikenteen ympäristöhaittojen vähennysohjelmaan, palauttamalla ojitusalueita luonnontilaan, toimilla turpeen tuotannossa ja jätekäsittelyssä ynnä metsien hiilensitomiskyvyn lisääntymisellä, voimme saavuttaa ilmastopimuksen tavoitteet vuoteen 2000 mennessä. Sen sijaan huomattavasti suuremman ja merkittävämmän ongelman meille asettaa se, millä saavutamme ilmastopimuksen lopullisen tavoitteen eli hiilidioksidipäästöjen asettamisen luonnon sietokyvyn, luonnon kriittisen kuorman, sallimalle tasolle.

Ilmastopimuksen on allekirjoittanut yli 160 valtiota. Sen on lokakuun loppuun mennessä ratifioinut 36 valtiota, ja näiden joukossa ovat mm. Yhdysvallat, Japani, Kiina, Ruotsi ja Norja. EU:n ministerineuvosto käsittelee sopimuksen ratifiointia joulukuussa pidettävässä kokouksessa. Sopimus astuu voimaan, kun 50 maata on sen ratifioinut.

Hallitus on 17 päivänä helmikuuta tänä vuonna käsitellyt YK:n ympäristö- ja kehityskokouksen päätösten toimeenpanoa ja kiirehtinyt ilmastopimuksen ratifiointia niin, että Suomi on päätösvaltainen jäsen, kun sopimuspuolten ensimmäinen konferenssi pidetään. Suomi on YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin valmisteluissa

ja ilmastopimuksen neuvotteluissa esiintynyt Pohjoismaiden ja muiden länsimaiden ryhmässä.

Toivon eduskunnalta mahdollisimman perehtynyttä, mutta ripeää käsittelyä tälle sopimukselle, sillä kansainvälisesti tilanteemme ei olisi paras mahdollinen, mikäli viivyttellemme muusta ryhmästä poiketen sopimuksen ratifioinnissa. Samalla on hyvä muistaa, että näin myös menetämme puhevaltamme sen soveltamista koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä.

Arvoisa puhemies! Kansainvälisessä yhteistyössä Suomella on ollut erittäin keskeinen tehtävä metsiä koskevien sopimuksen määräysten kehittämisessä. Metsien hiilensitomiskyvyn laskentamallien kehittäminen on Suomelle erittäin tärkeä ja ajankohtainen kysymys. Samalla kun metsien hiilivarastojen ja hiilensitomiskyvyn lisäämistä edistetään, toimitaan kansainvälisesti sen hyväksi, että maapallon metsäpinta-ala lisääntyy, metsien kestävä taloudellista käyttöä edistetään, korjataan monia sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia ja ehkäistään edistyvää eroosiota ja aavikoitumista.

Arvoisa puhemies! Toivon eduskunnalta ilmastopimuksen osalta niin ympäristövaliokunnassa kuin muissakin valiokunnissa ja suuressa salissa vilkasta keskustelua, perusteellista pohdintaa ja ennen kaikkea poliittisia suuntaviitoja sille, millä toteutamme ilmastopimuksen periaatteen eli vähennämme ilmasto-ongelmiamme, hiilidioksidipäästöjämme, luonnon sitomiskyvyn tasoon seuraavien 50 vuoden kuluessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Paras keino hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen on tietenkin ydinvoiman mahdollisimman laaja rakentaminen. Minusta näyttää selvältä, että jos ratifioimme Rion sopimuksen, niin meidän täytyy myös saman tien palata ydinvoimapäätökseen. Tämä eduskunnan käsittelyjärjestys on aivan kummallinen. Ensin käsitellään ydinvoima, ei hyväksytty sitä. Sitten esitetään energiapolitiinen selonteko, jossa ei vielä siinäkään paljon piitata Rion sopimuksesta. Ja nyt sitten tuodaan Rion sopimus ratifioitavaksi. Asiat olisi tietenkin pitänyt käsitellä päinvastaisessa järjestyksessä niin, että olisi nähty, millä edellytyksillä Rion sopimus voidaan ratifioida. Niillä edellytyksillä, mitkä meillä nyt on käytettävissä, sitä ei voida toteut-

taa. Suomen ei kannata haaveilla edelläkävijämaan asemasta, kun ollaan aivan häntäpäässä.

Kaikkein tärkein kasvihuonekaasuhan on hiilidioksidi, koska sen ilmakehässä pysymisaika on hyvin pitkä ja sen vähentäminen on hyvin vaikeata. Siitä syystä juuri Rion sopimuksessa hiilidioksidi on otettu pääkohteeksi.

Minulla on tässä Oecd-maista luettelo siitä, mitä kussakin maassa on ajateltu Rion sopimuksen merkitsevän. Tässä nyt erottuvat muista Suomi ja Turkki. Kaikissa muissa Oecd-maissa on perusvuosi, jonka tasolle vähintään hiilidioksidipäästöt alennetaan vuoteen 2000 mennessä, vuosi 1990. Suomessa hallitus esittää, että yritetään pysäyttää hiilidioksidipäästöjen kasvu. Mutta edes tässä esityksessä ei pystytä osoittamaan, että siihenkään päästäisiin vuoteen 2000 mennessä, koska edelleen tämän esityksen mukaan vuonna 2010 päästöt ovat Suomessa suuremmat kuin vuonna 2000. Niin kuin ympäristöministeri toteisi, tähänään on vain alkua, koska hyvin nopeasti täytyy, muutamassa kymmenessä vuodessa, hiilidioksidipäästöjä alentaa 60–80 prosenttia. Silloin meillä pitäisi nyt jo olla vauhdissa ne toimet, joilla edes yritetään sitä.

Me tarvitsemme useita ydinvoimaloita kaikkien niiden muiden temppujen lisäksi, mitä on esitetty energian säästön ja bioenergian, uusiutuvien energialähteiden, lisäksi. Silti tuottaa melkoisia vaikeuksia tällaisessa kylmässä maassa, missä liikenneyhteydet ovat pitkät ja lämmitystä tarvitaan paljon, päästä tuohon tavoitteeseen.

Juuri Suomen ja Pohjois-Euroopan kannalta olisi ehdottoman välttämätöntä, että kasvihuoneilmiö voitaisiin pysäyttää, koska meillä on hyvin suuri riski, että maapallon ilmasto muuttuu epästabiiliksi kasvihuoneilmiön edetessä. Täällä ilmasto voikin yhtäkkiä huomattavasti kylmetä noustakseen taas uudestaan lämpimäksi muutama kymmenen vuoden kuluttua, mutta sellaisessa ilmastossa suomalaisten on hyvin vaikea tulla toimeen. Olisi siis kaikki syy Suomen ollut toimia edelläkävijänä. Nyt eduskunnan päätösten vuoksi, jos niitä ei korjata, me olemme jälkijoukossa.

Hallituksen esityksen mukaan päästöt, jos mitään erikoista ei tehdä, ovat vuonna 2000 noin 40 prosenttia ja vuonna 2010 60 prosenttia suuremmat kuin vuonna 1990 energian tuotannosta tulevat päästöt. Erikoistoimilla päästään siihen, että vuonna 2000 päästöt ovat vain 30 prosenttia ja vuonna 2010 33 prosenttia suuremmat kuin vuonna 1990, eli kasvua on vielä vuodesta 2000 vuoteen 2010. Siksi toiseksi hallituksen esitykses-

sä on ristiriitaisuutta, joka pudottaa pohjan tältäkin arviolta. Esimerkiksi yhtenä pääkeinona on esitetty energiaveron, joka merkitsisi sitä, että Suomessa ja ilmeisesti muissa maissa Euroopassa kiivihiihi maksaisi vuonna 2000 vähän yli 70 prosenttia enemmän veron ansiosta, kuin se maksaa nykyään, ja muut fossiiliset polttoaineet vastaavasti. Tällä tavalla päästäisiin 5 tai 10 prosentin alennukseen oletetusta arvosta. Ydinvoimallaan päästäisiin heti yli 10 prosentin alennukseen.

Euroopan neuvoston tiede- ja teknologiakomitealla ja ympäristökomitealla oli viime viikon lopulla energiaseminaari, jossa hyvin vakuuttavasti osoitettiin, että vasta kolminkertainen hinnannosto fossiilille polttoaineille, siis 200 prosentin vero alle 100 prosentin veron sijasta johtaa siihen, että vuonna 2010 päästään hiilidioksidipäästöissä suurin piirtein vuoden 90 tasolle. Vero ei siis kerta kaikkiaan tuo toivottua tulosta. Sen sijaan se on hyvin kallista Suomelle, niin kuin myöhemmin, kun vielä haluan palata asiaan, tulen osoittamaan.

Toinen temppu, jolla hiilidioksidipäästöjä halutaan vähentää Suomessa, on bioenergian lisääminen. Kun valtion rahaa pannaan paljon tähän tukeen, niin arvioidaan, että sen avulla voidaan huomattavasti puun käyttöä energian tuotannossa lisätä. Selonteossa ei sentään onneksi turvetta katsota sellaiseksi energiaksi, jolla hiilidioksidipäästöjä vähennetään. Mutta puun käyttöä aiotaan lisätä. Puun käyttö tulee siis joka tapauksessa kannattavaksi vasta samalla periaatteella, millä Euroopan neuvostossakin katsottiin energiaveron tuovan riittävät vähennykset. Suomessa ympäristötaloustoimikunta on arvioinut, että jos fossiilisten polttoaineiden vero on kolminkertainen, niin silloin alkaa puun poltto kannattaa.

Eräänä toimenpiteenä ajatellaan, että metsiin saadaan sitoutumaan paljon hiilidioksidia. Metsiin sitoutuu hiiltä vain niin kauan kuin metsä kasvaa ja sitä sitoutuu enemmän, jos metsän kasvu kiihtyy. Mutta metsä kasvaa nyt jo paljon enemmän kuin sitä käytetään niin, että vain kasvun kiihtyminen voidaan laskea lisänieluksi. Kun halutaan myös bioenergiaa lisätä samaan aikaan, niin silloinhan meillä metsiin sitoutuva hiilidioksidi vähenee, koska sitä hiilidioksidia ei voi sentään kahteen kertaan laskea, hiilidioksidia, joka ensin kasvaa metsissä ja sitten poltetaan ja oletetaan, että samaan aikaan kasvaa uutta. Tällä periaatteella, mitä hallitus esittää, se on laskettu kahteen kertaan. Olisi syytä tarkistaa laskelmat.

Tämä on siis kuitenkin vain väliaikainen toimi, koska Suomen metsät eivät kasva kuin niin

kauan, kun ne ovat reippaassa kasvuvaiheessa, muutaman kymmenen vuoden ikäisiä. Kun vähitellen niiden käyttö kasvaa, kasvua ei enää ole eikä lisähiiltä sitoudu metsiin eli metsien sitomiskyky alkaa suurin piirtein olla nolla niin kuin sademetsienkin, tasapainotilanteessa. Tähän päästään tietenkin vielä nopeammin, jos metsiä paljon suojellaan niin, että metsiä ei käytetä, vaan niiden annetaan vanhentua, jolloin ne ovat vähitellen tasapainossa niin, että ne luovuttavat hiilidioksidia saman verran kuin imevätkin, niin kuin suojelumetsät loppuvaiheessaan tekevät, kunnes sitten palavat ja luovuttavat kertaheitolla kaiken ilmakehään takaisin.

Päästöt kuitenkin kaiken aikaa kasvavat ja metsien sitomiskyky hidastuu niin, että tämä metsiin sitominenkaan ei enää tule onnistumaan.

Sen sijaan tässä ohjelmassa, jota esitettiin jo energiapolitiittisessa selonteossa ja nyt esitetään tässä, koko ratifioinnin perustana on energiavero. Jos energiaveroa ei säädetä, niin silloin nämä laskelmat eivät siis lainkaan pidä paikkaansa, vaan me olemme kaukana siitä, mitä hallitus on ajatellut, että vuonna 2000 olisi saatu kasvu pysähtymään. Jos näitä veroja ei voida säätää, kun niitä ei muissa Euroopan maissa tule, niin kuin nyt näyttää ilmeiseltä, koska niillä ei saada mitään kovin tehokasta aikaan, niin niiden varaan ei voida laskea niin paljon, sen varaan että ne tulisivat voimaan.

Meillä tulee olemaan hyvin suuret taloudelliset vaikutukset näillä veroilla ja säästöillä. Esimerkiksi teollisuuden rakennetta pitää muuttaa. Meillä nyt noin puolet paperin viennistä, 30 miljardin markan viennistä noin 15 miljardia, perustuu sellaiseen paperiin, jossa on huomattava osa hierrekuitua, juuri sitä paperia, missä suomalaiset ovat tuotekehitystä harrastaneet ja onnistuneet hyvin verrattuna muihin maihin.

Euroopan neuvoston energiaseminaarissa oli kanadalainen asiantuntija, joka sanoi, että Kanadassa nyt halutaan myös siirtyä tuohon suuntaan paperinteossa, koska kemiallinen massa on sen verran ympäristöä saastuttavaa, että sitä ei mielellään haluta lisätä vaan mieluummin hierrettä. Kanadalla on hyvin paljon vesivoimaa, joka ei tule tuota energiaveroa saamaan, niin että Rion sopimuksen ratifioinnilla, veron säätämällä ja muilla tempuilla, kuten metsää säästämällä, me tulemme siihen tilanteeseen, että puolet meidän metsäteollisuutemme viennistä uhkaa siirtyä Kanadaan. Ehkä suomalaiset rakentavat sinne tehtaita, jos onnistuvat. Luultavasti kanadalaiset hoitavat sen itse, mutta ainakin Suomessa on

sitten Rion sopimus turvattu sillä tavalla, että metsää ei enää käytetä senkään vertaa kuin nyt. Tämä on minusta hyvin epätoivoinen tapa toteuttaa Rion sopimus, koska se johtaa katastrofiin Suomen taloudessa.

Samalla lailla energiaverolla on hyvin suuret taloudelliset vaikutukset kotitalouksiin. Energiavero, joka on noin 70 prosenttia hiilelle ja muille vastaavasti, nostaa asumiskustannuksia niillä alueilla, missä kaukolämpö tuotetaan hiilellä. Vaikka se tuotettaisiin maakaasullakin, niin koska maakaasun hinta nousee myöskin tuontimaksuvähennysten loputtua ja veron noustua suurin piirtein vastaavalla tavalla, asumiskustannukset nousevat ehkä noin 15–20 prosenttia esimerkiksi Helsingissä. Kun nykyään jo valtio joutuu maksamaan aika paljon asuntotukea, niin kyllähän se sitten alkaa reippaasti purra, koska ei kai voida pitää kohtuullisena sitä, että energiaveroa maksavat ne, jotka eivät muuta veroa maksa, niin että veron tuotto menee sitten takaisin näille, joilla ei ole varaa sitä maksaa. Eli kyllä taloudelliset seuraukset Rion sopimuksen ratifioinnista ja sen ratifioinnin toteuttamisesta ovat todella minusta sellaiset, että niitä olisi syytä miettiä.

Siitä syystä ehdotankin, että jos ulkoasiainvaliokunta tämän sopimuksen varsinaisesti käsittelee, niin siitä pyydetään lausunto myös talousvaliokunnalta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! On myönteistä, että globaalilla tasolla on päästy tällaiseen sopimukseen ilmastomuutosta edesauttavien kaasujen rajoittamisesta, mutta pidän hyvin tärkeänä, että tätä sopimusta ei sovelleta vain hiilidioksidiin vaan myöskin muihin kasvihuoneilmiötä aiheuttaviin kaasuihin. Asia näin ollen substanssin osalta tulee valmistella perusteellisesti. En usko, että eduskunnassa ulkoasiainvaliokunta on sellainen substanssivaliokunta, joka voisi tämän käsitellä perusteellisesti, ja olisin mieluummin nähnyt, että tämä asia olisi lähetetty ympäristövaliokuntaan ja olisi pyydetty tarvittaessa lausunto ulkoasiainvaliokunnalta. Tämä meni nyt väärin päin tässä substanssin käsitteilyjärjestyksessä. Ulkoasiainvaliokunta varmasti voi lausua jotain yleistä, mutta mitä tulee tämän sopimuksen sisältöön, niin se on ennen muuta ympäristövaliokunnan kysymyksiä.

Sen takia minäkin toivon, että tämä asia lähetettäisiin ed. Hautalan ehdottamalla tavalla ympäristövaliokuntaan ja pyydetäisiin sitten lausunto ulkoasiainvaliokunnalta.

Ed. Tiuri (vastaustupeenvuoro): Herra puhemies! Hallituksen esityksessä todetaan todella, että meidän pitäisi suo-ojia tukkia, niin että saataisiin palautettua suot entiselleen ja niiden hiilidioksidipäästöjä vähenemään. Nyt on ilmeistä, että kun suot on ojitettu, ne hiilidioksidipäästöt, mitä sieltä on tullut, ovat jo kyllä tulleet. Nyt kun ne ojat tukitaan, saadaan huomattavasti lisää metaanipäästöjä, niin että ei tänäkään ole mikään järkevä keino Rion sopimuksen ratifioimiseksi, niin että kyllä tässä hallituksen esitys todella on aika asiantuntematon siinä suhteessa.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Ilmastositopimus on erittäin tärkeä Suomen kannalta ja sen toteutuminen on myöskin otettava huomioon niin, että me noudatamme Rion sopimusta. Kun eduskunnassa on nimenomaan energiapolitiikkaan erikoistunut valiokunta, talousvaliokunta, joka on käynyt läpi myöskin energiapolitiittisen selonteon ja ydinvoimaluvan omassa työskentelyssään, ja kun energiapolitiikka on todella ratkaisevassa asemassa, kun Rion sopimusta hyväksytään eduskunnassa, kannatan ed. Tiurin tekemää ehdotusta, että lausunto otetaan myös talousvaliokunnalta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tähän keskusteluun on aiheellista osallistua toteamalla se, että kun ed. Hautala on ehdottanut, että ympäristövaliokunta olisi keskeinen mietinnön laatija, niin tällaista hanketta on syytä tukea ja todeta erikoisesti se, että puhemiesneuvosto voisi ottaa tämän asian periaatteellisen keskustelun kohteeksi ja ylipäättään tämän laatusissa asioissa sen vanhan lähtökohdan unohtaen, että ulkoasiainvaliokunta on itsestäänselvä mietinnön laatija. Sen sijaan pitäisi lähteä siitä, että katsotaan, että erikoisvaliokunta, joka on tässä tapauksessa korkeaa asiantuntemusta omaava, laatisi mietinnön ja sille sitten muut antaisivat lausunnon.

Lämpimästi kannatan sekä periaatteellisella että käytännön tasolla sitä, että ympäristövaliokunta antaa mietinnön.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Vielä haluan kiinnittää kaikkien läsnäolevien ja toivottavasti saliin pian tulevien huomiota siihen, että täällä on kyllä valitettavasti tapahtunut pieni tapaturma, mitä tietenkin silloin tällöin saattaa tapahtua: Rion ilmastositopimuksen kansallinen valmistelu on ympäristöministeriön vastuulla.

Tilanne on itse asiassa käsittämätön, jos ehdotukseni ei saa täältä laajempaa tukea, niin että se voisi mennä läpi.

Ed. Karhunen: Arvoisa puhemies! Vielä käsittääkseni puhemiehellä on mahdollisuus kyllä ottaa tämä esitys omiin nimiinsä. Vetoan vielä puhemieheen, että tästä ei jouduttaisi äänestämään, vaan hän ottaisi tämän omiin nimiinsä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Hautala ed. Karhusen kannattamana ehdottanut vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta, jonka mukaan asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Ed. Tiuri on ed. Drombergin kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ed. Tiurin ehdotus ja ed. Hautalan ehdotus ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta puhemiesneuvoston ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Tiurin ja ed. Hautalan ehdotusten välillä.

Ed. Tiurin ehdotus ”jaa”, ed. Hautalan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 26 jaa- ja 119 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 47. (Ään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Hautalan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Hautalan ehdotuksesta puhemiesneuvoston ehdotusta vastaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus ”jaa”, ed. Hautalan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 62 jaa- ja 87 ei-ääntä; poissa 50. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Hautalan ehdotuksen.

Asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15 ed. Moilasen ja viiden muun edustajan ehdotuksesta valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitettun, edustajantoimen pysyvyyttä koskevan asian tutkimisesta

Pöydällepano

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön lisäksi edustajille on jaettu asiaan liittyvä, 29.10.1993 annettu valtakunnanoikeuden päätös.

Vielä ilmoitetaan, että perustuslakivaliokunnan asiassa kuulemien asiantuntijoiden valiokunnalle antamat lausunnot ovat nähtävinä keskuskansliassa.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 21.50.

Täysistunto lopetetaan kello 21.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen